

14870
se. 8. 2^{li} p. 1517

#

Porta

(Jean Baptiste)

D E

343071

F V R T I V I S

L I T E R A R V M N O T I S,

v v l g o

D E

Z I F E R I S

L I B R I I I I I .

I O A N . B A P T I S T A P O R T A

N E A P O L I T A N O A V T O R E .

C V M P R I V I L E G I O

N E A P O L I ,

A p u d I o a . M a r i a m S c o t u m . M D L X I I I .

1850

REVIEWS

of the

of

of

of

of

of

of

of

of

of

EXCELLENTI VIRO IOANNI
SOTO PHILIPPI REGIS IN
HOC REGNO A SECRETIS,
Ioa. Maria Scotus.

GO. quidem Sote clarissime in libris, operibusq; dedicandis illud in primis obseruandum arbitror, vt ijs dedicentur, qui sua nos valeant autoritate à quibuscunque obrectatoribus defendere, ac tueri. Quod facile assequemur, si delectum aliquem habebimus in libris nuncupandis, ne cuiquam nuncupemus, qui non & ijs vehementer delectetur, & de eisdem grauissimum ferre iudicium minimè posse videatur. Quia in re à compluribus hominibus hac nostra tempestate peccatum esse video, qui haud veriti sunt ingeniorum monimenta quibusdam Principibus consecrare, qui non modò ea non intelligere, aut re vera approbare; sed ne inspicere quidem vnquam potuerunt. Longè aliter ego facere semper decreui, vir amplissime, in operibus, quotquot meo sumptu typis excusa in lucem prodibunt: deligamq; sem-

per aliquem ex grauissimis viris, iisdemque bene merenti-
bus, cui dedicem. quod si vnquam antea, nunc certè ma-
ximè præstiti. qui cum opus Domini Ioa. Baptiste Portæ
de clandestinis literis, secretisque noris, quas Ziferas
vocant, typis meis imprimendum suscepissem, te vnum
potissimum delegi, cui iure quodam optimo nuncupa-
rem. Tu enim is es, qui eiusmodi studijs magnoperè de-
lectaris, in eisque mirum in modum excellere videris. Ac-
cedit ad hæc amor ille tuus, atque incredibile studium erga
nostram hanc artem Typographicam, quam, cum totus sis
in ornanda Neapolitana republica, ideoque te in nobilissi-
mum huiusce vrbs Patritiorum ordinem cooptari volueris,
speramus in dies Neapoli auctiorem, luculentioremque
tua opera, & consilio futuram. Vt interim sileam virtutes
illas animi tui egregias, ac verè diuinas: quæ vel solæ me
ad hoc vehementissimè hortari possent, atque etiam im-
pellere. Tux igitur partes erunt, pro tua illa sin-
gulari humanitate, animique celsitate, quod
tibi toto animo, ac syncerè nuncupa-
mus, hilari fronte accipere;
& me tui obseruantissi-
mum in tuorum
numero re-
tinere.

AD LECTORES

PRAEFATIO.

REQVIRENTI mihi veterum in omni-
 rum genere quaedam manu scripta monu-
 menta, vt arcani quid & abditum inde de-
 promerem, (ita me semper ad haec propen-
 sum natura tulit) cum non semel conti-
 gisset in obscuras quasdam notas, & cha-
 racteres impingere, quibus scriptores dum
 legentibus inuident rerum cognitionem, ex industria solent
 sua scripta occultare, ea dimittere saepenumero cogebat,
 ad quae magis cupiditas animum accendebat, Verum cum
 ea sit hominum conditio, vt quae multum appetimus, eò
 ardentius appetamus, quò ad ea assequenda maior esse so-
 let difficultas, ea de causa factum est, vt substinuerim non
 prius ab incepto desistere, quam omnes eiusmodi notas,
 quae occurrerant interpretarer, nec voto fortunae benefi-
 cium defuit, characterum enim significationem accuratius
 perquirenti, & in hoc non parum elaboranti, res ita foelici-
 ter cessit, vt huic mox inquisitioni serio addictus, non pau-
 cas eiusmodi notas interpretarer, quod cum de cetero ali-
 quandiu enixius quaesuissem, ita profeci, vt collectis eius-
 modi quamplurimis characteribus, cum multiplex esset ra-
 tio interpretandi, & multorum scriptorum collatione com-
 probata, de illis librum conscribere decreuerim: sed quo-
 modo id fieret, rectè primum neque ipse satis intelligebam,
 quare circa initia, vt nonnulla ad hoc oportuna colligerem,
 quae libro formam traderent, mihi labor fuit non modicus,
 ealamo demum nonnullas praeeptiones, quae se memoriae
 statim offerebant commisi: ne in ijs perquirendis, quoties
 opus esset nimis elaborarem, neque enim sperabam rerum

varietate in tantum posse opus excrefcere, siquidem cum huic rei intentius operam nauarē (quid enim labor non efficit?) tantum profeci, vt breui allatās vndique epistolas huiusmodi notis scriptas amicis rogantibus interpretarer, vnde eam de me apud eorum animos admirationem excitauit, vt non defuerint literarum imperiti, qui hoc mihi non aliunde, quā ex arte magica, vel alicuius numinis afflatu prouenire existimarent, quod totum ratio contextus ex orthographiæ petita fontibus satis aperte indicabat. Sed vt videant, quibus regulis in his progrededer, quas colligendam per hos dies, dum animus grauioribus curis feriatas, leuioribus his studijs incumbit, typis excudendum curare statueram. Verūm cogitans quam varijs hominum iudicijs, & zoilorum obtrectationibus, qui sui ingenij acumen in aliorum laboribus solent experiri, illi exponerentur, qui libros in publicum emittunt, statui (lectores humanissimi) hoc opus tandiu apud me referuari, donec illud cum aliorum librorum classe, quorum nomina in nostræ Encyclopediæ indice protulimus, simul obsoletum ederetur. Sed pluribus tandem rationibus necesse fuit consilium mutare, cum enim huius operis fama vulgaretur, dum adhuc sub incude esset, partim amicorum non paucis efflagitationibus, quos magna iamdudum legendi operis cupido inceserat, & partim inuidorum motus impulsibus, qui eius rei, cum à nemine haftenus fuisset pertentata, honorem hunc nobis inuidebant, commodū duxi rem vltcrius non differre; sed diligenter editionem festinare. Nos verò negotium hoc totum in duas partes diuidemus: scilicet occultè significare, & significata percipere, vni primum & secundum; alteri tertium & quartum librum dedimus. Signa, quibus significamus, vocalia, semiuocalia, & muta, quomodo fiant, ex veterum & recentiorum præceptionibus, visibilia, quæque visum effugiant vniuerso primo libro conscripsimus; scripta verò

verò literis charta exaratis , & quæ interceptorem eludant,
quæ labore , quæque minime interpretari possunt , postre-
mo , quæ non solum intelligi , sed ne suspicionem quidem
inferant secundo libro docuimus . Tertio quomodo inter-
pretari scripta debeant , exempla duo apposuimus , vnde
lector reliqua valeat interpretari . Demum quarto libro ta-
bularum conscripsimus , quarum auxilio verba facilius
quæsitâ reperiri possint , ne quid facilitatis
& diligentix huic negotio dees-
se videretur .

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher due to the bleed-through effect.

EORVM QVAE IN OPERE TRACTANTVR

I N D E X.

A

A bbatis Tritemij liber.	Antigrafo quando uteban-
III	tur antiqui. 6
Aegyptij colūba ingra-	Antiqui myſteria notis ſcri-
titudinē innuebant. 28	bebant. 1
Aegyptij hippotamo iniqui-	Antiqui neceſſarijs in rebus
tatem depingebant. 28	notis utebantur. 8
Aegyptij res ſacras notis ſcri-	Antiqui Poetę & philoſophi
bebant. 2	- allēgoricè loquebantur. 15
Aegyptij ſerpente mundum	Antiqui vt occulte ſcribe-
depingebant. 29	rent, notis ſcribebant. 4
Aegyptij Sole & Luna deſcri-	Antiquorum ſcribēdi modos
buñt annum. 29	vanos eſſe. 43
Aelianus de columba inter-	Antoninus occiditur ex pro-
nuncia. 141	data literę ſententia. 10
Aenigma Dāmetę 16	Antonomaſia quid. 15
Aenigma de anno. 16	Apuleius de numero trigena-
Aenigma de homine. 16	-rio. 36
Aenigma de Termino Deo 16	& de notis magorum. 4
Aenigma Menalcę. 16	Ariſtarcus quando utebatur
Aenigma quid. 16	- aſterifco cum obelo. 6
Agrippę de occulta philoſo-	Ariſtoteles de generibus figu-
phia liber. 92	rarum loquendi. 13
Alciati emblemata. 29	& de magicis opuſculū. 88
Alexāder tacita ābage Ephe-	Artabazi, & Timoxeni callidi
ſtioni filētiū admonet. 27	tas in mittēdis epiſtolis. 140
Allegoria quid. 15	Aſconius Pedianus de literis
Ambagibus multa poſſe de-	- veterum. 6
- monſtrari. 23	Aſterifco quando utebantur
amilcar igne hoſtes decipit. 32	antiqui. 6
Amphibolia quid. 16	Aſtologorum notę quę. 6

Attali scribendi astus .	47	fit.	3
Augustini interpretatio in Sybillę carmina .	58	Characteres si in scripto pauci quid faciendum.	181
Augustus notas repperit breuitatis causa . 5. &	72	Character vnus quomodo quatuor literarum potestate fungatur .	93
Ausonij enigma de hōine .	16	Chrisanon quando utebantur antiqui .	6
B		Chrysippus quę putat ambigua .	16
Beda de loquela per digitorum flexus .	35	Chymistę allegorice loquuntur .	15
Braçtę alia forma .	110	Chymistarum notę quę .	7
Braçtea perforata , qua scriptum obscuratur .	107	Cicero de generibus figurarum loquendi .	13
Breuitas in scribendo valet occultationi .	68	Ciceronis obscuritas in epistolis ad Atticum .	143
C		Ciceronis scribēdi modus .	43
Campani Romanos astu fallunt .	139	Ciceronis scribendi modus arguitur .	45
Capite , quę significare possumus .	22	Circulare scriptum quid .	70
Carmina , quę præpostere legantur .	60	Clandestina nuncia .	137
Carthaginēsis clades . ex male occultato consilio .	10	Clauī quomodo scribatur , sine qua scriptum aperiri non possit .	99
C. Cęsarī commentariorum liber .	140	Cleonymi lacedæmonis astus .	140
C. Cęsarī scribēdi modus .	42	Collo aliqua posse demonstrari .	24
C. Cęsarī scribendi modus arguitur .	44	Colūbę literas deferētes .	141
C. Cęsarī solertia in mittendis epistolis .	140	Commodus occiditur ex male occultato consilio .	11
Chabalistarum scribēdi modus .	94	Consonantes finales quę .	152
Cheremō hieroglyphia scrip-			

Consonantes frequentes quæ. notis.

152

E -

5

Consonantes in simplici scripto quibus regulis deprehendantur.	127	Echeneis telo contorta, quid significet.	30
Consonantes quæ.	152	Emblemata quæ.	29
Consonantes quæ geminentur.	152	Ennius multas notas repperit.	5
Consonantes raræ.	152	& dictū in impudicam.	38
Consonantes rarissimæ.	152	Epistolæ auibus asportantur.	141
Cōsonantes simplices quæ.	152	Epistolæ canibus gluciendæ dantur.	138
Cōsonatiū potestates quibus regulis venari possimus.	155	Epistolæ flumine quomodo deferantur.	140
Cōtinuati scripti exēplū.	175	Epistolæ in placenta occulta.	138
Continuati scripti partes quomodo dirimantur.	172	Epistolæ lepore incluse.	138
Cornelius Tacitus de Aegyptijs.	2	Epistolæ ligno includātur.	137
Corporis membra quomodo significant.	22	Epistolæ ouo includātur.	137
Cruce duplici quomodo scribatur.	94	Epistolæ sagittis mittūtur.	140
D		Epistolæ soleis & baltheo occulta.	138
Delphinus anchora inuolutus quid significet.	30	Epistola viridi ligno coalescat.	137
Demarati scribendi astus.	41	Erythreæ sybillæ carmina de Christo.	59
Dictio vna alteram significet.	104	Ezechiel de litera thau.	7
Diogenes de Cleobolo.	16	F	
& de medio digito.	25	Facibus literas demonstrare aliter.	34
Diogenis literæ alio mire asportantur.	11	Fronte aliqua demonstrari posse.	23
Donatus de romanorum		Frontinus de occultè mit-	

tendis epistolis	140 . 141	Herodoti oracula	17
Furtiux characterū notæ quo modo pingantur	61	de Periandri ambage	27
Furtiux literarum notæ quæ sint	1	de Demarati astu	41
Furtiua scripta quæ non pos- sint interpretari	96	de Histixi astu . 41 & . 140	
Furtiua scripta quæ possint in- terpretari	61	Hieroglyphia grāmata quæ . 2	
Furtiuis notis scribere quid sit	53	Hieroglyphicis literis sermo- nem exprimi posse	28
G		Hieronymus de numero tri- genario	36
Geber de chymicis occultè scripsit	15	de literis Esdræ	53
Gellius quos vocet scirpos . 16		Hircij factum in asportandis literis	141
de Lacedæmonum occulte scribendi modo	40	Histixi astus arguitur	44
de pœnu cuiusdam scriben- di astu	41	Histixi scribendi astus	41
Genis aliqua demonstrari pos- se	23	Histixus pœnas luit occultis notis non scripsisse	9
Getę imperatoris cōmentū . 5		Hippallage quid	15
H		Homeri catena aurea	15
Harpagi astus	139	Honorius Thebanus	3
Hebræorum ritus in traden- dis legibus	18	Horatius de breuitate ver- borum	68
Hecateus de notis ægyptio- rum	29	I	
Hermes de chymicis obscure scripsit	15	Iamblicus de Hermete	3
Herodianus de Materniano . 11		igne noctu aliquid significari posse	31
de Cōmodo imperatore . 11		In obeliscis Aegypti literas hieroglyphicas inueniri	3
		Insignia quæ	29
		Interpres qualis esse debeat . 144	
		Interpretē expedit nomē & ingeniū scribentis scire . 149	
		Interpretem ingeniosum esse oportet	

oportet.	144	Linus de philosophia allego- ricè scripsit.	13
Interpretem multarum lin- guarum oportet esse exper- tum.	145	Literæ accidit ordo, figura, & potestas.	53
Interpretem necesse est epi- stolæ idioma callere.	127	Literæ albæ in nigra charta appareant.	50
Interpretem necesse est ortho- graphiam callere.	145	Literæ aquis immersæ appa- reant.	49
Interpretem necesse est epi- stolam scribentis manu per- scriptam habere.	150	Literæ delitescentes conspi- ciantur, & conspicuæ deli- tescant.	49
Interpretē proficiet si tracta- tam ré epistola nouerit.	149	Literæ digitorum gestu de- monstrentur.	37
Iosippi uafricies in mittendis epistolis.	139	Literæ diu delitescentes no- ctū conspiciantur.	46
Iouij libellus de insignib.	30	Literæ igne conspicuæ fiant virides, nigrae, & rubrae.	48
Isidorus quid nota. & de antiquorum notis.	6	Literæ in charta quomodo appareant.	48
Iustinianus è libris legum no- tas abolendas sanxit.	6	Literæ in corporis parte ali- qua appareant.	47
Iuuenalis de digito medio de numero dextra compu- tando. & de columba internun- cia.	25 36 141	Literæ indicio factum quomo- do demonstrentur.	32
L		Literæ inuisibiles	46
Labijs aliqua posse demon- strari.	24	Literæ quæ luminis candelæ, vel syderis videntur.	50
Lacedæmoniorum scribendi astus.	40	Literæ quæ non nisi combu- sta papyro videantur.	49
L. Anneus Seneca opus de notis scripsit.	5	Literæ quæ prius non appa- rent videantur.	49
Leguliorum notæ quæ	6	Literæ, quas euitare possu- mus, quæ sint.	67
		Literæ quot sint.	15

Literæ sonitu demonstrari possunt	20	strari posses.	24
Literæ quæ sint	15	Manuenses qui.	4
Literas corporis partibus demonstrare	38	Marrhes cornix internuntia	142
Literas ouo inscribere	50	Medæa igne rem amicis significat	31
Literas raras esse & frequentes per se , & per accidens	152	Mercurius de philosophia allegorice scripsit	13
Literarum contextus qualis	62	Mercurius hieroglyphicis literis scripsit	3
Literarum lineamenta	61	Methaphora quid	13
Literarum proportio in quibus constet	63	Militares notæ quæ	7
Litera vnde	41	Minotaurus vexillo depictus quid significet	30
Liquidæ quæ	152	Monosyllabarum cuitatio valet occultationi	68
Liuius de Tarquinij ambage	26	M. Varronis ænigma de termino deo	16
Locutio circulatorum	19	Musæus de philosophia allegorice scripsit	13
Lucanus de literis ægyptiorum	3	Musicorum notæ quæ	152
Luculli vasfricies	140	Mutæ quæ	152
M		Muta signa quæ	21
Macrobius de digitis Iani	35	Nicearchi facetum dictum	36
Magas igne rem significat	31	Notæ ad occultæ & breuiter scribendum reperiuntur	2
Male terminati scripti partes quomodo terminentur , & interpretentur	176	Notæ quæ	1
Manetus de notis ægyptiorum	29	Notarij qui	1
Manibus occulte rem demon-		Notarum multiplex numerus valet occultationi	68

Notis solum sex vel quatuor scribere	86	Orthographiæ contemptus valet occultationi	68
alio modo	88		
Notulæ pro dictionibus valent occultationi	69		
Nullæ literæ quæ sint	66		
Nutum pro sermone valere	22		
	O		
Obelo quando utebantur antiqui	6		
Occultandi astus in pugillaribus	41		
Ociosæ literæ quæ	66		
Oculis indicare rem occulte posse	22		
Ouidius de uerbis vultu significandis	22		
de supercilijs loquentibus	23		
de puella nutibus quomodo loqui debeat	25		
de literis digitorum	38		
de literis vino protrahentis	39		
de literis non apparentibus	48		
& de asportandis occulte literis	138		
Ori Apollinis liber	29		
Orpheus de philosophia allegorice scriptus	13		
		P	
		Palamedis literæ	54
		Paucitas literarum valet occultationi	67
		Periestigmenon quando utebantur antiqui	6
		Perfannius philargirus notas notis addidit	5
		Perfius de litera thau	7
		Per synonyma scribendi modus	110
		Petri Valeriani liber	29
		Phenices hieroglyphicis literis primi scripserunt	3
		Platonis nota	5
		de occultandis mysterijs	18
		de philosophia occulte scriptis	13
		Plauti subtilitas	59
		Plinius de uis superciliorum & frontis	23
		de digitis Iani	35
		succus qui valet occultandis literis	48
		Plutarcus de notis antiquorum	4
		de prænominibus Romanorum	3

- de scythala . 40
 Polyænus græcus . 47
 Polybius de literis facibus occultandis . 32
 Polycrates scæminę astus . 138
 Pontanus de aspiratione . 148
 Prænomina notis antiqui scribebant . 5
 Priapi occulta locutio . 60
 Priscianus de prænominibus romanorum . 5
 Probi Grammatici libellus de notis . 43
 Puella amanti quomodo loquatur . 38
 Pueri & mulieres quomodo notis occulte scribant . 95
 Pulvere in die significare . 31
 Pugillarijs literas celare . 41
 Pythagorici de chymicis occultè scripserunt . 18
- Q**
 Quintilianus de generibus figurarum loquendi . 13
 & de signis corporis . 22
- R**
 Ratio vsus tabularum continuati scripti . 219
 Ratio vsus tabularum simplicis permutationis . 203
 Ratio vsus tabularum scripti Rotæ . 223
 Regulæ quibus simplex permutatę figurę modus deprehendatur . 153
 Regulis quomodo vti debemus interpretandi simplicis permutatę figurę modus . 163
 Romani in vexillis Minotaurum pingebant . 30
 Rotæ absq; instrumento scribi posse . 87
 Rotæ constructio qualis . 70
 Rotæ cum ociosis literis figura . 79
 Rotæ indissolubilis figura . 83
 Rotæ instrumento quomodo vtendum . 74
 Rotæ schœma . 73
 Rota in scribendo error quomodo deprehendatur . 75
 Rota quæ sit . 70
 Rota scriptum aliud ociosis literis inuolutum quomodo deprehendatur . 195
 Rota scriptum aliud ociosis literis inuolutum quomodo interpretetur . 197
 Rota scriptum continuatum interpretandi exēplum . 193
 Rota scriptum continuatum quomodo deprehēdatur . 192
 Rota scriptum continuatum quomodo interpretetur . 193
 Rota scriptum continuatum valet occultationi . 77

Rota scriptum dolis & fallacijs occultare .	77	Scripti obscuritas in quibus constet.	39
Rota scriptum ociosis characteribus inuolutū aliud interpretandi exemplum.	199	Scripti prius doli species attendenda.	146
Rota scriptum ociosis characteribus inuolutum quomodo deprehendatur.	195	Scriptum multiplici dolo inuoluatur.	84
Rota scriptum ociosis characteribus inuolutū quomodo deprehendatur, & interpretetur.	197	Scriptum ociosis characteribus inuolutū quomodo deprehendatur.	177
Rota scriptum ociosis literis obscurari.	78	Scriptum ociosis characteribus inuolutū quomodo interpretetur exemplum.	179
Rota scriptum quibus regulis deprehendatur.	182	Scriptum ociosis literis inuolutum, quomodo manifestetur .	177
Rota scriptum quomodo indissolubile fiat.	82	Scriptum, quod clauē claudatur quomodo fiat.	99
Rota scriptum quomodo interpretetur.	183	Scythalę scribendi modus arguitur.	44
S		Scythala quę .	40
Saladini euentus in asportandis literis.	142	Scythę tacita ambage Persas admonent .	27
Scribendi modus rudibus hominibus aptus .	93	Semiuocales quę .	152
Scribendi modus transpositione literarum .	55	Semiuocalia signa quę .	20
alia ratio .	56	Sermo quomodo sub alio occultetur .	19
Scribendi ratio in quibus versetur.	61	Signa quę.	12
Scribendi ratio, qua infinitis propemodum characteribus scriptū variari videatur.	89	Simonidis literę .	54
		Simplex cur scribendi modus dicatur.	64
		Simplex occultandi modus.	64
		Simplex scribendi modus dolis & fallacijs occultandi.	65

- Simplicis occulti scripti permutatæ figuræ exemplum . 166
 Sinon igne rem significat . 31
 Socrates de occultandis mysterijs . 18
 Solomon de literis digitorum . 38
 Solipater de prænominibus romanorum . 5
 Suetonius de notis antiquorum . 4
 Suniator in pœnas incidit notis male consilium occultasse . 19
 Supercilijs occulte demonstrari posse . 23
 Syllabarum transpositio in dictione valet occultationi . 20
 Symbola pythagoreorum aliquæ . 17
 Synonimorum tabulæ . 144
T
 Tabella ad literas facibus demonstrandas . 35
 Tabulæ dictionum continuati scripti . 183
 Tabulæ dictionum scripti rotæ . 186
 Tabulæ dictionum simplicis permutationis . 205
 Tamerlanus tacita ambage obsessis deditiõnem significat . 27
 Tarquinius muto signo Gabinorum mortem significat . 26
 Terentius de fronte . 23
 Theophrastus de viridi ligno occludendis literis . 139
 Tibullus de notis vino tractatis . 39
 Timoxenus Sicioneus panas luit literas non occultasse . 9
 Titi Vespasiani insigne . 30
 Tito & Tiberio obfuit literas non occultasse . 9
 Titus Vespasianus notis multa exprimebat . 4
 Transpositione literarum occulte scribi posse . 54
 Transpositione literarum scriptum indissolubile fiat . 96
 Transpositione quomodo sine suspitione scribatur . 57
 Triphonis solertia . 21
 Trogus de Suniatore historia . 11
 Tullius Tiro repperit inultas notas . 5
V
 Valerius Probus scripsit de notis Romanorum . 5
 Vegetius de tribus signis . 12
 Verba permutatis & additis

I N D E X

syllabis occultare	20	Vocalium potestas quibus-	
Verba quomodo pictura ex-		signis acucupemur.	162
primamus.	19	Vlus alieni sermonis qualis.	
Verbi eiusdē repetitio valet			18
interpretationi.	69	Vultu quæ significare pos-	
Vergilij somni portæ.	15	simus.	22
& de Sinonis signo.	32		
Victruuius de Triphone.	21	Z	
Vocales quæ.	152		
Vocalia signa quæ.	13	Zipheræ vulgò quæ.	1

S E R I E S C H A R T A R V M .

† * A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z A a B b C c D d E e.

Omnes sunt duernæ excepta Ee, quæ est ternio.

ERRATA SIC CORRIGITO

corrigere

pag. 10	Antonin.	Antonini.
pag. 15	Pachtontem	Phaetontem
pag. 16	vtrumque	vtrunque
pag. 16	quadruples	quadrupes
pag. 36	Aplucius	Apuleius
pag. 39	tenni	tenui
pag. 39	obre	orbe
pag. 47	Polybius	Polyænus
pag. 48	fit	fiet
pag. 62	qnam	quam
pag. 76	CAPVT. VIII.	CAPVT. X.
	85.	89
pag. 181	Sriptum	Scriptum
pag. 201	TERTIIS.	TERTII.
pag. 228	anguste	auguste.

Auctoritate, & Licentia R. D. Aloysij
 Campagnæ Episcopi Montis Pelusij,
 ac Neapolitanæ Diocæsis Vicarij.

IOAN. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI DE FVRTIVIS

L I T E R A R Y M N O T I S

L I B E R P R I M V S .

Q u i d s i n t f u r t i u æ l i t e r a r u m n o t æ .

C A P V T . I .

V R T I V A S n o t a s p o l i t o r i s l i t e r a t u r æ v i r i e a s l i t e r a s a p p e l l a n t , q u æ a r t i f i c i o h u i u s m o d i c o n f i c t æ s u n t , v t n ò p o s s i n t a b a l i o , q u à m a b e o , c u i l i t e r æ d e s t i n a n t u r , i n t e r p r e t a r i . Q u o d s i r e c t è n o b i s a n i m a d u e r s u m f u e r i t , i d n o m e n l i t e r i s i l l i s c ò g r u e r e p l a n e v i d e b i m u s , q u a s n o s t r a t e s v u l g o z i

F E R A S n o m i n a n t . H a s i g i t u r f u r t i u a s l i t e r a s s i m a i o r u m n o s t r o r u m m o n u m e n t a p e r c u r r e n t i b u s , l i c e b i t q u i c q u a m a n i m o c o n i e c t a r e , n i l a l i u d , n i s i n o t a s e s s e d i c e m u s , q u i b u s v e l o c c u l t e v e l b r e u i t e r a l i q u i d r e i g n a r i s , q u i b u s r e m e x p l o r a t a m v o l u m u s , m a n i f e s t a m u s . N o t a s v e r ò a p p e l l a m u s , q u o d l i t e r a s , s y l l a b a s , & d i c t i o n e s (v t I s i d o r u s a i t) p r æ f i x i s c h a r a c t e r i b u s n o t e n t , & l e g e n t i u m a n i m o s a d s i g n i f i c a t i o n u m n o t i t a m r e u o c e n t , q u o d f i t , v t q u i e a s s c r i b a n t , n o t a r i o s a p p e l l e m u s . Q u o d s i e a r u m v s u m p e r s p e x e r i m u s , h i s t a n t u m r e b u s e a s i n s e r u i r e d i c e m u s , c u i u s m o d i s u n t r e s s a c r æ , o c c u l t a r u m q u e r e r u m s c i e n t i æ : s i q u i d e m n e à p r o p h a n i s , n e c d u m s a c r i s i l l i s m e d i o c r i t e r i n i t i a t i s i l l æ v i o l e n t u r , n e u e a b d i t a d e t e g a n t u r m y s t e r i a e a s æ p e i g n o r a b i l i b u s c h a r a c t e r i b u s , & s y m b o l i c i s q u i b u s d a m f i g u r i s à m a i o r i b u s t e g i , & o c c u l t a r i c o n s u e u e r u n t . I n a r d u i s q u o q u e r e b u s , m a g n i s q u e n e g o t i j s , v t p o t e c i u i t a t u m o b s i d i o n i b u s , a r c i u e x p u g n a t i o n i b u s , p o n

tificalium suffragiorum comitijs, in amoribus etiam, alijsque id genus ad securitatem vtemur: quoties enim expedit regibus, eorum vicarijs absentibus, doli conscijs, alijsuè alijs in rebus occulta nostri animi consilia exponere, ne literæ ab exploratoribus, grassatoribus, præsidibus, qui oportunis locis dispositi adhibentur (longe enim Regum & Principum sunt manus) interceptæ, occulta illis consilia detegât, in maxima præcipue temporis licentia, cum delicta vetare nemo audeat, ad earum vsum, vt nobis cautionem præstent, confugiemus. Præterea breuitatis causa inductæ sunt, vtputa si quid compendiose scribendum sit, ne verborum, nominumque crebra repetitio in scribendo tædium afferat, vtque minori cum labore possit quicquid opus sit, arctius comprehendere. Non immerito igitur in his notis excogitandis multorum diuexata sunt ingenia, quorum quamplura super ea re commenta suis locis prosequemur.

Quod furtiuè hisce notis vsi sunt, qui res sacras & occultas scientias scripserunt.

CAPVT. II.

AEGYPTII sacrorum antistites, vt Cornelius Tacitus ait, veriti ne sacra locum inter prophana sortirentur, ænigmaticis illa quibusdam sculpturis & characteribus conregebant, inuisibilia enim per visibilia rerum mysteria significantes, nefas arbitrabantur facile sic ea literis committere, vt possint à communi & indigna plebe violari. Vnde suas literas communes habebant, quas omnes perdiscerent, sed quas appellabant sacras, soli nouerant sacerdotes, à parentibus priuatim acceptas. Apud Aethiopes etiam, quorum coloni fuisse videntur Aegyptij, iisdem omnes utebantur figuris, cuius generis literæ hieroglyphæ grammata nuncupant,

quod ijs notis sacrarum rerum myſteria traderentur. Chære mon etiam fuiſſe traditur, qui hieroglyphia ſcripſerit. Sunt tamen qui putent, cum per animalium figuras ſenſus mentis Aegyptij effingerent, non dum vſitatiffimam literarum & ſcripturæ rationē extitiſſe. Verùm ſic mos hic ſcribendi antiquiffimis temporibus inualuit, vt vetuſtatis monumēta omnia in columnis, quę in Mineruæ, aliorumquę Deorum templis erant poſitę, huiuſmodi notis ſignarentur: cuiuſmodi columnas multas fuiſſe ab Hermete Trimegiſtro inſcriptas Iamblicus aliq̄ue teſtantur. Legitur etiam Mercurius Deificam viam & anagogicam ad diuina hieroglyphicis literis perſcripſiſſe, quas poſtea in adytis Aegyptiæ vr̄bis, quā So- in dicunt, Bithis propheta inuentas, Ammoni Regi interpre- tatus eſt. In obeliſcis quoque Sefoſtridis et Semnoſernei, qui ex Aegypto in vr̄bem deuecti ſunt, per huiuſmodi notas rerum naturæ interpretationē adnotatam eſſe Plinius & Strabo teſtātur. Vnde Aegyptiorū Theologiæ ænigmata propter obſcuritatem (Iamblicus ait) diuinæ ſapientiæ muſa, vt ſoluantur, indigere. Hi nāque in huiuſmodi Myſtagogia vniuerſi naturam, ac Deorum architecturam imitati, myſticarum & latentium intelligentiarum quaſdam imagines ſymbolicis nutibus aperiuunt, & antiquiffima etiamnum vetuſtatis monumenta immanibus impreſſa ſaxis cernuntur, qualia me olim interpretari memini. In hanc ſententiam Lucanus doctiffime ita breuiter canit.

„ Phœnices primi: famæ ſi creditur, auſi

„ Manſuram rudibus vocem ſignāſſe figuris.

„ Non dum flumineas Memphis contexere biblos

„ Nouerat, & ſaxis tantum volucresquę, feræquę,

„ Sculptaque ſeruabant magicas animalia linguas.

Quoſdam ſibi etiam Magos characteres effinxiſſe, & repetiſſe vidimus, quibus ſuam ſcientiam ab uſu et vulgariuſque lectione vendicarent, vt quiſque in Honorio Thebano & alijs

videre poterit. Apuleius de his notis sic meminit.
 „ De opertis adyti profert quosdam libros, ignotis literis
 „ prænотatos, partim figuris huiuscemodi animalium con-
 „ cepti sermonis compendiosa verba suggerentes, partim
 „ nodosis, & in modum rotæ tortuosis, capreolatimque cõ-
 „ dẽsis apicibus à curiositate prophanorũ lectione munita.

Quod his etiam notis scribunt, qui
 velint compendiose scribere.

CAPVT. III.

VETERES quoque, vt in scribendo celeritas in prõptu
 esset, sibi vulgares notas quasdam præfigurarunt ex ar-
 bitrio, vt cum in senatu adessent, illis vsi sic breuitatis
 causa scriberent, & Ciceronis ætate ab anagnostis epistolæ et
 orationes scribebantur, vt ne verbum quidem excideret, &
 quicquid per contentionem in iudicijs dicerent, librarij com-
 plures, vel mânuenses exciperent, eos autem his nominibus
 vocabant, quorum ministerio à manibus utebantur, idque di-
 uersis inter se partibus. Apud Plutarchum etiam legimus ex
 Catonis orationibus illam, quam is in coniuratos Catilinæ
 contra Cæsaris sententiã habuit, hoc modo exceptam, & ad
 sua vsque tẽpora seruata solam sic extare. sic & senatorum
 sententias, dum recitarentur breui scripto multa comprehẽ-
 dẽte, exceptas fuisse. Nec solum in Senatu, sed etiam in scho-
 lis olim pleraque dictabantur discipulis excipienda, ita vt, li-
 cet incommode, notulis tamen & lineamẽtis compendiose
 scriberent. Et Suetonius refert Titum quoq; Vespasianum
 pluribus notis verba excipere velocissime solitum more no-
 tatorum. Vt celeriter quoq; verba comprehenderent, nomi-
 num verborumque primas literas notabant, vti nunc in mo-
 numẽtis historiarũque libris satis liquet. Sic C R ciuẽ roma-
 nũ significabant, O P oportere, A B V C ab vrbe condita,

Sic P P P E S S S E V V V V V V F F F F primus pater patriæ profectus est; secum falus sublata est, venit victor validus, vicit vires vrbis vestræ, ferro fame flamma frigore, vt apud Valerij Probi libellū de Romanorum notis interpretandis videre licet, quem multis postmodum notis Petrus Diaconus auctiorem reddidit. D I L V A etiam significari volebant, de isto lapide inuenies aurum, his etiam notis D T dumtaxat denotatur. Huiusmodi notas Ennius mille & centū induxit, Sed Romæ Tullius Tyro Ciceronis libertus in hunc modum figuras præpositionū adinuenit, & post hunc Perfannius Pilargirus & Aquila libertus Mœcenatis alias addiderunt, Deinde Lucius Anneus Seneca coniuncto omnium, digestoque, & aucto numero opus effecit ad quinq; millia prolatū. Refert etiam Aelianus Spartianus ad Constantinum Augustum de imperatore Geta lepidum & vrbannum commentum, quo in conuiujs agendis utebatur, quoties enim is vellet L. Luculli coenas imitari, consuetudinem hanc in conuiujs seruabat, vt notulis intelligi vellet pro apportandis ferculis. Nam sicubi in prandio exhiberi voluisset Pauos, Porcellōs, Pisces, & Pernas, sic apponebat P P P P, si Farcta, Fasianos, & Ficus, F F F scribebat, & pari literarū ordine alia varij generis edulia designabat. Augustum quoque apud Suetonium, cum per C S scribi antea cōsueuisset, tali characterē X breuitatis causa vsū legimus, quod ad nostrā vsq; ætatem vsu manauit, eundemq; Z characterē ex Græcis mutuatum fuisse, ne in scribēdo duplex S S tedium afferret. Erāt & romanorum prænominā notulis perscripta, vt in nummis argenteis, & antiquissimis niarmoribus apparet, & Plutarchus, Sosipater, Donatus, & Priscianus testātur. Quædam etiam scripturarum notæ apud celeberrimos scriptores inueniuntur, quarum ad breuiter quippiam denotandum in scripturis plurimis est vsus, inter quas sunt Platonis notæ, siquidem is ad dogmata, peculiareque opiniones denotādas,

duplici XX vtebatur, dupliciſque *πενταγώνος* ad electores
 quasdam ſententias, ornatusque verborum; & aſterisco ad
 dogmatum conuenientiam. Sic obelum iſtum \leftarrow in verbis
 & ſcientijs ſuperfluè iteratis, ſiue falſitate notatis, vt quaſi ſa
 gitta iugulet ſuperflua, & falſa confodiat, veteres appoſue
 runt: & antigaphum \odot vbi in tranſlationibus diuerſus ſen
 ſus habetur, hoc etiam aſterisco cum obelo \leftarrow Ariſtarchus
 in verſibus vtebatur, qui non recte ſuo ordine fuiſſent diſpo
 ſiti. Chriſanon P etiam ab omnibus ex arbitrio ad aliquid
 notandum adiungitur. Sunt & alia, que in ethimologijs Iſi
 dorus memorię prodidit. Nec minus in omnibus ſcientijs vi
 dere licet, vt in libris legum, vbi ſuorum verborum notæ fi
 gurantur. Apud veteres enim mos fuit, vt in peragendis cau
 ſis rem certis literis denotarent, notas enim condemnationis,
 & abſolutionis conſtituerunt, vt ab Aſconio Pediano re
 cte animaduerſum eſt, ſiquidẽ damnatus K litera denota
 batur, abſolutus verò A. Et de iudicio recuperatorio in ve
 terũ notis & elogijs à notarũ magiſtris ſic ſcribi ſolitum eſt.
Q ERETPIRDTQ P D T D D P F. Quãti ea res
 erit, tantæ pecuniæ iudicium recuperatoriũ dabo; teſtibusq;
 publice dumtaxat decem denunciandi poteſtatem facit.
 E alij per α ſupremam literam mille notabant, per duo
 etiam K K calumniæ cauſa, per D M dolum malum, & per
 I E iudex eſto. Sed has iuris notas Iuſtinianus imperator po
 ſtea à legum libris abolendas ſanxit, cum multi ingenio cal
 lidi per eas ignaros deciperent, vnde ad vitanda incommo
 da literas legibus inſcribẽdas mandauit, ne amplius fraudes,
 ambagesque huiuſmodi notæ inducerent, extant tamen ad
 huc hæ figuræ S & ff , quarũ altera paragraphos, altera di
 geſta deſignat. Sunt & alia multæ, quarum in libris legum
 maximus eſt vſus. Idem quoq; in mathematicis præſertim
 aſtologia, in qua etiamnum harum figurarum reliquie man
 ent. Veteres enim aſtologi, vel quod ſuam diſciplinam tan

quam diuinam & sacram vulgo occultare quaſierint, vel quod cœleſtia ſigna ab Aegyptijs (vnde ferūt eam primum manaſſe ſciētiam ob aeris-obſequium) figura dignoſcerētur, vel quod breuiter ſcriberent, illas induxerunt, ſuasque figurant *αποθετες*. Arietem enim & Taurum \vee ♄ à cornibus tali caractere præfigurant, ſic ♊ Geminos ab eorum amplexibus, Leonem Scorpionem & Capricornum à cauda pingunt ♌ ♍ ♎ , à ſpica ♍ Virginem, à bilance ♎ Libram, & Sagittarium à ſagitta ♏ , nec diſſimili ratione Saturnū à falce ♄ vel ab incuruitate, à ſceptro ♅ Iouem, à claua vel ſagitta ♁ Martē, à fulgore & radijs ♁ Solem, à ſpeculo ♁ Venerē, à caduceo ♁ Mercuriū, à creſcētibus & decreſcentibus cornibus ♁ Lunam. Sic & horū aſpectus, triplicitates, & octauę ſphærę configurationes notant. Chymica quoq; ars ijs vtitur, vt obſcurē ſimplicia deſcribat, quæ non niſi à prudentum lectiōe vindicentur: Ammoniacum itaq; ſalem chymici delta Δ litera notant, arſenicum ♁ , ſic auripigmentum, & huiuſmodi reliqua, quę ſuis modis recēſere ſuperuacanei laboris eſſet. Nec Muſici ſuis carent notulis, ad tempus ſiquidem menſuramque denotandam diuerſos excogitauere caracteres, vt in eorum libris planè videre eſt. Erant & militares notæ apud veteres, in breuiculis enim, quibus militum nomina cōtinebantur, propriæ erant, in quibus duces militum numerum, quot ex ijs ſupereſſent, quotque in cladibus occubiſſent inſpicerent, nam qui ſuper erāt ♁ thau verſiculi initio notabātur, qui verò ceciderant ♁ thita, quaſi haberent per medium telum Martiſ ſignum.

„ De thau, quod ſalutaris ſit nota, legitur in Ezechiele: Et „ ſcripſit thau ſuper frontes virorum gemētium. Eoque modo ♁ thita damnationis & mortis erat nota. Perſius ad id.

„ Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.

Si pueritiā denotare vellent, lamda litera λ veteres vtebantur, ſic & ad deſignandam ſupēdiorum largitionem propriæ

erant notæ. Quare colligendum est, omnes scientias proprios sibi characteres asciuisse, quibus occultius, breuiusque scientiarum materiæ traderentur.

Quod his notis scribere præcipue solent, qui magna negotia tractant, quamq; earum cognitio utilis semper, & necessaria extiterit.

CAPVT. IIII.

Quod in rebus necessarijs ijs notis maiores vsi fuerint, clare inferius demōstrabimus; cum modos referemus, quibus illi secreta tractaturi perferberent, nam vel alieno & ignoto idiomate loquebantur, vel diuersis characteribus, diuersisque eorum trāspōitionibus, vt à C. Cæsare, ab Augusto, & à Cicerone postmodū factum referemus. Sed primo quātum harum notarum ars utilis semper, necessariaq; extiterit, indicabimus, vt ijs, si qui sunt, qui hanc memorabilem industriā sensa occultādi, & ad literarū diuersos sonos, suæ characterum notæ accommodentur, quasi inutilem & vanam aspernātur, & propterea in eam inuehuntur, obuiemus. Quid enim utilius profectò, præstantiusque esse potest, quàm magnis in rebus, quarum si occulta consilia proderentur, maxima essent subeunda discrimina, ante sibi quempiam cauere, vt non modo missæ literæ non intelligantur, sed ne doli quidem ex se suspiciōne relinquunt. quo fiet, vt ijs indetectis, & rerum possit is pericula effugere, & sui facile voti compos euadere? Sed ne interim tormenta loquim habeant, vt veritas exigatur, quo astu possit præcaueri, ne literæ intercipientur, post traditos nouos cōponendi modos, indicabimus; atq; alienas in se paratas fraudes sic agnoscere, vt frustratis ijs, facile possit se à damnis & insidijs omnibus eximere. quod quantum afferat in omētri pro ipsa negotiorum qualitate extimabitur. Negotia huiusmodi per multa, magnaq;

gnaq; esse possunt, cuiusmodi sunt res priuatæ, amantium, aliorumq; pontificum præterea comitia, hostium consilia, aliaq; eius generis permulta, quorum innumeri poterunt casus euenire. Sed vt res exemplis comprobetur, non inopertunū existimo hoc in loco materiam ab historicis, tum græcis, tum latinis petere, à quibus facile disci poterit, quantis fuerint in malis versati, qui in magnis rerum negotijs, in quibus oportebat consilia occultari, non ab ijs remedijs sibi cautionem quæsiuerunt, tum verò quanta cum dexteritate impune res suas peregerunt, qui sibi præcauētes, ad eorum adminicula confugerant. Narrat itaq; Herodotus Histixæum ad Persas, qui Sardibus commorabantur, quiq; de rebellione antea secum fuerant collocuti, literas misisse, easq; tabellario cuidam Hermippo Artaniteo dedisse, verum euenisse, vt is literas, non quibus destinabantur, sed Artapherni redderet, quo factum est, vt Artaphernes dimisso nuncio, & Persarum responso relato, omne prodicionis consilium detexerit, & de Persis postmodum supplicium sumpserit. Idem feruè etiam Timoxeno Sicioneo contigit interceptis literis, quas ad Artabazum vulgatis characteribus scriptas dederat: siqui dē conuenerat interutrūq; vt exiguus libellus telo suspensus ad constitutū locū emitteretur, cū itaq; sagittā Timoxenus dirigeret, vt Artabazo ciuitatem oppugnanti insidias significaret, frustrante ictu, humerū cuiusdam Potidæatæ percussit, ad quem saucium, cum turba, vt assolet fieri, concurrisset, subito reuulsa sagitta, prodicionis fraus detecta est, & grauius in proditorem animaduersum. Nec minus Tito & Tyberio Bruti filijs non occultati consilij temeritas obfuit, quamuis culpa non in literis solum, sed in negotiorum etiam ostentatione videatur constitisse, postquam literæ, quas ad Tarquinius de consulibus trucidandis, deq; vrbe capienda legatis dederant, detecta per seruum fraude, ad P. Valerij, qui & author publicæ libertatis fuerat, manus peruenerunt, si pectoris

enim arcanum intra animi potius septa simulatione, quam in verborum & signorum ostentatione posuissent, & literæ ignotis characteribus fuissent exaratae, neque fortasse euetus frustratus erat, neque illi poenas capitali supplicio luissent. Paulo verò cõsultior Suniator opibus inter Pœnos, authore Trogo, sua tempestate primarius, quamq̃ nec eius consilium comprobavit euetus. is enim cum aduersus Siculos à Carthaginensibus bellum inferretur, quod grauitè Annoni, qui exercitui præerat, esset infensus, literas ad Dionysium misit, non patrio, sed græco sermone perscriptas, quibus illi apparatus, aduentumq̃ exercitus, & ducis segnitiam indicabat: Verùm euenit, vt ab Annone græcæ linguæ nõ ignaro deprehensis literis & Carthaginè remissis, proditionis conuictus, capitali poena plecteretur. Eadem fermè literarum temeritas effecit, vt nõ speratus euentus interimendi Macrini, sed Antoninæ cædes Macrini consilio patrata sequeretur: Refert itaq̃ Herodianus Maternianum, siue re vera id ex certis cõiecturis aruspicum & vatum acceperit, siue Macrinum perosus scripserit, Antonino per literas nunciasse, vt Macrinum, qui imperio insidiaretur, de medio tolleret, verum redditis literis Antonini negligentia contigisse, vt ipse aurigandi studio intentus, literas Macrino legendas traderet, iubens vt si quid in ijs momenti esset, sibi postea renunciaret, is itaq̃ percepto nuncio, qui ad suam perniciem tendebat, veritus Antonini fœuitiam, ne aliàs prius de ea re nuncius veniret, Martialem centurionem, qui fuerat à Principe iniurijs affectus, in eius necem destinauit, à quo paulo post pugione percussus & occisus est, quòd si literæ obscuriùs fuissent perscriptæ, Macrinus de re fortasse, quia non erat nihil veritus, nec epistolæ sententiam percipiens, Antonino literas reddidisset, eoque modo, neque nuncius in eum damnum vergisset, cui fuit alioquin vtilitatem allaturus. Huc spectat & Carthaginensium clades à Romanis Claudij ductu, quæ eadem

negligentia literarum prouenit, illata. Is enim consul interceptis hostium literis, cum Asdrubalem appropinquare cognouisset, castris sub legati custodiam relictis cum exercitus parte Picenum & Senam peruenit, ubi cum altero collega iunctis copijs propè Metaurum flumen Asdrubalem adortus, tam secundo prælio confixit, ut ad sexaginta sex hostium millia ea die cæsa referantur. Non dissimile est his, quod Commodo imperatori ab Herodiano eadem ex causa traditur euenisse: hic enim cum in libello, quales de phylira sunt, quos ea nocte mortis supplicio addixerat, designasset, eumque in cubiculo deposuisset, neminem illuc ingressurum ratus, pugio quidam, qui illi delicatissimo erat oblectamento, inter balnea & crapulas occupato Commodo, cubiculum ingressus, sumptus in manus libellum, foras eduxit, qui cum forte in Martiæ amicæ manus incidisset, agnito illa Commodi scripto, ubi funesta contineri nouerat, ac se primam peti, Lætumque & Electum subsequi, multorum præterea futuram cædem; eos omnes conuocauit. hi veneno primum rem agere decernunt, verum cum res ex voto minime contigisset, in ipso postmodum cubiculo statim strangularunt, sic illè negligentia suæ poenas dedit. Lique ex his exemplis non parum scribentis, & eius ad quem scribitur interesse arcana tuto literis committi, varij enim casus, diuersæque fortunæ solent contingere, quibus secreta consilia possunt in inimicorum notitiam peruenire, eoque modo nec res suos sortiri effectus, nec earum authores impunitos euadere. Placet propterea tot exemplis postremum miri euentus adijcere, quotusenimquisque existimasset tabellario, qui ad Dionysium proficiscebatur de Dione literas perferente, casum eiusmodi potuisse contingere? ut positas in sacco literas, in quo & carnis frustum reponebatur, sopito tabellario per noctem in sylua carnis odore Iupum inuitatum, literas simul cum

carne extraxisse, & mordicus asportasse, donec Dionis amici in ore lupi literas cognoscētes exciperent & legerent, remque omnem Dioni indicarent. Sed longum esset singula per immensum historiarum corpus diffusa exempla percensere, ex quibus clarum esse possit, quantum literas sine dolo scribentibus obfuerit, quantumque ex aduerso profuerit literas occultatas fuisse. Nobis verò, qui hæc scribimus sæpenumero contingit in hoc amicis gratū officium præstare, dum interceptis huiusmodi dolosis literis, ijsque interpretatis, eos ab insidijs, quæ parabantur auertimus, alioquin facile incurrisset.

Diuisio furtiuarum notarum, & primo
de vocalibus signis.

CAPVT. V.

QVAM utilis, quamque necessaria furtiuarum notarū ars semper extiterit, superiori sermone tradidimus, modos nunc occulte animū indicandi exponere, iam tēpe stiuū videtur. Sed vt quæ discreta sunt, facili ordinataque serie procedant, primum omnium modorum furtim significanti diuisionem statuemus, eamque sic in partes secabimus, vt sua cuique tractatio reddatur, & accommodetur. Furtim igitur animum indicandi modi, vel exaratis in charta characterum notis, vel signis effinguntur. Signorum nos in præsens tractationem aggrediemur, eorum præsertim, quæ memoria suggerit, quod vbi absoluerimus, ad novos diuersosque characteres effingendos secundo libro procedemus. Signa igitur infinitis propemodum modis, vel vt tempus locus & necessitas exiget, cōminisci possumus: ea Vegetius rei militaris author trifariam diuidit, cuius nos partitione cōtenti, ad eas partes omnia signa referemus, quæ quantum momenti ad rem militarem afferant, eius verba declarant. Nil magis (is ait) ad victoriam proficere, quam monitis obtemperare signorum, cū voce sola inter pugnatium tumultus, neque quid faciendum,

neq; a quo abstinendum sit, percipi possit. Antiquitus ergo gentium omnium vsu receptū est, vt tribus signis, vocalibus nempe, semiuocalibus, & mutis in bello omnia significarent duces, quæ ille diuisis copijs cognosci iubet. His signis occulte animum cuiq; indicare possumus, quare furori simile esse videtur sibi aliquem persuadere, tam circumspectum hominem esse posse vt se à furtiuo quouis scripto, abditaque machinatione tueri possit, nam astās quilibet, vel procul distans loquitur, & factum nunciat, vt non solum a nemine percipiat, sed ne sic quidem significari quippiam posse qui videat, existimet. Sed nunc ad rem accedamus, & vocalia primum, mox reliqua signa prosequamur. Vocalia igitur signa dicuntur ea, quæ voce efferuntur, eaq; multiplices occultæ animi significationes exhibentur. Huius loci videntur esse schœmata, quibus sensus à proprio sermone, dum in occultiore transfertur, obscurior fit, quæ quamuis proprie ad Rhetorē spectent, ea nos tamen nō vt ab oratore tractantur, sed vt ad præsentem materiam pertinere videntur, indicabimus. Harum loquendi figurarum, & si complura genera esse nō ignoro, vt ab Aristotele, Cicerone, & Fabio primarijs artis dicendi authoribus est traditum, eas tantū nos solum attingemus, quæ frequētius hac in re solent euenire. Omnium itaq; primum se offert ea transmutandi latini sermonis ratio, quam græci methaphoram, latini trāslationem vocant, ea quoties materia grauioribus postulat verbis exornari, oratores dignitatis causa vtuntur, vt cum ipsa pariter assurgat oratio. Verum nolunt huiusmodi figuras in oratione in longum duci, qui de ea facultate præcepta tradiderunt, contenti vt singularia verba translata solum suis locis tanquam geminæ orationi aspergantur; nos verò, qui non ornatū orationis quærimus, sed obscuritatem, vt pote qui non ea audientem, vel legentem delectet, ambimus, sed vt in scripto vel sermone consilia tegantur intendimus, tam longas esse præcipimus, vt

vel tota oratio (nisi aliæ adhibeantur figuræ) in sola trásflatione consumetur . Metaphoricus siue tránslatus loquendi modus erit, vt si quis materia, de qua tractaturus est cum re alia collata, eius membra cum qua cóparat, aptè ad rei partes exprimèdas, de qua fit comparatio trásportet ; vt exempli causâ, nauis cum castris comparata, pugna cum nauigatione, nautæ cum militibus, procellæ cū hostibus, magister cum imperatore, clauis cum militari prudètiâ, portum cum victoriâ, naufragium cum captiuitate aptè cōnectantur, quare fingamus de castris vel de pugna sic velle nos dicere . Nos in castris sumus, & iam pugná cum hoste cōmittimus ; sed máximo timore angimur, quod hostium vires, quæ iam fermè debilitate videbãtur, cōualuerunt ; satis itaq; firmis viribus indigemus : vt hostilem potentiã superemus ; alium itaq; ad nos ducem, qui prudètiior sit, nouumq; militum præsidium mitti oportet, alioquin facile erit, vt hostili manu oppressi sit peremur . Eam sententiam sic aptè per metaphoram exprimemus . Nos in naui sumus, & iam nauigatione suscepimus ; verum timore angimur, quòd procellæ, quas iam demitti putabamus, acrius videntur sauire, satis igitur cautòs nos esse oportet, vt aduersam ventorũ vim sustinere possimus, alium itaq; ad nos magistrum, qui regendo clauo aptior sit, nouosq; nautas habeamus necesse est, si volumus in portũ deferri incolumes, alioquin perfacile erit, vt procellarum tempestatibus superati, naufragium patiamur . Ad huius exèplar, qui hac figura, sui sensus occultandi causa, vt i voluerit, poterit suos sermones effingere. Non procul ab hoc loquendi modo *μεταφωρισμὸς*, vel hypallage, est enim nominis pro nomine positio, vt pro eo, quod dicitur causa, ponatur per quam dicitur, eo modo Vulcanum pro igne, Venerem pro coitu, Liberum & Cererem pro vino & frugibus, Martem pro bello, &c. sic de reliquis ponimus : solet enim & hac figura non nihil sermo obscurari, vt non facile ab omnibus percipiatur. Huic

similis est Antonomafia, qua utimur cum appellatiuum nomen, vice proprii excellentiæ causa, ponimus: vt si Poetam pro Virgilio, Philosophum pro Aristotele, Urbem pro Roma nominemus. Ad hæc adijcitur *αλληγορικ*, quam inuersio nē interpretamur, quæ fit cum aliud, quàm verba innuunt, significamus, ac etiam interim contrarium, dum res non exprimitur, sed quadam similitudine implicatur. Hæc figura quāuis cum metaphora quicquam commune habeat, eius tamen differens vsus esse solet. In metaphora enim vel vnum verbum satis est pro simili reponatur, quemadmodum oratores obseruant, non sic in allegoria, in qua verba omnia simul commutantur. Verūn quādo nos in longum translationem duci volumus, hac perinde, vt illa utemur, eademque fere apud nos allegoriæ erit ratio, quæ sit metaphoriæ. Huiusmodi fuit priscorum philosophorum, & poetarum scribendi ratio, vtriq; enim sacra Naturæ mysteria & naturam excedentia tractaturi, ne sua sensa à prophanis violarentur, serio fabularum inuolucris, quasi quodam velamento obduxerunt. In hunc modum Mercurij, Orphei, Musæi, Lini vetustissimorum poetarum & interdum Platonis scripta esse censentur: imò verò etiam plures Platoni plerumq; allegoricum sensum exhibendū putant. Veluti illud est Timæi principio, Pahtonem solis filium fulmine terrā exussisse; quod ab interpretibus exponitur, vastum cometā natura solarē intollerabiles æstus concitauisse, hoc modo multis in locis ille fabulatur, in quibus aliter sensus haberi debet, quàm verba vidētur innuere, fortè etiā incēdia, quæ Moses diuinitus missa narrat. Hac ratione sunt interpretanda, quemadmodū apud Homerū, catena aurea; apud Maronē somni portæ, Iris Didoni capillū soluens, Cerberus triceps & quæcūq; de inferis ab illo cōficta sunt, allegoricos. n. habēt sensus. Sic & sapiētes chymistæ sua scripta hisce inuolucris cōtexerūt, veluti Hermetē, Gebrū, Raymūdū, & veteres omnes Pythagoricos allocutos cō-

perimus. Sed si dictum paulo obscurius, quàm allegoriã deceat, ænigma fiet, quod ad eò intellectu difficile est, vt non nisi ab authore maximo cù labore possit sensus elici. In hunc modum obscure dicta Gellius putat vetères scirpos appellasse. Horum exemplum illud afferam, quod à M. Varrone secundo libro de latino sermone ad Marcellum scriptum est, de TERMINO Deo, qui ne ipsi quidem Ioui cedere voluit. Verba sunt.

„ Semel minus ne, an bis minus sit, non fat scio.

„ An vtrumq; eorum, vt quondam audiui ipsi

„ Dicier Ioui Regi noluit concedere.

Sic Sphinx prætereuntibus de HOMINE ænigma proponēbat in hanc sententiam, vt Ausonius ait.

„ Qui bipes, & quadruples foret, & tripes omnia solus.

Diogenes author est Cleobolum ænigmatum vatem extitisse, obscurasq; sententias ad tria millia versuum perscripsisse, ex quibus vnum illud ex commentarijs Pamphilæ deproditur. In quo de ANNO ita scriptum est.

„ Est genitor, proles, cui sit bis sena, sed horum

„ Cuius triginta natæ, sed dispare forma.

„ Hæ niueis totæ, fuscis sed vultibus illæ,

„ Atq; innortales cum sint, morientur ad vnum.

Proponitur & apud Maronem in Buccolicis à Domœta Menalcæ dubium in hæc verba.

„ Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,

„ Treis pateat cœli spacium non amplius vlnas?

Et à Menalca Damœtæ aliud in hunc modum:

„ Dic quibus in terris inscripti nomina regum

„ Nascantur flores, & Phyllida solus habeto?

Huc spectat & verbi ambiguitas, quæ Amphibolia dicitur, quæ fit, quoties verba duo vel plura habent significata. Chrysippus ambigua natura esse putat, quia ex eodē duo, vel plura accipi possunt. Huiusmodi schoema vel vocibus singulis

accidit,

accidit, vel connexis. Singulis si idem verbum plura significabit, vt *MALVS*, nauis arborē, fructum, & eum, qui est improbus, potest significare. Accidere potest non modo integro verbo, verum etiam diuiso, vt *INGENS*, vt duplex verbum esse possit, nomen, & præpositio. Euenit & connexioni verborum, eoque modo maior ambiguitas oriri solet, cuiusmodi est illud Apollinis Oraculo prolatum.

„ Aio te Aeacida Romanos vincere posse.

& aliud.

„ *Quinquaginta vbi erant, centū inde occidit Achilles.* Vnde per casus, per flexum & collocationem, aliasque species, quas proferri superuacuum est, ambiguitas poterit euenire. Potest esse & Amphibologia in obscuritate verborum, vt sensus occultetur, & oratio ænigmati ferè similis videatur, cuiusmodi sunt vatū, & poetarum scripta. Possent huc spectātia referre Oraculorum, & Sibyllarum vaticinia complura, quæ ancipites sensus maxime obscuros retinent, vt vix sensus elici possit. quem in modum ædita sunt Apollinis responsa, quæ ab Herodoto recensentur, quo fit, vt prouerbio receptum sit, vt qui ita obscure loquitur, Sibyllæ folium promere censeatur. Aenigmatibus etiam similia sunt Pythagoreorum symbola, verustissimis enim Pythagoræ discipulis & coæuis typo nō vulgari neque communi dicendi mos fuit, propria enim dogmata inter se seruantes, nemini ea prodita volebant: siquidē præceptoris lege cautum erat, vt si quis non per symbola disseruisset, ridicula cuncta & anilia dicere censeretur. Sermones hos obscuros Iamblicus in eius vita, & Plutarchus in libro de liberis educandis & in conuualibus questionibus exponit, cuiusmodi sunt, quos recensebimus.

„ Quæ nigrantes habent caudas gustari non oportere.

Quæ verba Pythagorei interpretantur, cū ijs hominibus cōsuetudinē ineundā nō esse, quos morū deprauatio denigrat.

„ Et Ignem ferro cædi minime oportere.

Hoc est furentem irritandum non esse, non enim decet iram augeri, cum potius illi, dum intumescit cedendum sit. Sic

„Ollæ vestigium ne obliteres.

Ollæ vestigium in cinere videtur, cinere vsus est pro puluere tabularum, vbi mathematicæ demonstrationes conficiebantur: quasi innuat, intellectualibus vti debere demonstrationibus, obliuisci enim corporeas & visibiles. Rursus

„Nihil educes, quod vnguibus instructum aduncis sit.

Vbi consulit homines benignos & dapfiles esse; non in retinendo tenaces, & reliqua quæ ab illo symbola perscripta sunt. Isque character apud græcos & Aegyptios occultandis diuinis & sacris aptissimus fuit. Socrates etiam apud Platonem admonet, rerum sacrarum mytheria velanda esse, vt à plebeculæ indignitate seperentur. Plato alibi consulit, indignū prorsus ac foedum esse, rerum occultarum mytheria populo aperiri, cum ab hominum genere illa pollutis manibus contrectentur, quæ ab hominibus tantum philosophiæ sacris initiatis tractari fas sit. Quamobrem à Macrobio relatatum est, Eleusinas Deas per somnum Numenio philosopho in lupanari prostitutas apparuisse, cum ille earum sacra interpretari ausus esset, ita vt etiam à vulgo noscerentur: Vnde ille suam culpam somnio admonitus, agnouit, cum percontanti causam, illæ irata fronte respondiissent: Ab adyto veteris pudicitia abstractas, seque omnibus passim prostitutas eius culpa fuisse. Quod nec Hebræi in tractandis sacris legibus negligunt. Hactenus obscurandi sermonis modos edocuisse visi sumus, quamuis & alia schoemata, quæ ad eam rem facere possint, à rethoribus proponuntur, quæ nobis aliud agētibz prætermittere visum est. Verum ne quid discētibz desideretur, quod ad sermonis obscuritatē faciat, alios obscure loquendi modos obiter attingemus. Ad hoc igitur spectabit alieni idiomatis vsus, qui minime ijs cognitus sit, quibus rem nostrā exploratam volumus, vt si latinus apud

latinos barbaro sermone vtatur, & Italus hac tēpestate italis germanico, vel theutonico, seu gallico. Huiusmodi Cæsar ad Ciceronem epistolam scripsit, non Romana lingua, sed græca, ne ea, quæ scriberet, gallis fortasse intercepta proderentur, quibus græcus sermo minime erat cognitus. Identidem vt supra dictum est Suniator fecerat, qui & græco sermone ad Dionysium scribens, ne consilium suum de prodicione chartaginensibus pateret, epistolā concinnauit. Ex his scribendi emerfit ratio, cuius significatio haberi non potest, nisi sermo vnus in alium transferatur, eiusmodi non nulla scripta oblata, a micis sæpenumero rogātibus detexi. Exemplum apponemus, vt si aliquando inciderit, ita confictum esse nō ignorent. Nos verba patrij sermonis intercisa vel duplicata in latinum conuertimus, quæ pristinae linguæ reddita idē innuant, etiam permutata significatione. De hac re quoniam minus aptè latinæ interpretationis exemplum efferri potest, non indicens erit, nostri sermonis thema proponere.

„ Passer mai solitario in alcun tetto .

„ Transibo sed illi solita malus in aliquis, fastigium .

Aliter quoq; literis & picturis rei sensum exprimimus, sed quoniam latinum exemplum non suppetit, vulgare apponimus, si dicet quis SEMPRE VIVA, nos semper viuū pingimus, videlicet maius sedū, quod vulgò SEMPRE VIVA dicitur, si autē CORE, & SOL, nos cor pingimus, musicisq; rhōbis, vel notulis apposita clauē, sol, cōfingemus, & reliqua huiusmodi, quæ quoniam apud vulgares circumferuntur, omitimus. Vsurpatur hac tempestate locutio circulatoribus, tabernarijs, latronibus, & qui rudes homines dolis circumueniunt; valde familiaris, qui quamplurimis vocabulis vtuntur, à communi loquendi vsu alienis, ne intelligantur, quæ sibi magis propria esse existiment: in hunc modum multos, & pueros & seruos loqui videmus, dum fraudes aliqui nectere conantur, vt doli suspicionem vix inferant.

Sunt & qui syllabas permutent, vt quæ vltima prima sit, & ex aduerso, vt si dicturi sint, HOSTIS ADEST CAVE TIBI, dicant, STISHO ESTAD VECA BITI, vel aliter vtcunq; libuerit, trãsuertent. Aliter non nulli dũ singulis syllabis in anes & inutiles interferũt, vti RAT, SIS vt idẽ dicturi dicãt aliter, HORAT STISSIS, ADRAT ESTRAT CASIS VERAT YISIS BISIS. & aliæ huiusmodi loquendi formulæ, quas cum in infinitum possint euariari, vtpote tractatu indignas, prætereundas ducimus. Sed de tali significandi modo, qui per vocem effertur, iam satis dictum videtur. Nunc ad reliqua signa transeamus.

Semiuocalia signa, quæ sint, & quomodo per ea animum indicare, & percipere possimus.

CAPVT. VI.

PROXIMVM est vt de semiuocalibus signis verba faciamus, quæ non parum ad rem nostram afferent adiuuenti. Sic enim occultius, secretiusque rei cõscijs proximè, vel longè distantibus animi concepta significabimus. Semi-uocalia itaq; signa Vegetius nominat ea, quæ aliter, quàm voce emitti solent: nempe duorum corporum se cõplodentium ictu, vel status spiritu ad instrumentum immisso. Cuius generis sunt sonus campanæ, liræ, buccinæ, vel tormenti bellici, & reliqua id genus omnium signa, quæ auribus percipiuntur. Possumus autem eiusmodi signis, nõ res ipsas modo, verum etiam verba per literas, quibus illa construuntur significare, vtpote si pulsatuũ numeris suæ literæ eo ordine, quo sunt dispositæ reddantur, hoc verò effici poterit quouis instrumento, quo res aptius possit indicari. Legitur patrum nostrorum memoria, obsessam Nonariã cum in dies magis ac magis rerum omnium inopia laboraret, tormentorum sclopis certo ordine & numero æditis, omnibus demum significationibus factis suprema rerum pericula amicis expressisse, & maturam

opem explorasse, eoque inditio habito à socijs ciuitati fuisse subuētum . Sic amici carcere oclusi, nec multum distantes, plagis inter se tacite loqui possunt, & exaudiri, noctū præcipuè, & si domus cōtinua est, percussa enim parietis parte exi guo quouis ictu totus resonat, ita vt qui aures muro admouerit, vel clauum fixum mordicus tenuerit etiam eminus, rite plagarum numerum excipiet . Idem etiam præstat & hasta; quamuis oblonga, si oclusis auribus mordicus teneatur, modo lyram tangat: sic enim facile fiet, vt qui ita hastam teneat, emissum sonum auribus percipiat. Ad hoc valent & parietibus ænea vasa suspensa, & tympana ordine disposita, vt pendentia amicis ad plagas resonent . Tripho Alexandrinus architectus Vitruuio referēte hostibus in mœnia ingressis ea ratione patriæ periculum cauit, siquidem cum eorum irrupentium vim per clamorem exaudiret, periclitanti vrbi astuto cōsilio subuenit. Poterit & quisq; lyram, aliudūe id genus in manibus habens, nunc hypate, nunc perhypate, nunc nete, vel mese pulsans, nunc diapason, diapēte, vel diatessaron absoluens, donec alphabeti literas necessarias absoluerit, astantibus omnibus amicū de re certiozem facere . De rerum significatione, quæ non fit per literas superfluum esse existimo quicquam dicere, cum omnibus sit exploratum dari certarum rerum signa, quæ per sonos intelligantur . Hoc de semiuocalibus signis dixisse sufficiat .

Muta signa, quæ sint, & quomodo per illa quicquam significare possimus, & primum de corporis motu .

CAPVT. VII.

SVPEREST de signis, quæ muta sunt, sermonem habere, hanc enim instituti nostri tertiam partem initio constitui mus . Siquidem sum pollicitus vocalibus & semiuocalibus muta signa adijcere. Muta igitur signa appellamus, quod

tacite, & sine voce vel sono rerum admoneant significatio-
 nes, visu vel tactu quodammodo excepta. Hæc itaq; rerum
 signa esse possunt in nutibus capitis, in frõtis silentio, vultus
 compositione, manuum & pedum motionibus, totius deniq;
 corporis representatione, rerum præterea motionibus, & de
 mōstrationibus. Nutus in mutis pro sermone habetur, & ex
 eorum vultu, motuq; animorum perspicitur voluntas, ani-
 malium enim voce carentium, ira, lætitia, alijsq; affectus ocu-
 lis & quibusdam alijs corporis signis exprimuntur. Nec mi-
 rum aliquibus videri debet, cum ita ijs, quæ cum aliquo po-
 sita sunt motu, tantum valeant, vt etiam animi voluntatem
 repræsentent, pictura enim tacens opus est, & eiusdem sem-
 per habitus: sic intimos tamen demonstrat affectus vt ipsam
 vim dicendi nonnunquam superare videatur. Huiusmodi
 itaq; signorum, quoniam plura sunt genera, quæ si in vnum
 colligenda essent, materia vt nimis longa, sic magis confusa
 videretur, eam iccirco capitibus distinguemus, quorum ordo
 suis locis indicabitur, sed primum de signis corporis loqua-
 mur: de capite igitur initium recte auspicabitur. Caput (vt
 Fabius inquit) deiectum humilitatem, supinum arrogãtiam,
 in latus inclinatum languorem, prædurum ac rigens ferita-
 tem quandam mentis ostendit: Sunt quoq; annuendi, renu-
 endi, confirmãdi, sunt & verecũdiã, metus, admirationis, &
 indignationis nutus. Vultu nunc supplices, nunc minaces,
 nunc blandos & mites, nunc hilares & erectos, nunc summis
 sos & tristes ostendimus, nunc amorem, nunc odium, quibus
 signis tacito quodam naturæ indicio internos affectus, & ani-
 mi nostri voluntatem alijs significamus, quo fit, vt eo indi-
 candi modo sæpe pro verbis vtamur, vnde Ouidius.

33 Sæpe tacens vocem, verbaq; vultus habet.

Sunt oculi, qui plurimum in ipso vultu valent, & per eos ma-
 xime animus indicatur, vt citrà motum & hilaritatem intum-
 mescant, & tristitiæ nubilum ostendant, horum lachrimis, &

dolorem & tristitiam monstrare possumus, & multis modis variantur in illis affectiones. Siquidem nunc motu intenti, nunc remissi, nunc superbi & torui, nunc hilares & mites, nunc asperi rigidi & extenti, nunc languidi stupidi & torpentes, nunc lasciuī & mobiles, nunc natantes & voluptate affusi, nunc simi & venerei, poscentes aliquid & pollicentes, ut actus volūtatis exposcit. Supercilij quoq; variantur indicia, nunc enim erecto, nunc composito multa demonstrantur, nā oculos formant aliquatenus, & fronti imperant, cum contrahuntur tristitiam, cum adducuntur hilaritatē, cum remittuntur pudorē ostēdunt. Sunt in his annuendi, & remittēdi notę, cū remittuntur, & eleuantur. Ouidius hoc innuens, ait.

„ Multa supercilio, multa loquare notis.

In his, Plinius ait, animi partem consistere, fastus indicare, & superbia alibi conceptaculum, hic sedem habere: nil altius, nilūe simul abruptius inuenit in corpore, vbi solitaria esset. Sic supercilium attolli arrogantiam significat, adduci fastidium indicat, poni dicimus supercilium, cum à fastu recedimus, deniq; semper ipsum supercilium pro fastu & arrogantia ponitur: Vnde multa de supercilio prouerbia tracta sunt, ab ipsis Naturę significationibus desumpta. Fronte enim multa præfigurantur, nam eam exporrigimus vel explicamus cum hilarescimus, contrahimus autem cum ringimus, hoc est cum aliquid nobis molestum esse indicamus. Hanc quoque Plinius tristitię, hilaritatis, clementię, & serenitatis indicem nominat. Vnde Terentius in tristem.

„ Exporrige frontem.

Idest tristitiam dimitte. Genę habent & quodam his deseruiens ministerium: nā sanguis ille, qui mentis habitu mouetur, cum verecundia cutē accipit, effunditur in ruborem, cum metu refugit, pallore frigescit, & temperatus mediū quoddā serenū efficit. Faciem vel genā perfricamus, cum pudorē omnē deposuisse videri volumus, velut absterfo pudore manu.

Hinc euēnit, vt effrontes vocemus inuerecundos, vnde pro-
 uerbio Frontem perfricare dicuntur, qui pudore carent.
 Naribus quoq; & labijs multa decenter ostendimus, nares
 corrugamus inflammas & mouemus. Diducimus labia & ma-
 nibus resupinamus, porrigimus, scindimus, astringimus, & di-
 ducimus: vnde derisus, contemptus, & fastidium ijs signifi-
 care solemus. Collum contrahitur & tenditur, sic & hume-
 ri: horum enim contractione breuiatur ceruix, vnde gestum
 humilem & seruilem faciunt, atq; eos in adulationis, admira-
 tionis, & metus habitum fingere possumus. Manus etiam
 vix dici potest quot motus habeant, nam & si cæteræ partes,
 vt recte loquantur adiuuant, hæ ipsæ primum loquuntur. his
 poscimus, his pollicemur, vocamus, dimittimus, ninamur,
 supplicamus, abhominamur, timemus, interrogamus, nega-
 mus, & annuimus: his gaudium, tristitiam, dubitationē, cō-
 fessionem, pœnitentiam, modum, copiam, numerum & tem-
 pus ostendimus; eadem in demonstrandis locis, atq; perso-
 nis aduerbiorum, atq; pronominum obtinent vicem, vt in
 tanta per omnes gentes nationesq; linguarum diuersitate,
 hic mihi omnium hominum cōmunis sermo videatur. Con-
 tractis tribus digitis & pollice compressis, digito indice tan-
 tum explicato, in exprobrando & indicādo (vnde ei nomen
 est) valet: & alleuata ac spectante humerū manu, paulum in-
 clinatus affirmat: versus in terrā & quasi pronus, vrget. Est-
 que inuerecundæ actioni aptissimus, quo quatuor primis le-
 uiter in summum cocuntibus digitis, non procul ab ore, aut
 pectore fertur ad nos manus, deinde prona, aut paululum
 prolata laxatur. Binis digitis distinguimus, sed non inserto
 pollice, paulum tamen inferioribus intro spectantibus, nec
 illis quidem tensis, qui supra sunt. Parce & timide aliquid
 loquentibus sunt breues gestus illi, cum manus leuiter pan-
 data, qualis fountium est, paruis interuallis & sub asientien-
 tibus humeris mouetur. Admiratio conuenienti gestu illicō

mon-

monstratur, quo manus modice supinata, ac per singulos à minimo collecta digitos, redeunte flexu simul explicatur, atq; conuertitur. Approbare, narrare, distinguere, & aliquid significare volenti, pollici proximum digitum mediūque, qua dexter est, vnguem pollici summo suo iungens, remissis cæteris apte accommodatur. Cum leuiter admiramur, & interim subita indignatione pauescimus & deprecamur, digitos cum summi coierunt, & ad os referimus. Cum manum comprimimus, & pectori admouemus, pœnitentiæ, vel iræ signum est. Auerfo pollice demonstramus aliquid. Cum digitum medium ostendimus, contemptum supremum significamus, Diogenes hospitibus quibusdam Demosthenem videre vrgentibus, non indice digito, sed medio porrecto demonstrauit, prauum virum innuens & effœminatam. Sic porrectione digiti medij quippiam obscœnum significari innuit, cum ait insanos haberi, qui medium digitum porrigant. Vnde Iuuenalis:

„Mandaret laqueum, mediumque ostenderet vnguem.”

Sunt & gēstus alij, videlicet aliqua poscentes, vel minantes, præsertim si prius conscium amicum feceris, quæ omnia profœqui propè infinitum videtur. De nutibus & signis, quæ in vultu exprimuntur, meminit Ouidius puellam admonens, quomodo animum expressura, & secum præsentem viro tacite locutura sit.

Cum premet ille torum, vultu comes ipsa modesto
Ibis: vt accumbes, clam mihi tange pedem.

Me specta, nutusque meos, vultumque loquentem:
Excipe furtiuas, & refer ipsa notas.

Verba supercilijs sine voce loquentia dicam:
Verba leges digitis, verba notata mero.

Cum tibi succurret Veneris lasciuia nostræ,
Purpureas tenero pollice tange genas.

Si quid erit, de me tacita quod mente loquaris,

Pendeat extrema mollis ab aure manus .

Cùm tibi , quæ faciam , mea lux , dicamùe placebunt ,
Verfetur digitis anulus vsq; tuis .

Tange manu mensam , tangunt quo more precantes
Optabis meritò , cùm mala multa viro .

Digitorum motibus non solum res significare , sed etiam li-
teras , quibus verba colliguntur , possumus . Quod ne præ-
sens caput longius protrahatur in sequens subijciemus .

Multa tacitis ambagibus posse indicari .

CAPVT, VIII.

INTER cætera , quæ facile innumera excogitari possunt , mu-
ta signa quædam noua recensere non pigebit , vt talium
exemplorum similitudine , reliqua quisq; possit communi-
sci . ex quibus illud est , quod à Tarquinio factum proditur .
Legitur itaque apud Liuium Tarquinij missum sine voce
huncium à filio interpretatum , fuit autem illud eiusmodi .
Tarquinius Tarquinij filius Gabiorum principes interi-
mendos sibi in animum inducens , cùm eos virtute expu-
gnare nequiret , astum viribus potioem in hunc modum ex-
cogitauit . Ad Gabios se contulit , parentisq; simulatam
sæuitiam conquestus , tanquam è patrijs telis elapsus & gla-
dijs , nihil se vsquam inuenisse tutum , nisi apud hostes refert ,
ab eisq; opem aduersus patrem implorat : Verborum callidi-
tate Gabinis ita persuasit , vt acerrimū in eius patrem odium
alerent : fictis itaq; & compositis blanditijs , adeo sibi prima-
tum beneuolentiam conciliauit , vt potentia apud eos pluri-
mum valeret . Paucis itaq; post diebus Romam hominem pa-
trem sciscitatum misit , quidnam sibi esset faciendum , is nun-
cij fidem veritus , nemini consilium proditum volens , senili
calliditate in hunc modum sine voce respondit . In hortū er-
go ædium transit , & inanibulans æditissima papauerum ca-

pita vita decussit, tum ea demonstratione facta, nuncium dimisit, hic domum reuersus, nullum sibi responsum factum refert, verum quod viderat, factum nunciat: adolescens dato signo, sanguinariū patris responsum tacitis ambagibus percepit: Sic patris consilium secutus, Gabinorū primores criminatus, aut exilio submouit, aut morte mulctauit. Huic simile est, quod Herodotus tradit de Periādro Gypseli filio, qui cum preconem ad Thrasibulum misisset rogatum, qua ratione rebus tuto constitutis, ciuitatem optime gubernaret, nullo dato vocali responso ex ijs, quæ sibi visa per nuncium relata sunt (siquidē Thrasibulus fatum ingressus editiores & su per alias eminētes spicas refecauit, donec totam segetē equaret) quid esset faciendum, ex Thrasibuli sentētia percepit, & executus est. Legimus & Dario Persarum Regi à Scythis obsecris caduceatorem cum muneribus, ane, rana, mure, & sagittis quinque missum, quibus vt Gobria interprete significatum fuit, Persas nisi vt aues effecti in cœlum euolassent, aut perinde vt ranę in paludes prosiluissent, aut velut mures sub terram se abdidissent, Scytharum vim nequaquā euasuros, quin sagittis obruerentur. Pari argumēto Alexander lectis ab Ephesione Olympiadis literis, ne quod ijs scriptū erat cuiquam is postea temere referret, quasi sigillo obsignaret, modeste taciteq; anulo eius ori admoto, silentium indicauit. Non alienum prorsus ab hoc loco esse videtur recensere, quod de Tamerlano Scytharū imperatore patrum nostrorū memoria ab historicis est proditum, quamuis res nō sit adeò obscuris ambagibus inuoluta. Hic quidem, ne diu in debellandis hostibus laboraret, numerosissimo fretus exercitu, vt populis, quos obsidebat, deditiōem non in tertium diem differendam significaret, triplici tentorio utebatur, primo die album tentorium ostentabat, vt intelligerent obsecris, si se dederent, rem pacifice cum illis agendam, altero nigrum tenebat, quo animaduersum volebat, iam ira commotum

Tamerlanum esse, vt si in posterū diem deditio differretur, iam non pace, sed sanguine & ciuium incendijs ageretur, quod tertio rubro tentorio postridie indicabat.

Per notas Hieroglyphicas, atq; per rerum animalium-
que figuras tacite sermonem exprimi posse.

CAPVT. IX.

POSSVMVS etiam commodè aliter sine loquela per rerum animaliumque figuras, quod voluerimus indicare, quæ singula interdum verba, nonnunquam integros sensus significabunt: sic vetustissimos Aegyptios scripsisse cõperimus, qui cognita omnium animalium natura, ex peculiari earum qualitate illorū imaginibus res ipsas representabant; vnde illorum naturam exploratam habere oportebat, quorum conditionem, quæ essent exprimenda, aliquo pacto imitari viderentur. Hoc erit exemplum: Vt si ingratum quempiam in eos, qui de se bene meriti sunt, significatū velimus, columbam depingemus, eius enim conditio, quamuis bilis expers sit in vniuersa animātium peste, ab huius tamen morbi contagio non vacat, vt in parentes ingratitude nota in famis esse non debeat, quippe cum simul ac mas viribus firmior euasit, patrem à matris consortio pugna expellit, vt cū ea mox ipse coniugio misceatur. Sic & Hippotami, idest fluuialis equi, geminos vngues depingendo iniquitatem & ingratitude notabimus: hoc enim animal cum per atatis florem licuerit, patrem viribus experitur, quem si pugna superarit ac sibi cedere agnouerit, vita tātum concessa, patrem à matris coniugio arcet, quam sibi postea matrimonio cōiungit, quod si victus pater minus permiserit cum matre concumbere, tum cum filius viribus & robore nixus impatienter interimit. Vnde illud videtur emanasse, vt in Regum sceptris superius ciconia, inferius Hippotamus pingeretur,

sic enim innuebatur vim iustitiæ parere, siquidem ciconia
 æquitatis ac pietatis symbolum, Hippotamus verò iniquita-
 tis signum est. Sic Aegyptij pro mundo serpentem reuolu-
 tum in caudam os habentem, eamque corrodentem ad ex-
 primendam formam depingunt, & annum per solem & lu-
 nam, qui tempus metiuntur, mensem per ramum, Deum per
 accipitrem indicant, & pro fato sydus, pro Luna & æquino-
 ctij cynocephalum, pro animi præstantia leonem, pro cor-
 de Ibim, & pro rerum vicissitudine phœnicem deliniant, sic
 & per Scarabœum draconem aliaque animalia (vt Manethus
 autor est in naturalium epithome, & Hecatheus libro pri-
 mo de philosophia) reliquarum rerum Aegyptij significatio-
 nem præbent. Ratio quare huiusmodi notas illi excogitas-
 sent, fuit, quemadmodum dictum est, ne indignis hominibus
 doctorum sensa proderentur, sic enim vulgaribus hominum
 ingenijs rerum intellectum vario rerum tegmine, operimē-
 toque subtrahebant, ne nuda apertaque rerum expositio pa-
 teret, sed velut fabulosa tractarentur, vt quo magis ridicula
 viderentur, eo magis ipsa mysteria figurarum nubilo operi-
 rentur, at summatibus viris sapientia interprete nuda rerum
 talium se natura præberet, ac veri arcani conscij redderen-
 tur. De his extat Ori Apollinis liber de sacris & mysticis
 Aegyptiorum cælaturis inscriptus, & Petri Valeriani recens
 super codicis argumento liber æditus. Huc referrî possunt in-
 signia, & demonstrationum commēta, quibus sæpe parietes,
 peristromata, lacunaria, fores, & clypei ornantur, equitum
 etiam capita dum hasta concurritur in festiuis ludis solet insi-
 gniri, vulgus cimeros, Alciatus vocat Emblemata, hæc enim
 tacitis rerum demōstrationibus quicquid velint exprimunt,
 quæ cōmunisci mos est eos, qui familiæ suæ originē volunt
 præclaro aliquo facinore honestare, vel aliter alicuius rei
 significationem edere, quam tacite cognitam velint. Am-
 phiaraum Thebano bello in clypeo draconē pictum gestasse

narrat Pyndarus. Staius Capaneum hydram, Polinicum vero Sphingem. Plutarchus quoque Pompeium magnum ensiferum leonem pro insignibus depictum habuisse, huiusmodi veterum imperatorum numismata celaturas non paucas retinent. In Titi Vespasiani numismate Delphinus in anchora inuolutus spectatur, quasi inuadat tarde properandum, neque ubi praesertim temporis maturitate opus est, rem esse nimiam festinatione intercidendam, neque multa cunctatione in moras protrahendam, sed mature seruata temporis mediocritate peragendam. Symboli congrua ratio est: per delphinum siquidem festinatio designatur. hic enim piscis omnium non modo piscium, verum etiam animantium velocissime fertur, ut Aristoteles & plures testantur, per anchoram ex aduerso retentus, cursus mora intimatur, velocitas itaque delphini anchorae firmitate cohibetur, & anchorae rursus mora delphini pernicitate moderate excitatur. Eiusdem rei pari ratione Eche neis piscis missili telo contorta monumentum dabit, velocitatem telum exprimit, tarditatem remora indicabit, vtriusque indicio velocitas cum tarditate designabitur, quarum altera, cum alterius adminiculo coniuncta non parum in rebus agendis afferunt emolumenti. Romanis praeterea mos fuit, vexillis, quae ad bella gerebant Minotaurum depingere; ratio erat, ut quemadmodum Dedalus obscuris illum labyrinthi ambagibus inclusisset, ita omnes sibi ducum consilia custodienda, & prodita auctori obesse intelligerent. Vnde eius rei argumentum tali emblemate notabatur. Verum eiusmodi rerum commenta, non obscure nimis tractari oportet, ne Apolline interprete semper indigeant, sed, ut interdum etiam infimae plebeculae expositae esse possint, Vnde picturae saepe verba ad interpretanda adiungi solent, ne nimis spectatorum intelligendi auiditatem picturae obscuritas remoretur. huius loci sunt, quae a Iouio in libello de insignibus tractantur.

Noctu igne , interdiu verò puluere
posse significari .

CAPVT. K.

RESTAT nunc vt modum indicemus ecquid noctu igne & interdiu puluere rerum nostrarum edere significatio nem possimus, neq; enim hoc occultandi genus parum vtilitatis in se continet, hac enim tempestate ad aliquid eminus significandum socij de rebus incidentibus indicium præbent. Id autem duplici ratione potest euenire, siquidem vel igne aliquid ex improviso amicis cõscijs demonstramus, vel quoties libuerit, etiam si nulla præcesserit rei significandæ notitia, facum numeris literas ad res denotandas oportunas ostendimus, vt longe videntes numeros annotantes nunciata sentiant. De primo modo legitur Medeam si Peliam occidisset, argonautis promisisse è specula se noctu igne, die verò fumo illud nunciaturam, res itaq; cum ex voto successisset, lunæ votum persoluere simulantem, igne facto, accensis lampadibus sub dio è fastigio, vt erat pollicita, significationem dedisse, taliq; nuncio excepto, argonautas regiam inuasisse, occisisq; custodibus voti illam compotem effectam. Legitur & Magam occupato Parætonio, vt facem amicam sub vespera, atque iterum summo mane eandem tollerent, cum speculatoribus composuisse, eaq; ratione significatione factam esse, vt nuncius eo usque, vbi Clius est, processerit. Amicis etiam extra ciuitatem degentibus, redditus, & annonæ qualitas prodente igne potest nunciari. Constat hac arte Annibalem (vt à Polybio proditum est) cū Agrigētini à Romanis obsiderentur, multis crebrisq; per nocte ignibus, intollerabile exercitus famē indicasse, eaq; de causa multos ex socijs annonæ penuria ad hostes defecisse. Cum Sinone etiã Argiui pepigerūt, noctu, Troianis somno

solutis ad Troiam accedentes face venientis classis signum duros, vt eo accepto nuncio, Sinon equi laxatis claustris, milites inclusos exponeret. Vnde Maro.

- „ flammis, cum regia puppis
 „ Extulerat, fatisque Deum defensus iniquis
 „ Inclusos vtero Danaos, & pinea furtim
 „ Laxat claustra Sinon.

Fuit & veteribus mos, qui etiamnum permanet, vt amicis extrac iuitatem commorantibus, fumo redditus, aliudie significaretur, vnde factum est, vt Amilcaris dolo Agrigentini inter inimicos persequendum longius ab vrbe distracti in infidiaria loca coniectis hostibus, incensaq; sylua magnam cladem paterentur: ij siquidem fumo, quem à mœnibus surgere existimabant, rati se à domesticis reuocari, cum se conuerso cursu ad urbem reciperent, Amilcare duce insequentibus, pœnis, qui prius fugerant, trucidati sunt. Possunt & si quid necessarium vrgeat, facum indicio literæ demonstrari, quod à Polybio in codicibus manuscriptis est traditum, eiusmodi vsus utilis multum esse potest, & hoc significandi remedium obsessæ vrbes, villæ, & arcēs, amantes etiam, vt tutius res suas nuncient habebunt. Edendi signa, vel turrium fastigia, aliaue editiora huiusmodi loca, vt faces prospici possint, commodum prestabunt. Scriptum itaq; præ manibus habeatur, quod amicis nunciari oporteat, literæ deinde bifariam seu trifariam diuidantur, vt vndena vel septena cuiusq; partis sint: Si erunt septena tū primæ singulis, alteræ binis, tertiæ ternis facibus demonstrantur. Potest & quadrifariam literarum numerus diuidi, vt libuerit: verum in earum ostensione, motus varietatem attendere debemus, nam vna semel erecta, vel ostensa A demonstrabit, eadem bis B, ter C, sic septies postremam primi ordinis G: Postmodum binæ semel H, totidem bis I, ter L indicabunt, sic & de reliquis eiusdem ordinis: Tum Q ternis semel, R iisdem bis, de-

num S ter totidem intimabitur. Quòd si in quatuor ordines alphabetum partiri velimus, vltimus quaternis facibus indicabitur, tum cuiusque ordinis numerus minuendus sit, & ordo aliter distribuendus: ratio autem, quæ dicta est seruetur, tunc conscij & facum numeros, & vices, quot illæ fuerint ostensæ, accurate excipient, eaque ratione vel facile significata percipient. In hunc modum mulier è specula, quæ amantis cubiculum spectat, ternis luminibus quinquies ostensis, mox binis bis, tum ternis bis: Rursus verò vno semel, eodem quater, & postmodum quinquies, ternis deinde ter, postremo totidè quater, VIR ADEST, significabit. Sed hoc etiam aliter fieri potest multisque modis, quorum duos tantum, qui potiores sunt, recensēbimus. Sit itaq; primus huiusmodi, vt quid facilius ostendatur. Alphabeti literæ quatuor in partes disgregetur, vt inferiori patet tabella.

		ordines			
		1	2	3	4
numeri ordinum	1	a	f	m	r
	2	b	g	n	s
	3	c	h	o	t
	4	d	i	p	u
	5	e	l	q	z

Nouem itaq; faces haberi oportet, quatuor à dextris, à sinistris quinq; disponantur, quaternarius numerus sectionum ordines, quinarius verò literarum cuiusque ordinis indicabit, sic viginti notæ erunt, quæ minus necessariae sunt omittantur. Literas igitur demonstranti, vtrinque faces a tolli oportet, à dextris & à sinistris, vt si A velit ostendere, vnam à dextra fa

cem ordinem literæ, alteram à læua numerum, in quo litera collocatur, designantem erigat; sic etiam si B, vnam à dextra, à læua duas. Si C, vnam item à dextra, tres à sinistra, & in reliquis eodem modo. Exemplum talè erit; vt si mulierem idem hoc modo significare velimus, quatuor primum à dextra faces, totidem à sinistra, duas deinde à dextra, quatuor à sinistra, tum quatuor à dextra, vnam à sinistra at-
 tolli oportet. Rursus vnam à dextra, aliam à sinistra, iterum vnam à dextra, quatuor à sinistra; tertio quoq; vnam à dextra, quinque à sinistra, quatuor deinde à dextra, duas à sinistra, sic & postremo quatuor à dextra, tres à sinistra, eaque ratione VIR ADEST significabit. Possumus & aliter vitandæ confusionis gratia omnes alphabeti literas bis ternis facibus in hunc modum demonstrare. Duo statuuntur locorum fastigia, quæ ex æquo sibi alphabeti notas partiantur, vt vndenas singula pronuncient, ternæ cum singulis adhibeantur faces, quarum vnaquæq; quaternas literas enunciet, quæ pro motus qualitate distinguentur. Tres autem characterum statuuntur ordines, primum ordinem fax vna significabit, secundum binæ, tertiū ternæ: fax verò tertia, ternas tantum notas demonstrabit, eoque modo numerus duarum & viginti literarum exprimeretur. Motuum discrimina, quibus cuiusq; ordinis notæ demonstrantur, tali modo confingemus. Erecta fax A, depressa B, in dextrum inclinata C, in sinistrum D significabit: quaternas alias eodem modo indicabimus.

Sic & tertias, vt binæ sursum erectæ

E literam designent, summissæ F, & sic de reliquis, & rursus tertiam sublata I, depressa L literam indicabunt. Idem fiet in vndenis alijs aliis de loco demonstrandis.

De cōputo & loquela per digitorū gestum, quo maiores
 supputarint, & in caute loquendo vsi sint.

Nrem ex maiorum nostrorum vsu libet hoc loco demon-
 strare, vt ad ea perdiscēda, aliq; denuo reperienda pro-
 ptiora spectantium ingenia reddantur. Legimus apud Plu-
 tarchum Orontem Artaxerxis Persę Regis generum, cum se
 à focero inhonoratū & contemptū animaduertēt. solitum
 dicere, principum familiares computorum digitis similes vi-
 deri: Quam admodum enim cōputando nunc myriada ge-
 stu conficere possunt, nunc verò monada, pariter & regū ami-
 ci modo plurimum pollent, modo verò minimum, & omni-
 bus derisui esse solent. Ad hoc facit, quod est à Plinio etiā
 de digitis numeros significantibus memorie proditū. Ianum
 à Numa Rege dicatum digitis ita figuratis effectum sterisse, vt
 trecentorū sexaginta quinq; dierū nota per similitudinē tem-
 poris & anni se deū indicaret, quod est à Macrobio quoq; an-
 notatū in Saturnalibus. Nos igitur de tali cōputo & loquela
 id demonstrabimus, quod doctissimus Beda literis mandauit.
 Monada igitur digitorū computator significaturus minimū
 leuæ digitū inflectens arcū in medium palme figat. Simili-
 modo si duo velit indicare, à minimo secundū ibidem im-
 nat. Si tria tertium. Si quatuor itidē minimū eleuet, Si quinq;
 secundū à minimo similiter erigat. Si sex tertium nihilominus
 solo, qui medius appellatur, vnde medio appposito attollat. Et
 minimū super palme radicē ceteris erectis imponat, si septē.
 Iuxta quem octo significāti medius apponatur. Nouem verò
 si impudicum è regione componet indicabit. Decem si indi-
 cis vnguem in medio pollicis arcū infiget. Viginti si im-
 pudici apicem inter nodos indicis, & pollicis arcū apponet.
 Triginta si indicis & pollicis vngues mutuo cōiunget ample.

„ xu: Vnde Hieronymus ait, trigenarium numerū ad nup-
 „ tias referri, nam & ipsa digitorum coniunctio: quasi molli
 „ osculo cōplexans se & fœderans, maritum pingit & coniu-
 „ gem. Idque Aplucius in oratione pro Magia his verbis in-
 „ sinuat. Si triginta ānos per decē dixisses, posses videri pro
 „ cōputationis gestu errasse, quos circularē debueras, digi-
 „ tos aperuisse. **Q**uadragesima verò si īteriora pollicis dorso
 indicis super inducatur. Item quinquagesima si pollex curua-
 tus instar græcæ literæ **Γ** ad palmam inclinetur. Et sexagin-
 ta si idem digitus itidem curuatus indice circumflexo dili-
 genter à fronte præcingatur. Ideo hunc numerum ad viduas
 Hieronymus referri dixit, quod in angustijs & calamitate po-
 situs esse videatur, dum pollex à superiori digito deprimitur.
 Septuagesima quoq; si pollex in longum extensus indicem su-
 pra circumflexum adimpleat, vngue illius dumtaxat erecto
 trans medium indicis arcum. Octoginta quoq; si index vt su-
 pra circumflexus pollice in longum tenso impleatur, vngue
 videlicet illius in medium indicis arcum admoto. Nonagin-
 ta etiam si indicis inflexi vnguis radici erecti pollicis infiga-
 tur. Numerum verò centenarium, qui voluerit indicare, in
 dextrum, transferat, iisdem vtendo digitis, quibus in læua ad
 decem usq; ad cētum vsus est. Proinde Nicearchus facete in
 vetulam nimio plus viuacem, quæ annorum ætate etiam cer-
 uos superabat, ita ludit, vt iterum iam dextra annos scribat.

Η φ α ο ς α θ ρ η σ α ς ε λ α φ ο ν π λ ι ο ν κ χ ρ ι λ α ι κ
 τ η ρ α ς α ρ θ ρ η σ α ς α ι δ ε υ τ ε ρ ο ν α ρ χ α μ ε ν η
 & Iuuenalis.

„ Atque suos iam dextra computet annos
 Idem sacrae pagine interpres centenarium numerum ad vir-
 ginitatem refert, nam in læua nuptæ & viduæ notabantur.
 Ducenta igitur expressurus eadem ratione vtetur, qua ad vi-
 ginti significandum vsus est. Sic & de reliquis sentiendum est

numeris vltra centenariũ noningenta, vt eodem procedatur ordine, quem ad decem vsq; ad nonaginta seruari debere diximus. Deinde mille etiam in dextra, eo modo, quo vnum in læua designabitur. Et deinceps bis mille in eadem quẽ admodum duo in læua, sic & in reliquis numeris multiplicato millenario statuetur: donec ad nouem millia perueniatur, quo cum ventum sit, tum myriada (quo nomine decem millia designantur) læua medio pectori in supinum admota indicabit, digitis tantum in altum erectis. Quod si viginti millia eadem expansa. Si verò triginta millia eadem prona sed erecta, & pollice medij pectoris chartilagini appposito denotabit. Sic quadraginta millia si eandẽ in vmbilicum erectam supinabit, exprimetur. Et postmodum quinquaginta si eiusdem prona sed erecta pollicem vmbilico imponet. Sexaginta deinde millia eadem prona læuum fœmur desuper comprehendet, denotabit. Mox septuaginta millia si supina fœmori superponetur. Octoginta de hinc millia si eadẽ prona fœmori superponetur. Tum nonaginta millia si lumbos pollice ad inguina conuerso comprehendet. At centum millia, & de hinc ducenta, vsq; ad noningenta millia eodem, quo diximus ordine in dextra corporis parte notabuntur. Sed decies centena millia ambæ manus complicatæ in rectis inuicem digitis indicabunt. Hic est veterum computandi mos, & inde prouenit, quod apud scriptores legenti sæpè fit obuiam, vt in digitos mittere, pro eo eleganter etiam dicatur, quod est accurate numerare. Diximus de supputandi modo, qui per digitos solet indicari, superest nunc de loquendi ordine, qui per digitos etiam tradi potest, aliquid dicere. Prima igitur alphabeti nota eodem modo, quo vnum digito demonstrari diximus designabitur. Secundo eo etiam modo, quo duo, sic & tertia ea ratione, qua tria: sic deinceps vsq; ad alteram & vigesimam, quæ alphabeti postrema est, per suum vnoquoq; elemento numerum denotato: eo ordine, quo in

alphabeto illud dispositum sit. Huiusmodi digitorum flexu, & gesticulationum solertia amans puellæ, cuius amore deperit, coram eius parētib; huiusmodi digitorum indicio sic loquitur. Primo tria, inde vnū, mox vndeuiginti, postmodū quinq; ostendit. Rursus vnum diuisim, deinde sex, postea sex decim, inde vnum, tum duodeuiginti, postmodū sexdecim, postremo quinq; indicat, taliq; ordine: *CAYE A FRATRE* insinuat. Huiusmodi notarum amantium Ouidius meminit.

*Nil opus est digitis per quos arcana loquaris, sed solim
enon quibus callidus pro & alibi. Nec in digitis litera nulla fuit.*

Huc refertur quod ab Ennio in quandam impudicā dicitur, cuius nulla pars corporis ab impudico munere vacaret.

Quasi in choro pila ludens, datatim dat se, se, & commu-
nem facit, aliū tenet, alijs nutat, alibi manus est occupa-
ta, alijs peruellit pedem, alijs dat anulum expectandum à
labris, aliū inuocat, cum alio cantat, attamē alijs dat di-
gito literas. & Solomō ad idē. Annuat oculo, terit pede,
digito loquitur. Verū idē alia ratione haberi potest, vt ea-
quis facilius promptiusq; loqui discat, in græco alphabeto ve-
lit idē facere. Græci siquidem non quemadmodum latini,
paucis ad exprimendos numeros literis vtuntur & gemina-
tis. Sed vniuerso alphabeto singulis notis quoslibet numeros
inducant. Sunt & alij aliter digitorum indicio sermonem, sin-
gentes, quod faciunt, dum corporis eas partes ostendunt, vel
digitis contingunt, ad quas scribendas primum literæ exi-
guntur, quas rei nostræ exprimendæ, necessarias esse cogno-
scimus, donec totum id quod velimus expressum sit. Exem-
plum erit, vt si A indicare statuimus, Anres contingamus,
similiter si B Barbam indicemus, sic Caput pro C, & de
reliquis huiusmodi, vt Dentes, Epar, Frontem, Gut-
tur, Humeros, Ilia, Linguam, Manum, Nasum, Oculos,
Palatum, Quinque digitos, Renes, Supercilia, Tempora.

& Ventrem ostendimus pro ijs literis demonstrandis, quæ ijs inscribendis primæ requiruntur. Potest & similiter scribi, vt scriptum occultetur, id fiet si clanculum, velut aliud agenti vino, vel alia quavis materia ad rem apta literæ ad id, quod volumus exprimendum, necessariæ protrahantur. Docet hoc Naso.

Hinc tibi multa licet sermone latentia recto

Dicere, quæ dici sentiat illa sibi.

Blanditiasque leues tenni præscribere vino

Vt dominam in mensa se legat illa suam.

& Tibullus.

Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem

Ne trahat, & mensæ ducat in obre notas.

Huiusmodi Paris Helenæ amoris sui significationem daturus, Menelao coram vino literas protrahit, vnde ipsa queritur in epistolis.

Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro,

Quod deducta mero littera facit AMO.

Crederem tamen hoc, oculo renuente negavi.

Hæc mihi, iam didici sic quoque posse loqui.

Sed quis modorum omnium meminisse potest, cum infiniti ferè sint, vt hominum excogitantium ingenia? Neque enim sanæ mentis existimo, in hoc serio tempus conterere. Sed redeamus ad rem, longius fortasse digressi sumus.

De literis clandestinis ex veterum scriptis.

CAPVT. XII.

QUONIAM igitur eo paulatim ventum est, vt de ijs signis meminerimus, quæ scripto nostra consilia occultant, qui characteres appellantur, proximum est, vt eorum obscuritatem duplici modo partiamur.

Sripti itaque obscuritas, aut ex literarum perplexitate,

aut ex alia scribendi ratione proueniet, de characterum inuolucris: secundo libro tractabitur nunc de obscuritate, quæ à scribendi modo inducitur, verba faciamus. Non inutile igitur videtur fore rationem tradere, quæ sic scribi possit, ut nemini scriptum, nisi cui voluerimus possit agnosci. Sed quia nonnulla veterum in hunc modum cõmentata ab historicis memorix prodita sunt, corũ prius in ea re vsus prosequamur. Testis est Gellius in libris noctium æticularum Lacedæmonas cum ad imperatores suos scriberent, ne literæ interceptæ ocula hostibus consilia indicarent, hoc scripti genus ex industria excogitasse, quamuis alij eius rei commentum ad Archimedem Syracusanum referant. Surculi duo teretes longiusculi, & torno perpoliti æquabantur, ut par vtriq; longitudo & latitudo esset, eorum alter imperatori ad bellum proficiscenti dabatur, alter domi penes magistratus diligenter seruabatur, quoties itaq; vsus necessitas incidebat, pagina, quantum rei satis erat, surculo circumuoluta, ut rotũdum volumen efficeret, & oræ bene adiunctæ in modum lori aptè ligno cohærent, ne rimæ interponerentur, tum in chartam sic circumuolutam literæ à summo capite per trãsuersum ad inum in eo loro inscribebantur. Per scriptũ inde lorum surculo prolixum, & angustum eximebatur, & ad imperatorem dabatur, existimabant enim si in hostium manus illud forte interceptum incidisset, truncatas literas, syllabas, dictionesq; & eorum partes longe distractas intuentes scriptum nequaquam percepturos, nec spem frustrabatur euentus, quoties enim illud in hostes incidebat, nihil in loro scriptum poterant cõiectari, sed velut incondite & frustra scriptum dimittebant, is verò, cui illud destinabatur, applicato loro, in eumq; modum circumuoluto, quò antea fuerat, cum scriberetur, ita ut continuata scripti series sequeretur, nuncium agnoscebat. Huiusmodi scriptum *στυρόλιον* græcè appellabant. In hunc modũ scriptam epistolam Lisandro ad Hellepontũ allatam

Plutarchus author est. Alium quoque ad hanc rem astum in veteri historia ab incerto pœno, alioquin illustri, ut refert Gellius, excogitatum legimus. Herodotus tum idem à Demarato factum meminit. Is, ut ille refert, Sufis commorans, cum Xersem aduersus Græciam expeditionē sumere statuētē accepisset, eam rem censuit Græcis nunciandam: sed occupatis per custodes itineribus, cum res aliter fieri nequirit, ne nuncius interceptus deprehenderetur, rem in hunc modum comminiscitur. Pugillaria noua accepit non dum cæra illita, inde literis in ligno exaratis regis consilium prodit, tabulam deinde, ut mos erat, cæra colliniuit, ne scriptura detecta sibi quid negotij apud viarū custodes exhiberet, eamque tabellam veluti scripto vacuum domestico seruo perferendam tradidit, verū nulla prius commentī significatio ne facta, Lacedæmones, cum quid ea perlata sibi vellet, nequirent interpretari, nihil scriptū intuentes, verū rem (ut erat) non frustra factam suspicantes, Cleomenis (ut ego accipio) filia, eademque Leonidæ Gorgo vxori, detracta ē pugillaribus cæra, nuncium accepere. Ex huiusmodi pugillaribus cæra illitis, in quibus scribi mos erat, literæ ethymon datum Grammatici asseuerant, quod à litura literæ nomen deductum putent, quod à veteribus incæratīs hoc modo tabulis scribi soleret, & scriptum postea deleri. Fuit & alia imperscrutabilis techna barbarico astu digna, cuius Herodotus sub persona Histiei authoris meminit. Is imperante Dario in terra Asia non ignobili loco natus, cum in Perside apud regem ageret, & Aristagoræ, ut ab eo deficeret, vellet furtiuo scripto nunciare, veritus, ne si non accurate nuncium misisset, res prodita maximum sibi periculum afferret, huiusmodi astum comminiscitur. Seruo suo diu oculorum ægritudine laboranti capillum ex capite, tanquam medicari voluisset, deradit, & eius capiti leui atramēto literarum formas impressit, quibus id ipsum, quod nunciare in animum induxerat, scrip-

tum erat, secum deinde, donec capilli renascerentur, domi retinet, quod vbi factum est: illum ad Aristagoram dimittit; inbens cum ad eum venisset, illum admoneret, vt quemadmodum ille nuper fecerat, sibi caput deraderet, feruus cum ad Miletum ad Aristagoram venisset, domini iussus memor, Aristagoræ rem significat, ille rem frustra non fore (vt erat) ratus, commissum exequitur, sic nuncium percepit.

Furtiuae literarum notæ, quibus maiores in scribendo vsi sint.

CAPVT. XIII.

EXPOSITIS ijs, quæ de characteribus, qui sine artificio cerni non possunt, proximum est de ijs verba facere, quæ per se sub visum cadent, alioquin technis impliciti: Sed quoniam hac in re non nullos prisca modos inueniunt, qui multum à nostri temporis dolis & inuolucris differunt, veterum primum huiusmodi scribendi rationem profequemur, occultos mox nostri temporis scribendi modos in secundum librum differemus. Maiores itaq; cum res, vel tempus obscuritatem exigeret, varijs in scribendo ambagibus vsi sunt: testes sunt Suetonius & Gellius, qui hac scribendi ratione C. Cæsarem in epistolis ad C. Oppium, Cornelium Balbum, Ciceronem, & cæteros familiares, qui res eius domesticas, vt absentes curabant, vsu esse meminuerunt. Occulte scribendi modus hic erat, vt literarum potestas cõmutaretur, & primas literas quarta quæq; succedens indicaret, quo fiebat, vt scriptum sapissime sine coagmentis syllabarum componeretur, ita vt incõdite literas positas putet, inter eos verò interpretandi clandestinum commercium erit: Res exẽplo dilucidior fiet. Pro A litera D ponebatur, E pro B, F pro C, & de reliquis in hunc modum, sic in legendo sonus cuiq; suus, & potestas reddebatur, & oc-

multe scriptum legebatur. Extat de hoc scribendi modo Probi grammatici satis curiosus commentarius, in quo de occulta literarum significatione à C. Cæsate scriptarum pertractatur. Aliter verò literarum potestatem Augustus commutabat, cuius extat scriptū ad filiū huiusmodi. Quia innumera incidunt assidue, quæ scribere alterutrū & secreta esse oporteat, habeamus inter nos notas si vis tales, vt quicquid scribendum sit, pro vnaquaq; litera, succedentem scribamus hoc modo, vt pro A ponamus B, & C pro B, & de reliquis in hunc modum, & pro Z duplex AA, vt à nouissima ad primam duplicatam redeamus: hic fuit Augusto scriptū obscurandi modus. Aliter Cicero, (vt aliquibus videtur) qui instar dictionarij librum conscripsit, in quo singulis verbis singulas notas, quibus illa significarentur præfixit, tantaq; erat notarum & verborū copia, vt quæcunq; latino sermone scribi possent, suis notis exprimerentur. Vnde character hic M MVNDVM significabat, hic M MODVM, hic η HOMINEM, & hic F TEMPVS, alius in hunc modum h' SYLLABAM, alius verò sic O ACCOMMODABAT, huius generis reliqua erant, quæ in eo libro commentus ille fuit, quibus pro exprimendis occulte animi concepta vterentur, nec defuerunt ex priscis autoribus, qui pro notis verba scriberent.

Antiquorum scribendi modos nostra tempestate vanos & inutiles esse.

CAPVT. XIII.

HÆC prisci commenta ad scriptum obuelandum inuenenerunt, verum vt de ijs verba faciamus à scythala initium auspicabimur. Quotus igitur quisque nostra tempestate erit, qui maximis & arduis in rebus, quæ desiderant occultari, capitis sui & fortunarum discrimen

in scythalæ securitatem reponendum tuto existimabit, quin potius à quouis vel minimum curioso id genus scripti artificium censeat facile posse deprehēdi? quis autē rursus nō intelligat, nō alia ratione illud, quàm in eū modū, quo scriptū fuit cōpositū, debere interpretari? in ligno verò cum scriberetur circumuolutum non agnoscat, quòd si digitis vel furculo æquatę crassitudinis complicetur, quis non videat iterum cocuntibus partibus statim facillime scriptum aperiri? Iam verò quam vanum in pugillaribus scriptū sit, videamus. Ego quidem meo iudicio existimo in hunc modum molestius esse scribere, quàm cuiquam, qui vel mediocris iudicij sit, latēs scriptum indagare, parumq; conferre hanc scribendi rationem nostra ætate fuisse sublatam, vt eo minus occulta fraus prodi possit, siquidem etiam si nulla prisca moris notitia haberetur, certe rem ipsam suspicio detegeret. Sed neq; illud satis tutum esse potest, vt derasis capillis capiti inscribantur literæ, siquidem sudore, cui caput est obnoxium, facile possunt aboleri, quod si acu etiam cutis perforetur, ne hoc quidem satis ad suspicionem sufficiet, si is, qui inscriptionem gerit intercipitur, tum enim diligentissima fit inquisitio, metus & necessitas vigilantiam præstant, nec prius satis sibi factum putant, quàm cuncta penitus, quibus veritas eruatur, exquisierint, nunc pollicitationibus quæruntur illicia, nunc nimis terror incutitur, quod si hæc parum prosint, suppliciis & tormentis res agitur, at si ne hoc quidem prodest, ne interim literæ furtim perferantur, non solum calligæ & solæ perquiri solent, vestes eximi, & futuræ dissolui, sed ne à visceribus qui dē perscrutandis abstinenceatur, tantum abest, vt illi ab inquisitione intactū caput relinquāt. Sed hæcenus de huiusmodi literarum velamento, nunc ad notas, quibus ijdem vsi sunt, verba conuertamus, de quibus ne sermo nimis in longum in re ludicra protrahatur, nil est, quod dicam, nisi vniuersissimas esse, quæq; vel à pueris possint facile agnosci, obsecrata enim

characterum potestate, qui sæpius repetuntur, nemo est quin
 videat, parum conferre ad scripti obscuritatem characterum
 potestatem immutari, neq; solum potestatem, sed etiam figu-
 ram, siquidem ne latens scriptum mentis inquisitione erua-
 tur, parui videtur referre characterem vel barbaricum esse,
 vel aliam quamuis formam pro characterem depingi, modo
 compertum sit, quo sermone charta concinnetur, isque ser-
 mo interceptori minime obscurus existat. Sed ut de Cicero-
 nis inuento loquamur, quis eius laborem in eiusmodi notis
 perquirendis citra nauseam subibit, ut tot sibi characteres ef-
 fingat, quot rebus singulis, quæ usu venire possunt, ut singuli
 aptentur sufficiant, quibus quamuis tuto scribi possit, quomo-
 do tamen paucis diebus, ne dicam horis idem conscius inter-
 pretabitur, qui hunc verborum indicem retineat? Abeant igitur
 cum sua verustate tam copiosa veterum commenta, nos
 animi occulta consilia scripto commissuri, nequaquam ijs tu-
 ros existimabimus, longe alios altus, longeq; aliam vafritiem
 hæc ætas videtur exposcere, in qua vel infantes non dum ver-
 ba balbutire cognouimus, cum subdolæ mentis quædam si-
 gna, veluti malitiæ primitias ingerunt, quasi à nutricis hube-
 ribus simul cum lacte illam suxisse, ne dicam à matris utero
 contraxisse videantur, quare in usum, qui velint hæc ad-
 mittant, nos certe sicubi res occultissimas necessario la-
 tebras exposcit, pro rerum occasione, illis ne-
 quaquam vitæ & fortunarum discrimen
 committendum ducimus, nisi res mi-
 noris esse videatur, ut in re oc-
 cultanda nimis laboremus,
 cuiusmodi igitur ad hæc
 astus ætas nostra pro-
 tulerit, nunc in
 medium pro-
 feramus.

Furtivas literarum notas fieri, quæ cerni non possunt, tum eorum ratio & usus.

CAPVT. XV.

DIXIMVS, quæ ad scriptum sic operiendum, vt locus, in quo facta sit inscriptio, scriptum occultet, commentata præcorum ætas induxit, nunc inuisibiles scribendi modos, quos eorum vice nostra solertius indagauit, videamus. Scribendi modum inuisibilem nuncupamus, quod nisi ratio adhibeatur, qua scriptum indicetur, characteres intuentis omnino visum effugient, ita vt is, cui scriptum destinatur, notas exponendi modum ab eo, qui scripsit præcognitum habere oporteat. Porro hoc scripti genere, quoniam multum habet obscuritatis, in maximi momenti rebus, quas non parum intersit occultari, potius quàm quouis alio vti expediet, præsertim si sub eo scripti etiam perplexitas occultetur, quare ne quid omisum videatur, quod ad præsentem materiam possit pertinere, ea de re aliquot modos præscribemus, quos à nostris naturalis Magiæ antea experimento comprobatos, huc transtulimus, nihil enim ibi commissum est, quod verum antea non indicasset euentus, quos repetere hoc loco non inopportunū videtur, quorū quamuis aliqui etiam lippis & tonforibus noti sint, eos tamen exigente materia non præteribimus. Fiunt itaq; literæ, quæ interdiu delitefcant, noctu verò luminis abscessu vel tenebris conspicuæ fiant; quarum scribendarum ratio est huiusmodi: Nitedulæ capiantur, ex quibus humor stillatorijs vasis accuratius extrahatur, quemadmodum in Magia docuimus, tum ex ea aqua graphicè supra chartam notæ exarentur, qua in re si seduli fuerimus, nequaquam interdiu characteres apparebunt, noctu verò igneo colore nitentes videbuntur. Alij verò secus falicis corruptum aqua lignum

distillant, & extracto liquore characteres describunt: licet hic scribendi modus à subtilitate potius, quàm à facilitate & vtilitate commendandus sit, neque enim sine fastidio sic res perfici potest, & facile fit, vt opus laborem frustretur, nam si ab interceptante igni exponitur, statim scriptum detegitur. Possimus verò aliter consequi, vt in alba charta, aliaque corporis parte inscriptæ notæ delitescant, & cum opus fuerit detegantur: Super brachium vel dorsum, aliudque membrum aceto vel vrina clanculum fiat inscriptio, eaque exiccetur, vt ne vestigiâ quidem appareant: Vt verò scriptum exponatur, fuligo vel combusta papyrus extertur, sic enim literæ internitebunt. Vel aliter si adipe vel sepo, alioque pingui, vel gummi delincentur notæ, & carbonis inde, vel combustæ chartæ pollis inspergatur, vt detegat. Hoc fortasse astu (vt Polybius græcus ait) Artalus victimæ inscriptione impressâ vsus est, hic enim vt suos milites ad fortiter agendum cum gallis hostibus, qui multo plures erant, impelleret, non parum referre arbitratus, si eorum animis indubitatae victoriæ fiduciam proponeret, ludicram rem, alioquin vtilem, huiusmodi cum sacrificaturo vate comminiscitur. Ante conflictus diem victoriam parat, tum Sudinus vates sacra faciens, deos præcatus libat, & victimam dissecat, at Rex contrito gummi in dextram manum inscribit REGIS VICTORIA, inscriptionem hanc à dextris ad sinistra producens, cumque viscera extraherentur, manum in calidiorem ac fungo sum locum supponit, abstergitque inscriptionem. Sed vates reliquas partes percurrens, & sua munera obiens, conuertit particulam, qua inscriptio continebatur huiusmodi, Regis victoria, hæc res vulgata ingenti cum militum gaudio, plausuque excepta est, vt alacriores, promptioresque ad pugnam animos indicarent, sic quasi non dubiæ spe victoriæ adducti, ac pollicito numine fre-

ti, acriter pugnantes Gallos superarunt . Sed ad rem redeamus . Id etiam præstabit lac ficulneum , si eo alba charta describatur , & postmodum ab amico scriptum carbonis polli- ne insperso confricetur , & detergatur : fit enim vt literæ statim nigrescant . Ad id etiam confert (vt Plinius refert) tithymali lac ad designandas notas , & super illud inspersus cinis ad detegendas, eoque modo multi, vt ille testatur, adulteras alloqui maluerunt, quàm codicillis . Confirmat hoc Ouidius admonens in arte amandi puellam , quemadmodum cum amantibus tutò per scriptum colloquatur .

Tuta quoque est , fallitque oculos è lacte recenti

Littera , carbonis puluere tange , leges .

Fallet & humiduli, quæ fit acumine lini ,

Et feret occultas pura tabella notas .

Literæ autem, quæ igne conspicuæ fiunt , quamuis ferè vulgatum sit, quemadmodum efficiantur, earum tamè rationem hic tradere non videtur absurdum . Epistola ab eius rei, quæ scribitur, suspitione prorsus aliena sumatur, tum omissis spacijs minime necessarijs, literæ, syllabæ, & dictiones oportune humenti succo citrij, vel medicæ mali, vel cæpæ, vel omnium ferè acrium succo iterum delineentur, nam siccato humore inconspicuæ fiunt, & eæ tantum, quas solum atramentum delineauit, apparebunt, cæteræ delitescunt, ita , vt qui segat tabellam , inutiliter scriptam & vanam opinetur : at si pagina igni admota incaluerit, literarum rursus lineamenta clarissime indicabit . Est & salis genus , quod ammoniacum vocant , hoc contusum , & aquæ immixtum literas quidem scribenti albas reddit, quæque cum papyro colore vix internoscantur : verùm si admoueantur igni , nigrae apparebunt . Succus autem cerasorum si calamo adhibeatur , viridi colore , si cyclamino , ruffo literas designabit : sic varij fructuum succi, varios quoque igne colores indicabunt . Hac ratione acceptis, remissisque amatorijs tabellis, puellæ amantes sæpe paren-

parentum custodiam frustrantur. Fiunt quoq; characteres, qui nō nisi combusti papyro interniteant: Modus talis est: Literæ gummi, vel quouis salis genere, vel calce in papyro producantur, quæ cum per ignem apparere nequeant, combusti denigrataque statim papyro characteres albicant. Fieri quoq; possunt literæ, quæ nisi charta aquis mergatur, legi nō possint, eas delineandi modus talis est: Alumen aqua dissoluitur, eoque dissoluto characteres describuntur, qui cum siccescunt, conspici desinunt, vt verò legi possint, charta aquis immergitur, sic immersa characteres cōspicuos reddit. Idem etiam aliter fit: In vitreis chymistarum vasis è calcantho humor distillatur, eoque in papyro characteres formantur, & sic fallent intuitum: Vt verò cerni possint in omphacitis gallæ aquam charta, vel in vinum, in quo ea inferuerit, mergitur. Vt verò alibi magis quàm in charta scribi possit, hoc modo scriptum fiet, quod lactis candorem imitabitur: Lithargiris primo teritur, tritus in fictile, vbi sit aqua aceto commixta immittitur, & decoquitur, & per colum trajicitur, mox seruatur, tum in limonis citrigeri succo in lapide, vel aliqua corporis parte, vel alibi exarantur notæ, illæ siccato humore minime apparebunt, sed vt legi possint, ea lithargiri aqua madefactæ, conspicientur lactis candorem imitari. Potest etiam epistola hoc modo concinnari, vt ea, quæ volumus latere medijs interuersus, qui cernuntur spacijs scripta deliteant, cumque opus sit, aboletis, quæ prius apparebant, cerni possint: Modus hic erit: Stillatio calcanthi liquore (vel affusa in illud feruenti aqua, dum illud solutum fatiscat) super papyrum arcana literarum lineamenta designentur, cum arefactæ sint, illicò celantur, cæterum vt inane scriptum deleatur, hac ratione fiet. Combusta palea, vel salicis carbones super porphyreticum marmor triturentur, tum omphacite galla in albo vino decoquatur, sicque eo humore in spongiâ attracto, vernaculus color ater obliteratus

deliteſcet, priſtinus verò, qui delituerat, reſcricatus apparebit. Fiet idem, ſi commune atramentum tantum aqua diluatur, quantum illa occultandis literarum lineamentis ſatis ſit, eoque modo totum id, quod volumus latere, deſcribatur, tum atramentum ex carbonis, ſalicyſis, vel paleę combuſtę polineparetur, eoque ſuper albicans ſcriptum inania, quę velimus deſcribantur, huiusmodi atramentum parum aut nihil à vero differt colore: cęterum vt arcanum ſcriptum legi poſſit, vino in eadem galla decocto, ſpongia pagina detergitur, ſic quod prius apparebat ſcriptum, deliteſcet, quod verò cerni non poterat, indicabitur. Verùm ſi libuerit characteres ſic deſignare, vt niſi lumen vel ſyderis vel candelę interponatur, cerni non poſſint, in hunc modum fiet: Ceruſſa aliũſiue color gummi liquefacto immiſcebitur, ex eaque immixtione materia chartę concolor parabitur, vt nihil ab ea diſcernatur, tum qui nuncium ſit excepturus, charta oculis & lumini interpoſita, ſubobſcuras characterum formulas cõſpiciet: ſit enim ratione optices, vt ea materia parum denſa, dum oppoſita externo lumini, impedit, quo minus vltiores radij ad intuitum noſtrum perueniant, conſpiciam nobis lineamentorum vmbra efficiat. Fieri etiam poteſt, vt nigra charta albos characteres conſpicuos reddat: Ratio eſt hæc: Ovi luteum albumenque commiſcentur, vt inſtar ſcriptorij atramenti liqueſcat, eo liquore literarum figurę in papyro protrahuntur & exiccantur, tum ſuper exiccata chartam color ater inducitur, eaque iterum exiccata mittitur, verum vt literę conſpici poſſint, lato ferro chartę ſuperficiẽs eraditur, ſic enim fiet, vt ſublato inde atramento, vbi literę erant, earum albi coloris ſigna conſpiciantur. Maxime quoque tutum fuerit ovo literas inſcribere, quod ſua non carebit fallacia: Alumen ex galla tunduntur, pollis aceto immiſcetur, donec atramenti inſtar liqueſcat, hoc modo parato liquore characteres ſuper oui cortice deſignantur; &

exiccantur: inde murix vel acri aceto imponitur illud, vbi cum quadriduū permanferit, postmodum eximitur, & exiccatur; ad amicum mittitur; tunc enim literæ amplius foris non apparent: Vt verò is scriptum legat, igni illud admo-uebit, & tostum emundabit, sic intus characterum signa conspiciet. Fit idem alia ratione: Cæra ouum circumlini-tur, in eaque stylo ferreo literæ delineantur ad corticem, tum humore ex aceto, & gallis comparato fatiscences rimæ complentur, & exiccantur: per diem subinde ouum in aceto seruatur, mox ablata cæra ad conscium mittitur, at ille eo decocto & mundato, in peruo cortice & duro albumi-ni impressos characteres inueniet. Sed quoniam ea, quæ obscuras characterum notas præcedere visa sunt, ad iustam metam produximus:

proximum est, vt hoc clauso vo-

lumine, instantia, quæ nostri

muneris magis pro-

pria sunt, secūdo

libro prosc-

quamur.

FINIS PRIMI LIBRI.

IOAN. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI DE FVRTIVIS

L I T E R A R V M N O T I S

L I B E R S E C V N D V S .

P R O O E M I V M .

VID olim notæ & quorsum à maioribus
carum vsus inductus sit, primo volumine
indicauius : Proximum nunc est occul-
tè scribendi, ijsque vtendi modos : vt tu-
to epistolis arcana committantur, tum ne
illæ intercipientur prosequamur . Huius
voluminis materiam quatùor in partes
diuidemus, eos primùm modos, qui artificiosa legentes simu-
latione deludent indicabimus : notarum deinde inuolucra ,
quæ non nisi magno cum labore interpretari possint suggere
mus : mox ea prosequemur, quæ tanta doli perplexitate in-
uoluuntur, vt ne Oedipi quidem conatus non frustrentur :
tum ad ea procedemus, quæ non modo peruestigari neque-
ant, verùm etiam nullam doli, aut rei sub adulterinis literis
contentæ, suspicionem relinquunt : sed vt alterius propositi
scriptum negligendum præbeant. Verùm dicet aliquis, quor-
sum in re tam friuola tantum laboris impendium ? quotus
enim quisq; tam rudis & obesi ingenij erit, qui in his compo-
nendis, postquam huic negotio aliquandiu operam dederit,
peritus non euadat, vt ad effingendos id genus nouos & di-
uersos scribendi modos sine magistro facile idoneus non exi-
stat ? qui præterea tam multi esse poterunt, vt ijs, neq; volu-
men capiendis, neq; quisq; percensendis satis esse videatur ?
Non diffiteor nouas posse horum characterum figuras ex ar-
bitrio quemlibet confingere, verùm non omnes eiusmodi

erunt, vt & scribenti & interpretanti nauseam non pariant, at qui nos eos modos tradere conati sumus, quorum præter multiplices literarum characteres in omni ferè scribendi ratione, cum facilis erit vsus, tum verò facilius exemplum habentibus ad percipiendum interpretatio, eo enim penitus sublato, omnino perdifficile erit, vt scriptum legi posse nullo planè modo videatur. Sed quoniam innumeris penè modis hæ scribendi rationes possunt variari, nos ex ijs aliquas, quæ insigniores visæ sunt, attigisse satis erit, ad quarum exemplaria quiuis nouas & præstantiores poterit comminisci. Sed ne longius sermo protrahatur, ad eas præceptiones opportunum fuerit accedere.

Quid sit furtiuus literarum notis scribere.

CAPVT. I.

NIL aliud furtiuus literarum notis animi sensa committere appellamus (quod in hoc volumine præcipuum intendimus) quàm eo scribendi vti artificio, vt quod per epistolam nunciare velimus, ita occultemus, vt non alia ratione, quàm ea, quæ à nobis iuducta est possit interpretari, quo fit, vt huiusmodi scriptum nemini nisi amico, cui res nostras percipi volumus, facile cognoscatur. Huius verò artificij tria potissimum sunt genera, tria enim præcipue accidunt literæ, ordo, figura, & potestas: quare alia scribendi ratio ordinis permutatione obscuratur, vt si *ROMA* pro eo quod est *AMOR* scribatur. Alia figuræ commutatione, vt si pro formis nostrarum literarum quiduis aliud ex arbitrio depingatur, & sua quæq; literæ potestas forma exprimat. In hunc modum Esdras scriba & iuris peritus (vt Hieronymus in libri Regum præfatione testatur) cum eum librum scriberet, in quo leges continebantur, nouis characteribus vsus est, qui postea à Iudæis vsu recepti, omnibus temporum successione per-

spicui facti sunt, vt non alius apud Hebræos characteris usus etiamnum perduret, quàm eorum, qui tunc nuper reperti, erant obscuri. Aliâ permutata figurarum potestate obscurior redditur, vt si pro vna Tyriorû litera, alia Palamedis, & pro Palamedis vna Simonidis Melici pariter alia reponatur, vel ex aduerso: Nam si veterum monumentis fides habenda est, Tyrij apud Græcos literas induxerûnt numero sexdecim, post hunc Palamedes quatuor, demû Simonides totidem adiunxisse traditur, ita vt omnes quatuor & viginti numerum absoluant. Hęc sunt præcipua occultè scribendi genera, verûm ex ijs multæ species emanant, quæ pro diuersa eorum compositione variantur, nam & ordinis transpositio, figuræ forma, & potestatis functio multiplex esse potest, & ea simul posita diuersissimam obscurâdi scripti perplexitatem efficiunt, vnde tam multa, diuersaque esse possunt genera, quàm varia excogitantium in omni tempore ingenia. Sed hæc suis locis in terlegendum fient clariora, quare velle hic ea percensere, absurdum esse existimo. Nunc ad reliqua transcamus.

Quomodo per literarum transpositionem occultè scribi possit.

CAPVT. II.

Vritur ad occulte scribendi modos accedamus, ratio poscit, vt ab ordinis transpositione, & in hoc genere à simplicissimis & scriptu facillimis exordiamur, inijtjs enim simpliciora magis conuenire videntur, taliqûe ordine omnes ad disciplinas commodius prouehimur, vt primum cognitu facilia, mox aliquanto difficiliora, & minus simplicia discamus. Quare inter cæteros talis scripturæ modos, qui ab huius rei non ignaris circumferuntur, hic primum occurrit, qui eo artificio contegitur, vt literæ certo ordine seruato, in scripto transponantur. Huius generis duplex

ratio esse potest, altera erit, quæ suspicione prorsus carere videbitur, altera, quæ licet suspicionem afferat, se tamen sua obsecritate tuebitur, nisi nimis curiosus interceptor, observato literarum ordine, quomodo literarum nexus transferatur deprehendat. Prioris modi ratio hæc est. Proposito primum vestræ sententiæ exemplo, ut tutius scribatur, duæ statim lineæ capiantur, in quibus literæ collocentur, prima tum litera in superiori versu, proxima in inferiori, rursus tertia in superiori, quarta item in inferiori alternatis vicibus reponatur, quoad tota spacia literis compleantur, mox ijs perfectis binæ aliæ sumantur lineæ, quæ pari modo literis occupentur, donec totus sensus expleatur, quo fiet, ut binæ extremæ lineæ aliquando ambæ dimidiatæ remaneant. Hæc sententia notata primû nostris characteribus subiiciatur exemplo.

T VI PRIDEM ARDENTISSIMO AMORE INCENSVS
 SVM, VERVM SIGNIFICATIONEM ADHVC NULLAM
 DEDI, HABITA RATIONE VERECUNDIAE TVAE,
 ET PARENTVM, QVARE NISI AMANTI SVBVEN-
 TVM SIT, TVA VICTVS SÆVITIA COGAR VI-
 TAM DIMITTERE.

Hæc verba si ad eam formam scripto committenda sint, transposito literarum ordine tale scriptum indicabit.

t i r d m r e t s i o m r i c n u s m, e u s g i i a i n m d u n
 u p i e a d n i s m a o e n e s s u u r m i n f e t o e a h c u
 l a d d h b t r t o c c e u d æ u c p r i n u q a e i m n i u u
 l m e i, a i a a i n u r c n i t æ, t a e t m, u r n s a a t s b e
 n u s t, u u c u s u t a o a u t m i i t r
 t m i t a i t s æ i i c g r i a d m t e e.

Sed perplexius & inuolutum magis scriptum erit, si numerus versuum adhuc duplicabitur, ut quatuor primum lineis constitutis, literæ eo ordine collocentur; ut prima prim

versus initio, proxima quarti, tertia in fine primi, quarta in fine postremi, quinta deinde initio secundi versus, sexta initio tertij, septima in calce secundi, octava demum in calce tertij disponatur, & idem postmodum ordo seruetur, vt subiecto exemplo res clarius suggeretur.

rmsruñimlht eunennui i ucuobadassi iri
 reocmgiudtedpqiustumarærdnnienmtd
 inaenooceauiaua bite aretraiuefrsoie
 uasesmcalaicætnntmsmt nnimhtiummdp
 usomriaau
 ctui ttau
 tiit eacs
 aægdemrii

Sic variata semper literarū transpositione, complures inuolutos scribendi modos nanciscemur, quos poterit quisq; suo more inducere, nobis enim hæc attingere videtur satis. Fict etiam aliter, vt æ literæ in principio & medio tantum designato ordine, vel principio & fine tantum, vel in principio medio & fine simul collocentur: nō tamen facile erit ad hoc significantes semper dictiones suppetere, atqui quoties id commodè fieri non poterit, nō ab re erit, tale scriptum componere, vt nullum verbum, quod aliquid significet contineat, vt alienus interpres ignoti idiomatis opinione ambiguus teneatur, quod & si suspicione non carebit, artificij tamen nequaquam admonebitur, præsertim si epistola græci, vel barbari alicuius sermonis, cuius cognitio interceptori futura non sit, sonum imitetur. Exemplum subscripti thematici subijciam, vbi significantes literæ in initio, medio, & fine collocantur.

CVM DIVITIJS INTER NEAPOLITANOS, ET HOSTES PVGNATVM ESSET, SPE OMNI SE ABDICARE COACTI, RETRO ABIERVNT.

Cheurim

Cheurim drisu trasberu sin thimelior nieba perosil iu-
 tla nos eliteteblah orfet crsip, vlogeon, astiu mes flett
 stepole olmin irsilefonimie sasbid rica, nec ostarie ttr
 estur oab imenr, vrnot.

Occulta literarum transpositione aliter sine su-
 spicione interpretem deludi posse.

CAPVT. III.

PROXYMVM nunc est alios occultos scribendi modos,
 qui quodam verborum velamento obducti, interpretem
 artificiosa simulatione deludent, quod ad hanc partem
 videtur spectare prosequamur. Huiusmodi sunt lepida non
 nulla epigrammata, aliaque poetarum carmina, quae lecto-
 res dulci quodam artificio deludunt, quae ne quid praete-
 ream, quod ad rem facere posse videatur apponam; nam &
 haec suum dolum habent, ut cum amicis liceat suauiter inter-
 dum sic iocari, & interpretem velata verborum imagine am-
 biguum detinere, quod iucunda urbanitate non carebit. Ad
 hanc rem nullae afferri certae praeciputiones possunt, sed au-
 thorum exempla satis erit afferre, ut si quis in hanc formam
 ludere velit, ea imitetur, potest enim sibi quisque multiplicem
 sic iocandi rationem ex arbitrio coningere. In hunc mo-
 dum amicus ad amicum scribendo iocatur.

En tibi mitto caput Veneris, ventremque diAnæ;

Latronis caput, & posteriora canE.

Quibus versibus salutationem mitti significatur per ver-
 bum VALE; cuius scribendi literae primae, mediae, & vlti-
 me in dictionibus Veneris, diAnæ, Latronis, & canE requi-
 runtur. Est & nonnullorum labor huiusmodi versuum ca-
 pitibus literas praefigere, quae sententiam absoluant. Talia
 sunt Erythrae Sybillae, quae graece de venturo Christo cir-
 cumferuntur carmina, quorum sententia latine, iisdem nume-

ris ea ratione seruata, ut cunq; fieri potuit, sic expressa est.

- „ Iudicij signum tellus sudore madefcet ,
 „ E cœlo rex adueniet per sæcla futurus ,
 „ Scilicet in carne præsens , vt iudicet orbem .
 „ Vnde Deum cernent incredulus atq; fidelis ,
 „ Celsum cum sanctis , xui iam termino in ipso .
 „ Sic animæ cum carne aderunt , quas iudicet ipse ,
 „ Cum iacet incultus densis in vepribus orbis .
 „ Reijcient simulachra viri , cunctam quoq; gazam ,
 „ Exuret terras ignis , pontumq; polumq; ,
 „ Inquirens tetri portas effringet Auerni .
 „ Sanctorum sedes , cunctæ lux libera carni ,
 „ Tradetur : fontes æterna flamma cremabit ,
 „ Occultos actus retegens , tum quisq; loquetur
 „ Secreta , atq; Deus referabit pectora luci .
 „ Tunc erit & luctus , stridebunt dentibus omnes ,
 „ Eripitur solis iubar , & chorus interit astris :
 „ Soluetur cœlum , lunaris splendor obibit ,
 „ Deijcient colles , valles extollet ab imo .
 „ Non erit in rebus hominum sublime , vel altum ,
 „ Iam æquantur campis montes , & carula ponti ,
 „ Omnia cessabunt , tellus contracta peribit .
 „ Sic pariter fontes torrentur , fluminaq; igni
 „ Et tuba tunc sonitum tristem demictet ab alto .
 „ Orbe gemens facinus miserum , variosq; labores ,
 „ Tartareumq; Chaos monstrabit terra dehiscens .
 „ Et coram hic domino Reges sistentur ad vnum .
 „ Recidet è cœlo ignisque , & sulphuris amnis .

Hos versus Augustinus in libris de ciuitate Dei scriptos reliquit, quos à Flactiano clarissimo viro grecè scriptos se accepisse tradit, in quorū capitibus ordinata singularū literarū

serie hæc verba legebantur, *Ἰησοῦς Χριστὸς θεοῦ υἱὸς ὢν*, quod latine est **I**ESVS **C**HRI**S**TVS **D**E**I** **F**ILIVS **S**ER-
VATOR. Verum in ijs latine utcumq; redditis, hac de cau-
 sa (vt Augustinus inquit) non potuit bene is sensus occur-
 rere, quod in græco versu in initio dictionis posita, in latino
 seruari nequiuit, nulla est enim latina dictio, quæ à tali lita-
 ra inciperet, & sententiæ congrueret, pari modo de cætero
 ad hanc rem peccatum est. Horum quoq; verborum græcè
 primæ literæ coniunctæ, *Ἰησοῦς* efficiunt, idest **P**IS**C**IS, quo
 nomine mystice Christus interpretatur, qui in huius mortali-
 tatis abyfso, velut in aquarum profunditate, viuus, hoc
 est expers peccati esse potuit. Iocatur pari modo Plautus in
 argumentorum versibus, dum comoediarum titulum in cam-
 rationem sic exprimit *Ἀμφίτρος* ἄμφιτρος

Amore captus Alcumenæ Iupiter;
 Mutauit sese in formam eius coniugis;
 Pro patria Amphitrio dum cerrat cum hostibus;
 Habitu Mercurius ei subseruit Sosia;
 Is aduenientis seruum, & dominum frustra habet;
 Turbas vxericiet Amphitrio, atq; inuicem;
 Raptant pro mœchis, Blepharo captus arbitrer;
 Vter sit, non quit Amphitruo decernere;
 Omnem rem noscunt, geminos Alcumenâ enititur;

In hunc modû itaq; literis furtim ingestis sensus occultatur.
 Possunt & alio modo scripti literæ occultari, vt per initia
 dictionum dispergantur, quare totidem dictiones esse, quot
 literas necesse erit, cæ tamen quò magis rem seriam vide-
 buntur innuere, eo minus suspicionis habebunt, vt quando
 hic scribendi modus facili interpretationi est obnoxius, si-
 mulatione maniat. Huiusmodi erit, si mulier amanti
CA**V**E **A** **F**R**A**T**R**E significatur sic scribitur

Carminã autẽ Vergilij erunt à Francisco recitata ante tuum
 Regem Eusebium. Possunt & tu cum modũ deligi verba, quæ oportunas scrip-
 ti literas nõ primas, sed postremas, vel medias, sèper tamen
 vnico seruatõ ordine ex arbitrio cõtineant. Aliter Priapus,
 qui simili ferè verborũ ambage sentetiam nõ literis, sed sylla-
 bis celãdo, sic in fures **P**AEDICARE, se velle minans iocatur.
 PEnelopes primam, DIdonis prima, sequatur, Et primam **C**Ant, syllaba prima **R**Emi.
 Quodquẽ sit ex illis mihi tu deprehensus in horto
 Fur dabis, hac pœna culpa luenda tua est
 Est alius scribendi modus, vt cum perlegeris te laudari, vel
 rite ominari, easdem deinde dictiones si præposterè leges,
 contrarium percipies sensum. Ad sunt cuiusdam versus
 Sors mala, non mala mens, fatum, non crimina vitæ,
 Visere iusserunt te loca Thesiphones
 Supplicio tibi sit facilis, nec verbera multo
 Tunderè compellat te Dea Thesiphone.
 Si autem conuersis dictionibus leges, dicet
 Thesiphone Dea te compellat tunderè multo
 Verberè, nec facilis sit tibi supplicio
 Thesiphones loca te iusserunt visere vitæ
 Crimina, non fatum, mens malã, non mala fors.
 Suppetunt in hanc rem plura exẽpla, quæ ne prolixior sim,
 præmittam. Sunt & alia transponendi genera, quæ quo-
 niam obscuriora, & sine suspitione videntur, ea suis locis,
 quemadmodum polliciti sumus, indicabimus.

De furtiuis characterum notis effingendis.

CAPVT. IIII.

DIXIMVS de ijs scribendi modis, qui ordinis transpo-
 sitione interpretem artificiosè deludunt, quod ad pri-
 mum membrũ partitionis nostræ pertinere videbatur.

Proximum est iam illos prosequamur, qui non nisi maximo cum labore possunt interpretari. Verum antequam de illis verba faciamus, non absurdum erit (tamet si id nemini difficile fortasse videatur) componendi, & scribendi huiusmodi characterum notas rationem tradere, quod non tantum efficiam, quia existimem id aliter difficile futurum, quantum ut demonstrarem ad reliquas notas recte effingendas hæc ipsa, quæ nunc tradimus præcipue desiderari, ut quod de vno characterum modo præscribimus, id & de cæteris prescriptum intelligatur: Quare exemplum in hoc simplici tantum scribendi modo præposuisse satis erit. Scribendi itaque ratio quatuor in rebus præcipue videtur consistere, figura, contextu, proportione, & facilitate, de quibus singulatim suo ordine dicemus. Sed primum de characterum figuris, & lineamentorum ductibus dicamus. A itaque potestatem si velimus oculata characteris figura exprimere, maiusculum græcum theta figurabitur in hunc modum Θ , B talis character demonstrabit. Recta fiet linea, è cuius capite alia transversa in dextrum producat, & inferiori dimidiato minor sit, vel paulo minor, ita ut gamma inuersum videatur Υ , C huiusmodi erit, ut Z nostrum maiusculum inuersum imitetur, hoc tam discrimen erit, quod huic quarta linea, quemadmodum prima ducta, tertiæ cohærebit Σ . D character diuarcatis cruribus, in fastigio coniunctis depictus demonstrabit, ita ut græcæ literæ lambda similis sit: in cuius capite recta linea sursum ducatur, quæ sua longitudine corpori characteris adæquetur sic Λ . E duabus lineis transversis, & in summa coniunctis, quarum altera sinistra crassior, altera paulo subtilior sit, tali figura Λ exprimitur. F proximus character inuersus, ut superius lineæ hiatus habeant, & inferius coniungantur, designabit hoc modo V . Pro G iustæ rotunditatis circulus describetur sic O . In aspirationis locum recta linea, quæ proximam figuram æqualiter pertrahat, desi-

gnabitur, & superne & inferne excedat, & à tumore æqualiter vtrinq; disungantur hoc pacto Φ . Pro I duæ lineæ in longum ductæ, quarum capita alia transuersa coniungat, vt nihil excedat, & longitudo latitudine duplo maior sit, vt feruetur characteris decus, depingetur sic Π . L. linea recta in cuius calce alia transuersa in dextrum ducatur, vicem supplebit: sed inferior linea, quemadmodum in reliquis characteribus dictum est, superiori dimidiato minor sit Γ . M. columna; è cuius medio duæ lineæ in dextrum producantur, quarum altera deorsum, altera sursum feratur, demonstrabit hoc modo χ . N. munus talis figura explebit. Recta linea depingatur è cuius pede alia transuersa in dextrum à sinistro ducatur vt T inuersum esse videatur Λ . O. nostrum C inuersum exprimet \circ . P. proxima figura duplicata indicabit; ita tamen, vt alterius fastigium alterius calceem comprehendat in hanc formam \exists . Q. græca litera delta instar triangularis formæ designabit Δ . Pro R nostri S inuersi figura depingetur Σ . Pro S nostrum D inuersum designabitur sic Γ . T. omega græcum inuersum demonstrabit hoc modo \cup . Pro V recta linea in longum ducta depingetur, è cuius medio spacio alię duę vtrinq; equaliter hiantes in calce producantur huiusmodi λ . Pro X recta linea depingetur, è cuius fastigio altera transuersa in sinistrum producat in hanc formam Γ . Z. inuersa figura; quam I diximus indicari munere fungetur in hunc modum Λ . Hæc sunt quę de literarum figura dicenda videbantur: Proximum est, vt de cõtextu agamus, neq; enim parũ refert literarũ contextũ obseruari, vt in eadem dictione, quæ nexũ desiderant, simul cõnectantur: Huiusmodi contextus, siue nexus, ne ignoretur, id apud nos debet intelligi, quod est vnus literæ finis cum alterius initio societas. In hunc modum erit si Λ cum V iungere velimus, N sic enim seruabitur recte contextus, eodem modo Γ cum Γ hoc exemplo T

fociabitur, ita vt vnus literæ pars alterius initio detrahatur, modo id non incommode fiat. Potest & aliter nexus esse, nempe vt literarum confinia tangantur, sic pro duobus his $\Pi \circ$ fiet contextus huiusmodi $\Gamma D Q$ uæ nexum & contextum amant, omnes characteres erunt, præter hos quatuor $\odot \circ \Phi \Delta$. Literarum proportio in figurarum partibus, prominentijs, & interuallis posita est. Partes figurarum æqua dimensione & crassitudine decentes esse debent. Prominentiæ in longitudine, quæ sursum & deorsum producuntur, excedens corpus literæ consistunt, excessus hic corporis quantitate debet æquare. Interualla considerantur in literarum & dictionum inter se distantijs, vt elementum ab elemento literæ interpositione, verbū à verbo \circ literæ magnitudine iungantur. Facilitas in characteribus debet esse, vt eorum formæ simplicissimæ sint, ne nimia lineamentorum figuratiōne molestiam scribenti afferant. Quòd si initio nouorū characterum figuratio scribenti videbitur molesta, parua consuetudine facilitas comparabitur. Hæc in omnibus characterum figuris decenter seruanda sunt, quæ potuissimè omittere, nisi aliquid, quod ad scribendi exactam rationem spectat, prætermisissimè esse videretur.

De simplici furtiuarum literarum modo.

CAPVTV. V.

Vr igitur ad scribendi modos veniamus, in quibus figuræ permutantur, non immerito videtur initium hic etiam à simplicibus id genus scribendi modis, & facillimis sumi debere: tum vt discipulis, & adhuc rudibus in hac re ingenijs commodius consuletur, tum etiam vt inde auspiciemur, vnde reliqua huiusmodi inuenta quodammodo videntur prouenire. Huius nominis ratio, quod simplicem hunc scribendi

modum appellem, ne illud temere videatur induxisse, unde ducta est apparet, quod sic etiamnum rudes & in hac scribendi ratione parum exercitati scribere consuecant, ijque scribendi modi inter id genus reliquos omnium primi occurrere solent. Vel aliter adhuc simplices dicuntur, quia ociosarum, & inutilium literarum, vel dolorum positione defraudantur, nec furo vel fallacijs conteguntur. Hæc occulta scribendi ratio est huiusmodi. Totius primum scripti sententia decernitur: mox furtivi omnes primorum elementorum characteres, quibus simplex scriptum occultemus, statuuntur, ut sua cuique literæ nota substituatur, tum ijs suppositijs substitutis, pro proprijs admittatur, donec totum id quod velimus, in hunc modum perscribatur. Res quamuis perspicua sit ex se, exemplo tamen clarius indicabitur. Hæc itaque verba statuuntur ea scripturæ ratione contegenda.

POST MEDIAM NOCTEM HOSTES AGGREDIMINI,
ET INITE BELLVM, QVIA HODIE DVX BELLIGE-
RANDO FORTITER CECIDIT, ECCE DE POPVLA-
BITVR VRES, ET BELLIPINIS ERIT.

CS KLVZCT KOLVK VDCE
DVVD OOOZVPPV, VV
PVPV LVLVK, AVO O
CVTOVOPV LVLVVK
VZVZVVPVZ SVZVPPV, VZVZ
VV DVZKXVPPVZ XVZV
LVZV DVZV PVZV.

1885 1885 1885 1885 1885 1885 1885 1885 1885 1885

De dolis & fallacijs, quibus hæc scribendi ratio munia-
tur, vt scriptum difficilius interpretetur.

CAPVT. VI.

QUOMODO ab ijs occultè scribi mos sit, qui parum se
adhuc in excogitâdis hisce notis exercuerint, dictum
est, sequitur vt non nihil de fallacijs, quibus tale scrip-
tum potest implicari, vt tutius scribi possit, & sæpe interpre-
tum conatus irritetur differamus. Sed quia tales astus plures
ferè esse possunt, quàm vt numero comprehendantur: nos
aliquot ex his præcipuos attingemus, vt ijs propositis alio-
rum ingenijs nouos perquirendi ansam præbeamus. Ex his
itaq; primum hoc artificio vtuntur magnates & eorum no-
tarij, qui epistolas exarant, vt simplices has notas tenebris
offundant, quominus inuestigentur, nullis namq; interuallis
dictiones distingunt, sed perpetuo contextu dictiones pro-
ducunt, vt verborum fines & initia non nisi magno cum la-
bore dirimantur, quæ res scriptum magis obscurare videtur.
Verùm hunc scribendi modum iecirco coniunctum, & con-
tinuum appellamus, quod scriptum coniunctum, & continuè
in chartæ latitudine procedit, vt tali patet exemplo.

PERDITA SVNT BONA, MINDARVS INTERIIT, VRES
STRATA HVMI EST, ESVRIVNT TOT, QVOT SVPERFVERE
VIVI PRÆTEREA QVAE AQENDA SVNT CONSVLITO.

QVOT SVPERFVERE
VIVI PRÆTEREA QVAE
AQENDA SVNT CONSVLITO
PERDITA SVNT BONA,
MINDARVS INTERIIT,
VRES STRATA HVMI
EST, ESVRIVNT TOT.

His & cognata fraus esse potest, dum versuum series non continuatur, sed interualla verborum suis terminis minime distinguantur, & alia verba cum alijs miscentur, alia interciduntur, quod ex arbitrio ea tantum ratione, quæ commodior fiet, scriptum occultabit, vt si idem scribendum sit, in hunc modum characteres disponantur.

ZAZI PUODLI UTLOKPILOZ
 UOSUDD IZKUPKZT DCUSOU
 OΦ AKPACUVDZPI ITU
 CUA KZUCZS AZV IAZAPPIZS
 OAUZAOΔ KOOO ALDOY
 USZDI I PUC

In his etiam adiectitiæ literæ suum locum fortientur. Solent igitur ad hanc rem scribæ extra numerum primorum elementorum superfluos sibi characteres effingere, quos serio interscribendum vel initio dictionum, vel in fine, vel ijs medijs interferant, vt eorum ociosa adiectione interpretantium labor irritus reddatur, quare ex arte OCIOSAS & ADIECTITIAS notas appellamus, quod non alia ratione, quam characterum superfuitate interiectæ decipiant, vnde etiam NULLAE appellantur, quia nullam habent literæ potestatem, nulloq; in dictione literæ funguntur officio. Hæc scribendi ratio pluribus modis obscurior fit. Prima est, quod talibus interiectis notis, verus literarum dictionis numerus irritatur. Altera quod sic ordinata vocalium & consonantium series (quâ maximam esse necessariam inferius docebimus) auferetur. Tertia additur, quod ex crebro repetitæ vocales, & frequetes consonantes existimantur. Huc accedit & alius dolus ex ignoratione initij, & finis dictionis inductus, prouenit enim hoc modo, vt inter-

pres verbum ab ociosis literis auspicietur, & in easdem posi-
tis terminet. Ad hæc additur, quod interpret plurium lita-
rarum scripti, quam in alphabeto sunt, opinione decipiatur,
possunt & aliæ causæ esse, quas omittimus. His itaq; ratio-
nibus sic potest scriptum implicari, vt non maximam inter-
preti, vel non parum in hac arte exercitato interdum diffi-
cultatem pariat, huius traditionis hoc erit exemplum.

ΘΙΩ ΚΑΠΟΒ ΛΣΥΛ Φ
 ΔΥΔ ΘΕΟΟΖΛΠΚΠΛ ΛΥΕ
 ΠΠΥΑ ΑΤΛΛΚΣ ΔΥΠΟ Φ
 ΠΛΧ ΛΓ ΧΤΛΠΠΟΛΖΟΛ
 ΥΖΥΠΥΔΖΙ ΣΛΣΠΠΥΑ ΛΕΣ
 ΣΙΑΦ ΛΒΟΒΛΟΠΥΧΣ ΛΖΙΔ
 ΗΛΥ ΣΤΑΠ ΠΠΛΠΔ ΛΠΥΗ

Ad hæc literarū, quibus carere possumus detractio accedit,
huiusmodi literę sunt Q X Z Y, sine quibus quidlibet etiā
cōmodè scribi potest. Pro Q ponatur C V, pro X primæ
literę, quarū loco illa inducta est, assumātur C & S. Similiter
pro Z duplici SS scribatur, pro Y nostrum I reponatur. Sunt
& alię literę, quas data opera euitabimus, vt H B D F G P V;
pro quibus fugiēdis verba etiā fugiēmus, quibus notandis ca-
rū vsus necessarius sit, earū vicē alias dictiones, quæ tātundē
valeāt, adhibebimus ratio est: tum quia id nō admodū mole-
stū erit, parcius enim in scriptura solent euenire, tum etiam,
vt interpreti orthographiæ modum, qui in earū positione
obseruabitur, vt scriptū intelligi minus possit, adimamus. Or-
thographia enim facile potest sensus viam aperire. Præterea
nō solū literarū, sed verborū etiā breuitas ad hoc maxime

cōmendatur, vt si alibi illud Horatianū BREVIS ESSE LABO-
 RO, OBSCVRVS FIO, suā vim habet, hic maxime quadrare vi-
 deatur, neq; solū in verbis breuitas, sed in tota oratione ami-
 ca sit, vt etiā ne dum vnica periodo, sed (si fieri possit) simpli-
 ci verbo scripti sensus cōcludatur. Fiet enim, vt nullo modo
 in tā breui scripto characterū potestātē interceptor possit ex-
 periri, & in verborū indagatiōe, quę paucis illis characteri-
 bus aptari possint, ambiguus laboret, quare data opera expe-
 diet, in eū modū characterū contextū disponere, vt verborū
 significatus omnino sit ambiguus, dum plura verba pari mo-
 do ad characterum figuras referri possunt. Ad hoc valebit si
 præter orthographiæ cōtemptū sic perperā scribetur, vt nec
 numerus, nec ordo literarum, nec vera seruetur litera, cuius-
 moderit si IGNIS vel INGIS PRO IGNIS scribatur, FILIPVS
 PRO PHILIPPVS, FVROS PRO FVROR, & huiusmodi alia, ita vt
 non orthographiæ modo, sed vulgatæ scripturæ prorsus ne-
 sciis, qui scripsit existimetur: satius enim est rudē scribā exi-
 stimari, quàm deprehensio cōsilio negligentia pœnas luere,
 huiusmodi sunt multa veterū vocabula, quorum mos postea
 tēporum successiōe reiectus est. Eos enim sæpenumero S
 pro R, vt sit in LAEVS, & HONOS, VALESIVS, & FVSIVS;
 pro LAEOR & HONOR, VALERIVS & FVRIVS vsos esse compe-
 rimus. Item T pro D, siquidē ALEXANTER PRO ALEXAN-
 DER scribebāt, & CASSANTRA PRO CASSANDRA & huiusmodi
 reliqua. O etiam pro V, vt in HECORA PRO HECVBA, & NO-
 TRIX PRO NYTRIX indicatur, & E in vsu pro I admisisse,
 vt MENERVA PRO MINERVA, & LEBER PRO LIBER, & alia hu-
 iusmodi multa. Huc pertinet vocaliū & cōsonantiū, quæ cre-
 bro scripto interueniūt, figuras duplices, triplices, & quadru-
 plices, vel pluribus modis si libuerit formatas habere, vt mo-
 do vna, modo alia pro eadē figura varie vtī possimus, & alie-
 nus interpres diuersarum figurarū, pro eadē literæ positione
 decipiatur. Ad obscuritatē etiā id genus scripti cōfert mono

syllabarū dictionū euitatio, cuiusmodi sunt NOS, NON, NAM, IN, ET, VT, A, E, I, O, & alia in hunc modum verba, illa siquidē rariora sunt, possunt interpretem ad cognoscendas literarū potestates non parum adiuuare. Ad hoc etiā faciet, si ab eiusdē verbi repetitione cauebimus, ne sæpius positum interpretē scripti possit admonere, quare ad vsū verborū eandē vim habentiū, quoties necesse sit, confugiemus, vt si QVONIAM semel dictum est, postmodum ENIM, QVIA, NAM, NANQVE, & reliquas dictiones prioris verbi vice admittamus, & pro CITO reponamus STATIM, CONFESTIM, et ILLICO, sic & de reliquis. Neq̄ indecens decifarum dictionū aliquas notulas effingere, hinc enim & scribēdi facilitas & prōptitudo, & interpretādi difficultas cōparabitur, siquidem & scriptū cōpendiosius erit, & interpretāti plus afferet obscuritatis: huiusmodi erit si talis nota &, quæ à nōnullis pro ET admittitur, quare eius notæ etiā vsus recipitur, si ETE- NIM, PLANETA, ET AMET, scribēdum sit, hoc modo & ENIM, PLANETA ET AMET, vt nō modo initio sed medio et sine dictionis illius vsus admittatur, ad cuius exemplar nos significādæ cuiusq; dictionis partium gratia notas poterimus comminisci. Huic simile erit, si pro significandis dictionibus, quæ crebriores esse solent, primas tantum earum notas designabimus, quem in vsū multarum huiusmodi dictionum notæ, quibus vti possumus, decernentur. In hunc modum veteres multas notas induxisse comperimus, vt C. CAIVM, et PP PATREM PATRIÆ, et SC SENATVS CONSVLTVM indicaret. Ad obscuritatem erit, si vernaculi sermonis Itali, qui semper in vocalem desinit, extrema vocalis interdum expungetur, vt verbum imperfectū maneat: huiusmodi sunt & reliqua, quæ ad obstruendum sic scriptum valere possunt. Hactenus de simplici scribendi ratione in permutatis characteribus, cuiusque formis dictum est, nunc ad alios scribendi modos succedamus.

De circulari scripto, cuiusmodi illud sit, & quæ instrumenti descriptio, quo in scribendo uti debemus.

EXPOSITIS simplicibus futiuarum notarum formis, quantum satis esse visum est, nunc aliam scribendi rationem, ut ad Rotæ ordinem scriptum disponatur, proximum est attingam. Hunc scribendi modum huius artis periti propterea quod ad Rotæ dispositionem componatur, circularem nominant, siquidem dispositis ad Rotam characteribus circularis charta ad literarum indicium rotatur. Primum igitur antequam huius instrumenti prosequamur officium, quæ ad eius constructionem pertinent, præscribere opere precium videtur. Diligens itaque artifex eiusmodi Rotam constructurus, tabulas querat cupreas vel aurichalceas, utraq; enim materia facile ductilis sit, & alia quavis magis idonea, nam si ex ferro confectæ sint, ob suam duriciem aduersus malleum contumaces minime pertractari poterunt, si ex plumbo vel stanno contactu manus defædabunt, diuturnitatem præterea non habebunt, & facile atteruntur, si ex papyro leuissimæ cuiusque iuriæ maxime erunt obnoxia, quavis præterea aeris permutatione facile exacta forma commutabitur, quæ illis in primis est necessaria. Hæc de instrumenti materia satis: nunc qualis forma esse debeat, superest indicamus. Ex hac igitur materia duæ laminæ diligenter coplanatæ & exequatæ coparantur, in cuius medio circini pes infigatur, vagusque alter circumagendo rotundam lineam quæ sita futuri instrumenti amplitudine describat, mox circino contracto, ad hærente eidem puncto per de alius circulus describatur, qui tantum à primo distet, quantum satis fore in scribendis numerorum characteribus videbitur. Rursus contracto circino ex eodem centro alia circumagatur linea, tanto intervallo à superiori distans, quantum capiendis nostrorum elementorum characteribus satis esse censebitur: mox eodem circini hiatu, mediæ alterius laminæ puncto, altero

circini pede infixio eiusdem quantitatis circulus describatur, sub hoc deinde alter, astricto circino aliquanto, minor delinectur, vt in circulari spacio, quod intra lineam est, characteres aptè accommodentur. Hoc factò laminæ partes, quæ circularè lineam excedunt, vndiq; exactissime in orbicularem formã recidantur, exigua parte relicta, quæ denti indici assimilatur. In hanc formã minori parata lamina, intra primam contacto vtriusq; puncto includatur, tenuissimo deinde terebello earum puncta perforentur, tum axis eiusdem materiæ pertrãseat, quo minor lamina ad maioris circularè lineam equali vndiq; spacio coarctetur, vt parua rotã versatilis huc illuc circumagatur, & alueo maioris laminæ firmiter inhæreat, ne facile egrediatur, vt si circumuolueris, angustè potius, quàm largo hiatu spõte moueatur. Hoc factò vniuersũ vtriusq; circuli ambitũ in quatuor æquas partes partiemur, & applicata bis ibi regula rectas lineas ad diametrũ, quæ omnes circulos pertrãseãt, protrahemus. Verùm vt experiamur an circuli recta facta sit partitio, lineæ si se in pũcto laminæ interfecabunt, minime erratum fuisse admonebunt, singulæ deinde quartæ quinas in partes æquales dissecẽtur, & puncto applicata regula per omnes circulationes ducantur lineæ, ita vt vniuersus Rotæ vtriusque ambitus in viginti partes exactissimè disseccetur, & circumuoluta inferior rotã, per omnes lineas admissum priori respondeat, vt nihil eius lineæ à superioribus distent: alioquin opera frustrabitur. Hoc peractò singulis primæ intercapedinis arcibus singulas numerorũ notas ab vno ad viginti progrediendo, & vndelibet inchoãdo collocabimus; postmodum inferiori circulo, qui primis arcibus est proximus, nostræ sic supponantur literæ seruatò ordine, vt sua cuiq; numero reddatur litera, in eum modũ vt. **A** singularitatis notæ subijciatur, **B** duplicitatis, & huiusmodi reliquæ, exempta **X** litera, tum quia raro nobis est vsui, tum etiam quia (vt **Q**uintilianus ait) ea carere potuimus, si non quæsiuissemus,

nam si eius vsus interdum acciderit, pro ea C & S vti poterimus, in quarum locum autore Augusto eius vsus successit: Antiquitus enim pro ALEXANDER, ALECSANDER scribebatur, nos autem id postea fecimus, vt facilius ambitum partiremur, parum autem vel nihil refert, viginti ne, an vna, vel duæ & viginti sint. Mox per inferiorem rotam ignoti characteres assignatis areis, vt libuerit distribuentur, siquidem propter rotæ volubilitatem nihil interest characterem hunc ignotū huic literæ potius, quam illi supponamus. Hoc tamen animaduerfione dignum est, vt tales notæ nusquam omnino diuersam figuram, sed ferè eandem vbiq; præferant: huiusmodi erit, si characteres habentes hiatum ex vna parte rotæ non apponantur, hiatus enim, qui modo sursum ascendit, mox deuoluta rota, vel deorsum vel ad latus inclinabitur. Postremo vbilibet in interiori rotâ surrectus denticulus, vti monuimus aptabitur, vel incisio, vel tenuis punctus, vel index quoquo modo aliter designabitur, qui initium demonstrat, & rectæ vel falsæ scripturæ index futurus sit. Poteris etiam, si mauius, ex aduerso ignotos characteres in immobili rotâ, nostras verò literas in mobili collocare, quâuis res, quemadmodum fecimus, præstare videatur: firmata enim nostrarum literarum rotâ, vbi quæq; litera sit, facilius notarius intelliget, & scriptum citius absoluet, alioquin oculos circumducendo magis in querendis elementis elaborabit, tamen id etiam minimum interesse videatur. Huic deinde instrumento vbilibet inanubrium supponetur, quo manibus illud aptè capi, tenerique possit, & absolutum erit instrumentū. Id tamē meminisse debes, quod duo instrumēta eodē modo cōposita, & fabrefacta esse oportet, alterū enim rei cōscio, & peregrinō cuncti relinquetur, alterū domi continebitur. Hactenus de instrumētū constructione, nunc vt res melius cognoscatur, & operis facilius in ære, vel ferro fiat imitatio, in pictura rem commodè exprimemus. *Willisius*

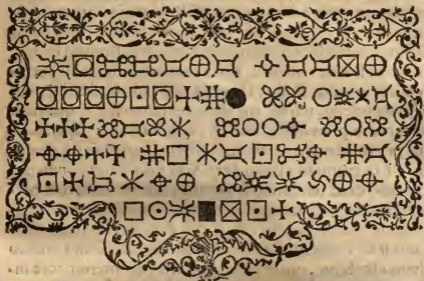
Qua ratione ad scribendum instru-
mento vti possimus .

C A P V T . V I I I .

AR T I F I C E M superius Rotæ compositionem admonui
mus, sequitur nunc, vt quo modo, vti conueniat, aptè
indicemus. In primis itaq; scriptum, breuiter quod sen-
tentiam contineat ob oculos ponatur, mox Rotæ denticu-
lus sub A litera, vel qualibet constituatur, modo id absenti
innotescat, litera inde necessaria per Rotæ ambitum requi-
ratur, ea inuēta characterē, quo vti deceat, suppositum indi-
cabit, tum illum scriptor in tabellam suam referat. Aliam
deinde literarum quæsiturus, Rotam à loco amoueat, vt spa-
cium tantum vnum pertranseat, & pari ratione suppositum
characterem in eius locum accipiat, cumque in charta repo-
nat, sic & pro tertia litera tertio Rotam à loco in proximam
aream conuertat, hic semper ordo seruetur, donec totum
scriptum absoluatur. Verùm animaduertendum est, ne in
Rotæ reuolutione spacium aliquod prætereatur, vt à primo
ad tertium, vel mox ad quintum veniatur, sic enim & qui
scribit, & qui nuncium accepturus est, facile decipietur. Vt
verò absens scriptum possit interpretari, indice Rotæ A sup-
posito, vel alteri literæ, vnde notarius nuncium sumpserit,
& debitis inde transitis spacijs, pro qualibet litera è chara-
cteris inuenti regione epistolam aucupabitur. Nec præte-
reundum est in læuum non minus, quàm in dextrum Rotam
posse circumferri, modo de ordine absens certior factus sit:
Sed si nostræ elementorum figuræ in mobili Rota dispositæ
sint, & ea in dextrum moueatur, idem erit ac si immobili es-
sent, & illa retrograderetur. Sciendum tamen est, qui tali
instrumento usus sit, cum posse more suo bina pertransire
spacia, terna etiam si libuerit, nunc ante, nunc retro circum

ferendo Rotam, modo idem semper ordo seruetur, vt trepidationis motum octauæ sphæræ imitari videatur. Isthæc, & si videntur minimi, vt pote nullius esse momenti, tamen quia possunt discentis animum ambiguitate remorari, placuit exemplum tradere.

HOSTIVM COPIE DEFICIIVNT, TV ENIM HILARIS ESTO, IAM ABDE TIMOREM, ET ARMATO MILITE IRRVITO.

An liceat experiri vtrum scribendo ad
Rotam peccatum sit.

•CAPVT. IX.

CAETERVM non parui momenti esse existimo, nec cognitu indignum, ratione tradere, qua cognosci possit, an in scribendo erratū sit, posset enim euenire, vt Rotæ

circulatione, vel spacium aliquod prætereatur, vel repetatur, vnde in errorem deueniri necesse est, vt non modo is, qui nuncium excipiat, sed etiam, qui scripsit, quid sibi scriptum velit, non satis intelligat, quare vt ei rei obuietur, oportunum erit scire, quo pacto recte scripturo consulendum sit, dum in ambiguo est, recte ne, an perperam scriptum fuerit exaratum. Res eadem apud Arithmeticos nouenario & septenario numero in multiplicando, & partiendo experitur, vt si error commissus sit, eo modo palam fiat. Ratio talis erit: Characteres omnes, qui vniuerso in scripto erunt positi, computabuntur, tum à toto numero (si Rota viginti areas contineat) vicena toties subtrahentur, quoties in illo comprehensa sint, tum si minor numerus supererit, is in Rota quærat, ad quem si index minoris Rotæ conuersus sit, nihil peccatum esse admonebimur: alioquin eius indicio facilè lapsus deprehendetur, nisi bis aut pluries erratum sit, & quantum de numero prius subtractum est, tantum postea superaddatur, vt vnus numeri defectus, alterius superfluitate pensetur. Res exemplo clarior fiet: Si in toto scripto numerati characteres ad ternarium & septuagenarium numerum perueniunt, ex hoc numero vicenis ter subtractis, quoties continentur, tresdecim supersunt, hic numerus in Rota requiratur si ibi constiterit index, nihil peccatum esse eius indicio demonstrabitur, quare videndum erit, ne interior rota inde moueatur, vbi cum scriptum absolueretur constiterat.

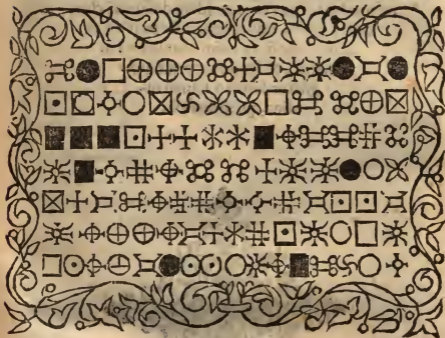
De dolis & fallacijs, quibus huiusmodi scriptum
Rotæ indicio indissolubile fieri possit.

CAPVT. VIII.

SED videamus nunc ecquid scriptum inuolucris, quemadmodum superius de alio simplici occultè scribendi modo dictum est, occultari inuoluique possit, & hoc primo

in continuato scripto requiratur, nam si (quemadmodum in simplici scribendi modo dictum est) verborum nexus coninetur, sensus interpretem circa verborum fines, & initia remorabitur. Exemplum erit huiusmodi.

QVESTVS HOSTIS MAGNVS EST, ET QVESTVS
NOSTER NON MINVS EST, ISTI FLORANT, NOSTRI
NON RIDENT, QVID FACIENDVM EST NVNCIATO.

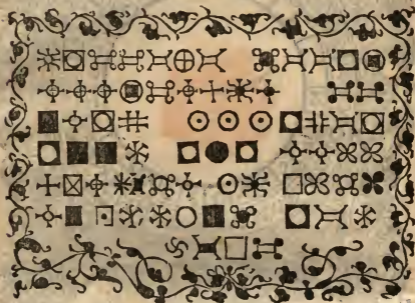
Secundo in vacuis, adiectitijs, & ociosis literis quæramus. Duplici ergo ratione hoc scribendi modo vti possumus. Pos sunt enim adiectitij & ociosi characteres vel Rotæ limbo præter necessarium numerum nostrarum literarum accommodari, vt ea reuoluta illi pro vtilibus admittantur, vel aliter extra Rotam annotari, vtriusq; vsus ratio ad scribendum

diuerfa est, quare primum post huius instrumenti discrimen, quomodo ijs in Rota dispositis, postmodum qua ratione aliter uti conueniat, docebimus. Composita itaq; instrumenti forma, qualē supra fore descripsimus, tot superfluas in inferiori Rota statuemus areas, quot præter necessarias scripto notas adijcere uelimus, ut si octo futuræ sint, cum nostrarum literarum bis decem characteribus spacia sint, erunt octo & uiginti, tanto in superiori rota relicto interuallo, in quo nihil sit, quantum inutilibus notarum spacijs inferioris respondeat, in ea tum totidem designati characteres spacia implebunt. Poterit id ex aduerso fieri, ut latini characteres inferiorius, & ignoti superiorius designentur, seruatō tamen ordine, qui dictus est.

Huius artificij tabula expressa est, ea qui vsus fuerit, interpretem rei minime conscium præter characterum obscuritatem, superfluis notarum figuris ambiguum remorabitur, vt facilius sit credere, nullo pacto, quod scriptum sit intellecturum, quàm aliqua ratione id ipsum posse percipere, eius rei formam exemplo clarius indicabimus.

HOSTIUM COPIE DEFICIUNT, TV ENIM HILARIS ESTO, IAM ABDE TIMOREM, ET ARMATO MILITE IRRVITO.

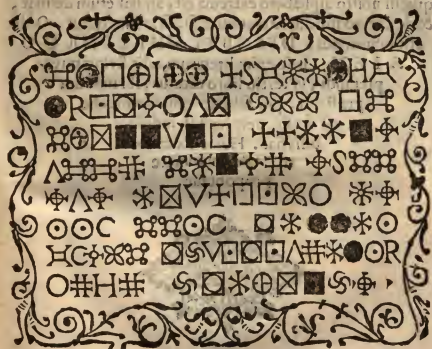

Quemadmodum vno modo hac ratione vti deceat indicauimus, altera eius vsus ratio est, vt superflui eiusdem characteres non aliter in scripto literis & syllabis passim interserantur, quàm in simplicissimo scribendi modo superius monuimus. Sciendum itaq; est obscuritatem augeri, si tales notæ ijsdem figuris, quæ aliter cohærere debuerant inserantur, ex earum enim cohærentia scripti interpretationem facilius nanci-

nanciscimur, præterea si alibi disponantur, Rotæ reuolutione inhiabitur, quò minus, quod scriptum sit intelligatur, dum interpres ociosæ literæ potestatem frustra conatur aptare. Huc accedit, quod in eadem characteris figura permutata potestate, & è conuerso neq; consonantium, neq; vocalium certa cognitio potest obseruari, ita vt si idem verbum repetendum sit, diuersis characteribus exprimatur, eaque ratione multo laboriosius, quàm in simplici scribendi modo fiebat, ociosorum characterum cognitionem quisq; aucupetur. His de causis difficilior in hac ociosorū characterū positione interpreti scriptū efficietur. Ociosæ literæ tales erunt.

ISHRAVC

QVESTVS HOSTIS MAGNVS EST, ET QVESTVS NOSTER NON MINVS EST, HI FLORANT, ET HI NON RIDENT. QVID FACIENDVM EST NVNCIATO.

Nec ab re erit in Rotæ reuolutione spacia inæqualia pertransire, vt si modo in vno caractere ad secundum transitum sit, in alio mox ad tertium, vel quartum, inde ex arbitrio transeat, poterit etiam si libuerit, modo à sinistro latere in dextrum, modo à dextro in sinistrum transitus variari, eadem ratione in omnibus caracterebus in Rota quæ rēdis esse poterit, modo artificium absenti amico palam fiat. Hæc vt suo loco videbimus solerti interpretum cura facile inuestigabuntur. Sed huiusmodi scripti alia ratio, quæ Oedipo, vel Apolline potius, quàm homine interprete indigebit, nec indecorum erit tam ingeniosum inuentum obscuriori velamento obducere. Artificium tale erit: Nostrium alphabetum in Rota disponatur alio tamen, vt libuerit ordine, quàm vt communis vsus induxit, vt ab alia quauis litera pro prima ordinis initium sumatur, & in aliam, quàm quæ in nostro alphabeto extrema est, alphabetum desinat, & de cæterò prorsus literarum dispositio inuertatur. Ordo erit huiusmodi, **DFSGBTCMHRLPNR QO**

A I E V. Ordo enim literarum talis scripti interpretandi, vt tertio libro dicitur, ibi modum præstabit, quo sublato omnino necesse est sensus perplexitas indissolubilis fiat. Huius Rotæ forma tali schoemate proponetur.

Eodem Rotæ artificio, quomodo aliter
literis per tabulam expansis
vti possimus,

CAPVT. XI.

OMITTI poterat hoc planè, sed ne quid præteritum
videri possit, non reticebo. Potest igitur Rotæ artifi-
cium (si spherico instrumento vti non libuerit) in
planam tabulam referri, quæ tabula præter obscuritates,
quas Rota ingerebat, multiplices & perplexiores nobis scri-
bendi modos importabit: Siquidem viginti characteres,
qui nostris literis suppositi, volubilis ibi Rotæ limbum cir-
cumibant, hic omnes deorsum ducti à latere nostris literis
adhærentes conspicientur, quæ rursus ibi literæ sub nume-
ris suo ordine procedebant, hic & in tabulæ fronte pa-
riter superpositis numeris in laeuum transuersæ, & à latere
characteribus adhærentes deorsum ductæ protenduntur,
quo fit, vt tabula fiat, quæ nostrarum literarum,
modo à prima, modo à secunda, modo à ter-
tia sumpto initio, & de reliquis eodem
modo, numerum à fronte & à latere
pro versusum ordine ostētet, &
literarum ordo in suis spa-
cijs seruetur. Tabu-
læ huius forma
sic erit.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
I	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z
O	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a
□	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b
*	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c
H	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d
S	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e
□	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f
*	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g
○	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h
■	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i
⊗	m	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l
□	n	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
#	o	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n
⊕	p	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o
H	q	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p
⊗	r	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q
⊗	s	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r
●	t	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s
⊗	v	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t
⊗	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v

Huius schematis vsus taliserit: Initio prima litera scripti singularitatis numero subiecta perquiretur, character deinde, qui illi è regione erit annotabitur, mox altera in ordine sub duplicitatis numero coniuncta inquiretur, & pro ea pariter character è regione positus sumetur, sic & in tertia verborum litera, & in reliquis fiet, quaesito caractere opposito in tabu-

la eiusdem ordinis, sic quartus pro quarta: donec pro vigesima litera scripti pariter ad vigesimum & nouissimum ordinem ventum sit, mox ad eundem ordinem numerorum reditus fiet, eoque modo animi sensa non aliter, quam si Rotæ artificio scriptum sit, reponentur: tum amicus interpretes eundem ordinem, quem diximus, in scribendo seruabit.

Quomodo quinq; , quatuorùe, vel tribus tantum notis quodlibet scribi possit.

CAPVT. XII.

IAM vt ad reliqua transeamus, ea nunc scribendi ratio se offert, qua solis quinq;, quatuorùe, vel tribus tantum literis quodcunq; scribi possit, quæ sua obscuritate non carebit, vt interpretes vniuerso in scripto non nisi tres inspiciendo characteres omnem inuestigandi spem irritam faciat. Duplici itaq; hæc scribendi ratio fraude tegitur, notarum enim numerus & in scribendo duplicatur, & soli iisdem semper characteres cernentur. Sed quoniam locus hic subiectam tabellam videtur postulare, ideo primo illam concinnabimus.

Quatuor itaq; lineis, quæ suis finibus occurrant angulis relictis quadrangula exprimatür forma, quæ in latitudinem longius ducta quinq;, in longitudinẽ breuius quatuor lineis interfeceretur, vt intra tabellam viginti aræ continendis literarum notis aptè comprehendantur, vt sua vnicuiq; literæ area reddatur, foris verò è regione quinq; literæ communes, seu mauiis alij characteres superponantur, à latere verò quatuor, & parata erit tabella: vt inferius indicabit exemplar.

A	B	C	D	E	
a	e	i	o	s	A
b	f	l	p	t	B
c	g	m	q	v	C
d	h	n	r	x	D

Eius vsus talis erit scribere volenti. Scriptum ob oculos ponatur, litera deinde prima in area tabulæ vbiq; sit quæratur, mox è regione illius notæ supra, & è latere positæ annotentur, eo tamen ordine, vt primum literæ, quæ superius, postmodum quæ à latere repertæ sint reponantur, aliter enim scriptum frustrabitur, vt nec qui scripserit intelligat, id fiet donec omnes scripti literæ fuerint cõsumptæ, nec inutile erit, vt si scripto dictiones nimis longæ eueniant, ex arbitrio eius partes seiungantur. Angulares verò quatuor literæ si vno caractere siue à fronte, siue à latere posito discrimine signantur, occultius scriptum erit, vt interceptor rei nouitate magis ambiguus teneatur. Hoc igitur statuemus exemplum.

PATRIA HOSTILI OBSIDIONE LAORAT, NEC PRI-
VS CIVES ARMA CAPERE VOLVNT, QVAM EX-
PVGNABITVR.

Dbaae bddea abddaeabcab cadaabeacaadcadae dba-
cba aabdad daaeb, cdb aacdbddcaecceaa acca ecbacaaa
ddccaa acaadbba ddbaecdacb eccdebdc ecaaccba ed-
dbecbccd aaabcaebeccd.

Huiusmodi itaq; scriptum si quis velit interpretari, duabus literis vna de longitudine, altera de latitudine tabulæ acceptis, in communi angulo quæsitæ litera vera demonstrabitur, pari deinde modo ad cæterarum literarum inuestigationem procedatur. Vt verò quatuor caracteribus scribi possit, in tabulæ longitudine, vbi E fuerit duplex DD accommodabitur, vt scriptum obscurius fiat. At si tribus tantum caracteribus scribendum sit, quadrangulus efficiatur, qui pro re septena in latitudine, breuique in longitudine terna contineat spacia, supra mox sic duplicatæ literæ disponantur AA, BB, CC, AB, AC, BC, CB, à latere verò singulares A, B, C, vel aliter vt placuerit. Sic characterum numerus

in scribēdo augebitur. Huiusmodi scripti perplexitate inuolūtū Aristotelis de Magicis opusculum interpretati sumus; quod qui latine reddidit, ex industria hac ratione contexit, ne intelligeretur. Poteris etiam si mauis & aliter ijsdem tribus notis quicquid uolueris scribere, sed huius instrumenti primum exēplum, deinde vsum explicemus. Braçtea plumbea, vel aurichalcea, vel papyracea capiatur, in ea quadrangulus pariter designetur, per cuius longitudinem septenæ lineæ pertranscant, vt octona à fronte includantur spacia, quæ singula vnā literam capiant, latitudo verò terna contineat, duabus lineis pari magnitudine interfecata, In hunc modum paratis arcis A B C à dextri lateris fronte disponentur, hæc braçtea supra A literam fastigium habeat, quod vnus elementi capax sit, tum singula spacia singulæ literæ complebunt, quæ vna & viginti erunt: hoc tamen ordine, vt quæ vsitatio fuerit, ad primas literas à latere positas propius accedat, in hunc modum *i e o a u s t r l e m n f d g p h b q x z.* Sic parata erit braçtea.

.							
A	i	a	r	c	f	p	q
B	e	v	r	m	d	h	x
C	o	s	l	n	g	b	z

Ea sic vti poterimus. Primo punctus in charta præponatur, vnde scribendi initium sumendum sit, is deinde braçteæ fastigio supponatur, mox suprema chartæ linea ad summam tabulæ oram adæquata, qua sita litera in tabulæ arca reperitur, in cuius locum vna ex tribus notis, quæ illi è regione posita sit, substituatur, eaq; super spacium imminens illi ordini, in quo litera primum fuerat annotabitur, Idque firmata tabella, ne huc, illuc feratur (hoc . n . maxi mirefett) feliciter succedet, tum vno notato caractere tabula anteducta rursus areola

areola prominens illum occupabit , vt denuò alius pari ratione character in quæsitæ literæ eodem modo locum succedat , donec totum id quod voluerimus , chartæ commissum sit , ne verò dolus deprehendatur , characterum intercapedines oportunum erit ociosis characteribus impleri . Vt verò schædulam amicus intelligat , idem modus seruabitur . Id etiam aliter sic absq; tabella effici poterit . Circino tantum spacij tribus literis A B C assignabitur , quantum earum vnaquæque vt maximum septenas literas certas assignandas suo quoque ordine contineat , vt omnes vna & viginti sint , & quoties aliqua litera significanda sit , ea loco vni ex tribus illis literis assignato , denotabitur . Res quia minus obscura est , exemplo illam non putamus indigere .

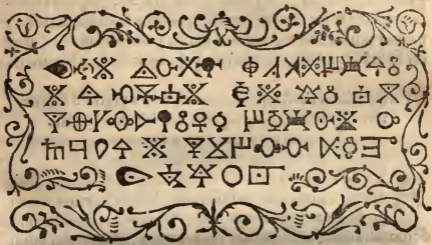
Scribendi ratio , qua infinitis propemodum characteribus scriptum euariabitur .

CAPVT. XIII.

CONTRARIÆ autem dispositionis prædicto præsens se habet scribendi modus , si ibi enim characterum numerus duplicabatur , hîc ex aduerso dimidiatus euenit : rursus ibi tres , vel quatuor characteres vniuerso in scripto conspiciuntur , hic quadringenti , quot in tabula sunt diuersi , numerari possunt , raroque accidit , vt bis character vnus in scripto repetatur , dum binæ literæ singulis characteribus exprimentur , quare admodum arduum & difficile puto , vt epistola absque exemplari , quo scripta sit , aliquo pacto interpretari possit : ratio verò cum facilis erit scribenti , tum facilior interpretanti videbitur . Sed antequam scribendi modum tradamus , tabellam primò , qua scripturi sumus constituemus . Quadratum itaque tali latitudine disponatur , vt vtriusque latera in uicenas partes possint dissectari , vnde mutuò ex aduersis partibus in se transuersæ lineæ ducantur , vt quadringenta spacia comprehendat , quibus sin-

Ea sic designata, pro binis epistolę literis character in arca tabulę positus, qui priori literę subijcitur, & alteri è latere occurrit accipiatur: vel si ita libuerit è conuerso, vt alius character sit, re tamen amico explorata, idq; fiet donec tota sententia perscripta sit. Vbi charta sic fuerit exarata, tam erit scripti affectata obscuritas, vt Delio insigni natatore opus sit, ne interpres in scripto, tanquam in mari mergatur & suffocetur. Sed exemplo res clarior fiet.

MVLTVS CLADIBVS VLTRO CITROQVE DATIS
ET ACCEPTIS, VNIVERSA PENE CIVITAS OC-
CVPATA EST, RELIQVA NON SCRIBAM, SED IN
CONGRESSVM NOSTRVN RESERVABO.

Amicus interpres, quemadmodum & vbiq; alias dictum est, eandem rationem seruabit, quam in scribendo debere esse precepimus. Sed vt id facilius eueniat, gnomonis angulus in uento characteri, cuius crura oportunas literas hinc inde spectent applicetur. Vt verò characteres, cum opus fuerit, facilius inueniantur, & molestę inquisitionis labor absit, nos omnes, quę similes sunt ferè, eodem ordine apposuimus: quare eò interpres se conferat, quò notarum similitudo traxerit,

neq; verò tam similes notas effecimus, quin aliqua parte inter se dissimiles clarissimè videantur, vt nò nisi cæcus discrimin esse non videat: quare admoto per totum ordinem indice, interpretes facillimè characterem inueniet. Hinc paruo cum labore ingeniosis patere potest ecquid tota epistola, quamuis bene longa, vnico caractere comprehendi possit, quod fiet si numerus toties dimidio diminutus fuerit, quoties opus sit, vt sit in pariter pari, & in tabulam toties characteres reducantur: Quod equidem perfecissem, ni in immensum opus creuisset, & fastidium, in re presertim minus superstitiosa legentibus fuisset allaturus: poterit tamen eas quisque, cum libuerit componere. Huic similis sit tabula gradibus formata, vt à primo gradu vbi A, vsq; ad vigesimum, vbi Z sit, indifferenter ascendatur & descendatur, vt pariter omnis literarum combinatio possit euenire. Cuius rei figurā, vt minus necessariam prætermittendam duximus.

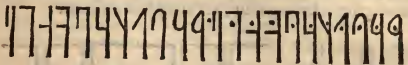
Varij scribēdi modi, quibus omnes ferè vulgo vti solent, tum alij ad idem exemplum à nobis excogitati.

CAPVT. XIII.

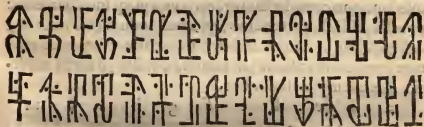
ATENTIOREM, quæ hætenus scripsimus curam desiderant, nunc quæ minori cum labore in vsum recipi possint, vt etiam vulgo præter vsitatos modos aliorum demonstratione consulatur, suggeremus, ad quorum vsum quoties opus sit, negotio moram non patiente, celeritatis, & facilitatis causa quilibet confugeret. Sed primùm quibus modis vulgo vti solet, deinde quos ad id nos induximus, referemus. In Agrippæ igitur occultæ philosophiæ libris traditur hic breuiter numerandi modus, quem cum ad occultanda animi nostri sensa oportunū existimarem, hic annexere non piguit. Character vnus multarum poterit literarum fungi potestate, & alter diuersus sæper ab altero spectabitur, quòd

nisi quis doli fuerit conscius, non parum in interpretando elaborabit. Scribendi modus talis erit: Characteres viginti vel plures reperiantur, qui si summo & imo, dextris & sinistris erectæ virgulæ adhæreant, eandem semper & figuram & potestatem retineant, & primum in capite virgulæ depingemus, qui sinistram nostri corporis partem spectet, secundum dextram, tertium in calce virgulæ etiam ad sinistrum, sed quartum ad dextram. Nos nunc quatuor perscribere contenti erimus, & subiecto exemplo rem clarius declaramus. Hi sunt characteres.

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u x y z

Scriptū iam superiori exemplo literarū numerū, in quartam partē deducemus hoc modo: erunt ergo triginta characteres.

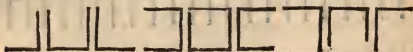

Alius etiam tritus est scribendi modus, quo rustici, mulierculæ, & pueri etiam vtuntur. Duæ per chartæ longitudinem rectæ lineæ designantur, mox totidem per latitudinem ad angulos rectos transversæ, & iustis spatijs disiunctæ, vt diuersarum figurarum nouem areas constituat, per has omnes alphabeti nostri literæ distribuantur, vt in aliquibus ternæ, in aliquibus verò binæ collocentur, & omnes vna & viginti

sint, vel ex arbitrio, quorum ordo vel successiuus, vel interfitus sit, nos verò intermixtum disposuimus. Figura erit huiusmodi.

a l v	b m x	c n z
d o	e p	f q
g r	h s	i c

Tali proposito sclicemate, eius areæ singulæ iuxta faciem, quam gerent depingentur, vt exemplum indicabit.

Sed quia earum singulæ ternas, vel binas literas pro earum distributione complectuntur, earū vnaqueq; suo caractere punctis distincta pro ordine, quemadmodum collocata sit, designabitur, vt si in caractere prima collocetur, vnico tantum puncto discernatur, si secunda duplici, si tertia triplici. Res exemplo clarior fiet.

a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	••
n	o	p	q	r	s	t	v	x	z	

Hunc scribēdi modum chabalistæ, & sacrarum literarū scriptores induxerunt, & nunc in omnibus ferè rebus vulgares homines vtuntur, vt per tabernas passim circumferatur, ne dum inter prophana locum habeat: Eius vsus ab illis cōtra-

Etior magis obscuratur, vt vni nomini vnicus character, sed implicatus respōdere videatur, & quia ad nostrā traditionē minime videtur pertinere prætermittimus. Verūm ne quid prætereā, pueris peculiarior & magis proprius scribendi modus talis est, vt obscuritas solūm in vocalibus non expressis, sed in p litera, tot lineis intersecta, quot occultę vocalis ordinē demonstrant designatis: vt si A significāda sit, quę prima vocalis est, p litera vnica linea in pede intersecta huiusmodi p designetur: Si E, quę secunda, eadem litera cōsonans duabus lineis pari modo intersectetur. A liter verò passim vulgus hoc scriptionis exemplo vtitur, dum præpostero alphabeti ordine literę exprimūtur, vt quę vltima sit, primæ potestātē habeat, & quę illam proxime præcedit, secundæ, & quę tertia ab illa est, tertię, vt pro A, Z, pro B, X, pro C, V, & pro O, P reponatur. His vulgus passim modis vtitur, nos alios in eundem modū adijcimus, quorū vsum si amātes, vel alij alijs in rebus in epistolis admittant, tutius sibi cōsulant, vt illæ etiam interceptę, parētibus vel alijs potius vanæ existimētur, quā animi cōsiliū detegāt, Tres itaq; , quatuor, vel plures, ex nostris literis, quibus in scribēdo rarius vtimur (cuiusmodi sunt H K Q X Y Z) inter syllabarum, & literarum coagmenta, & dictionum intercapedines inserantur, vt nulla prorsus dictio vel syllaba sit, quæ ociosis literis vacet, sic enim dictionum, verborumque sensus maxime perturbabitur: vt non ita facile, qui rei conscius non sit intelligat. Huius rei erit exemplum.

VRVNTVR MISERO PRAECORDIA, ET NISI SVBVENTVM SIT, COGOR EMORI.

huxryquntkurh mhykifseqzrzo phxræxkcozrhdiæ hex
nhixzfi kshubuzqenthxzum sxizt cxhogzohr exmzorhix.

Huic affinis alius tutior modus est, vt aliquando scripti perplexitas ab amico sine exēplo solui possit, & nō inuile erit,

cum sep̄ accidat, vt quę gestentur, vel alicubi seruentur de-
cidant, & amittantur, idque non parum obesse possit, si quan-
do literis, quę ad eam formam scriptę sunt intercipientur.
Tria igitur, vel quatuor, vel plura verba quęrantur, quibus
notandis omnes alphabeti literę exigantur, quę amicus ab-
sens meminerit, vt inde diuersam omnem obscurorum cha-
racterum potestatem prima literarum elementa possint eli-
cere, ea deinde designato in epistola loco, siue in fronte, siue
in calce constitutis notis scripta committantur, tum tota
epistola ad eam characterum rationem concinnetur. Potest
& hoc aliter perfi, vt totum alphabetum in epistola pun-
ctorum interpositione dissimulatis dictionibus reponatur:
Hic scribendi astus inter cęteros nullo modo videtur con-
temnendus, vt interdum nouis scribendi modis, etiam ami-
co de ijs non admonito vti possimus.

Quomodo aliter transposito literarum ordine
scriptum indissolubile fiat.

CAPVT. XV.

IAM paulatim ad eos scribendi modos ventum est, in qui-
bus credibilius erit interpretū curam frustrari, quàm quic-
quam proficere, quod tertio loco facturos huius libri ini-
tio polliciti sumus. Primum itaq; se offert, vt hoc in litera-
rum transpositione, quę hic aliter fiet, quam proximis di-
ctum est capitibus exigatur. Hęc scribendi ratio sic se habet.
Posita primum thematis sentētia, duo, vel tria, vel quatuor
ex arbitrio verba deligantur, quę medijs interuersus scripti
spacijs ita supponantur, vt horū singulę literę epistolę singu-
lis æquatis interuallis occurrant, quare oportebit versuum,
& literarum spacia oportunè ad rei commoditatem distri-
cta collocari, quod si earum dictionum notę nostrę senten-
tię literis numero non respondebunt, ea verba toties repe-
tentur,

tentur, donec possint adæquari. Si aliter enim fiet, numerorum notæ pro singulis earum literis supponentur, quæ ordinem cuiusq; literæ earum iuxta alphabeti dispositionem innuat, charta deinde in qua scribendum sit, tot punctis iustis interuallis, & se recte intuentibus distincta designabitur, quot nostram sententiam literæ complebunt, mox prima thematis litera primæ verborum, quibus scriptum occultatur, accepto numero, quota in alphabeto fuerit, respondentem punctorum ordine reponatur, vt si nostræ sententiæ prima litera sit A, vel B, verborum verò, quæ extrinsecus sumuntur prima pariter sit C, vel D, quorum altera tertio, altera quarto loco in alphabeti ordine collocatur illud A, vel B tertio ad earum rationem, vel pari modo quarto puncti loco in charta disponatur, idque fiat donec totius epistolæ verba absoluantur. Aduertendum tamen est, vt rectus in scribendo ordo seruetur, vt vna litera, vel caractere posito postmodum in numerandis literarum ordinibus inde sumatur initium, vbi nouissimus character relictus est, donec ad postremum versus punctum peruentum sit, tunc relictis initio spacijs, retro vt ordinum numerus compleatur, redeundum est, hoc tamen cauebitur, vt occupata punctorum interualla prætereantur, ne iterum sumerentur. Verùm totum hoc subiecto exemplo clarius indicabitur.

POST BELLO MAXIMO ACERRIMOQVE CONFLATO, ET MVLTIS INSVLIS MARIS CAPTIS VEXATISQVE, EXTERNAS ET NOSTRAS REGIONES SVBIGERE CEPERVNT.

Hæc verba, vt in hoc modo scripto occultentur, talis sententia pro clavi statuetur. CASTVM FODERAI LVGRE TIA PECTVS, cui subiungatur ALGAZEL, vt barbarum nomen, vt non ita facile menti occurrat.

POSTBELLOMAXIMOACERRIMOQVE
 castumfoderatlucretiapectu
 CONFLATO,ETMVLTISINSVLISMAR
 salgazel,castumfoderatlucre
 ISCAPTISVEXATISQVE,EXTERNAS
 tiapectusalgazelca,stumfode
 ETNOSTRASREGIONESSVBIGERECE
 ratlucretiapectusalgazelcas
 PERVNT.
 tumfod.

Postunt & horum verborum cuiusq; literæ numeri in clavis
 locum (vt dictum est) facilitatis causa succedere.

POSTBELLOMAXIMOACERRI
 3 1 17 18 19 11 6 13 4 5 16 1 18 10 19 3 16 5 18 9 1
 MOQVECONFLATOETMVLTI
 14 5 3 18 19 13 1 10 7 1 21 5 10 3 1 17 18 19 11 6
 SINSVLISMARISCAPTISVEXA
 13 4 5 16 1 18 10 19 3 16 5 18 9 1 14 5 3 18 19 17 1 10 7
 TISQVEEXTERNASETNO
 1 21 5 10 3 1 17 18 19 11 6 13 14 5 16 1 18 10
 STRASREGIONESSVBIGE
 19 3 16 5 18 9 1 14 5 3 18 19 17 1 10 7 1 21 5
 RECEPERVNT.
 10 3 1 17 18 19 11 6 13 4.

Tum in hanc rationem centum & vndecim punctis consti-
 tutis, sic scriptum concinnabitur.

i a p o x . . . f l m . s . . i . o . . q .
 . . . m . . a . . t . . t u o o . a b . e t
 e . . e . . l c e l . . . o .
 e o . m r n . . . r

Punctorum oninium spacia non impleuimus, vt eorum pariter & literarum rationem exemplo commodius redderemus. Haec enim haec tantum verba scripta sunt.

POST BELLO MAXIMO, ACERRIMOQVE CONFLATO ET
Verum ne, quod reliquum est praetermittam, thema inferius integrum reponam. Ratio interpretandi. Cognito clauis themate in eandem formam amico interpreti facillime liquebit. Sed quoniam dictum est hanc rationem scripti aliter, quam superiora se habere, discrimen tale assignabitur, qui ibi curiose obseruatus, literarum ordo facile deprehendi poterat: clauis cum quo scriptum claudebatur, simul cum scripto erat, hic vero aliter interpretem propè diuinum esse necesse est, vt rationem, qua scripto occultatur intelligat, aperiendi sensus clauis tantum apud amicum seruaata, quae inscriptionis formula pro clauis commutatione, semper commutabitur.

Iapoxaeqflprruexsimnsneiioalqaltomara
etsistttiscuniebootabsetcirsctneeseilc
ciscoeum muralsrnoecopmxturegsgnnsur.

Quomodo aliter clauis vtendum sit, sine
qua scriptum non possit aperiiri.

CAPVT. XVI.

PRAEDICTO affinis est hic alius scribendi modus, qui inter caeteros alienus circumfertur, quem (quia parem astum praesefere videtur) hic ex multis vnum duxi reponendum, est etiam adeo inuolutus, vt quamuis etiam furtiui scripti species non lateat, nequaquam sit, qui proprius eius cognoscendi modus intelligatur, fietque potius, vt quò magis eius perplexitatem quis explicare conetur, eò magis

N 2

interpretando ambiguus feratur . Scribendi ratio talis est .
 Tabellam primo in hanc formam parabitur : Vndecim per
 chartæ latitudinem sectiones accommodentur, quarum omnes
 elementorum characteres in duas æquas partes diuisos
 contineat, quorum ordo ex arbitrio disponatur, modo nul-
 lum elementum præteritum sit : modus tamen seruabitur ,
 vt inferiores superioribus mutuò respondeant, mox horum ex
 latere per vndecim sectiones totius rursus alphabeti clauis
 disponatur , vt literæ duæ & viginti collocentur : poterunt
 tamen viginti esse modo numero pares sint , vt minus ne-
 cessariæ eximantur , & quibus quoquomodo carere possi-
 mus careamus ; vt quemadmodum superius factum est , &
 hic fiat, quod si viginti erunt, tum sectiones decem fient,
 poterunt & sectiones septem fieri , & literæ vna &
 viginti sint , vt ternas singulæ recipiant , siue
 binæ , siue ternæ huius alphabeti literæ
 sint, vel simul in eadem linea, siue su-
 periori, siue inferiori coniungẽ-
 tur, vel quoquomodo in
 vtraquæ linea, di-
 sponentur .

LITERAE SCRIPTI

L I T E R A E C L A V I S	A B	a b c d e f g h i l m n o p q r s t v x y z
	C D	a b c d e f g h i l m z n o p q r s t v x y
	E F	a b c d e f g h i l m y z n o p q r s t v x
	G H	a b c d e f g h i l m x y z n o p q r s t v
	I L	a b c d e f g h i l m v x y z n o p q r s t
	M N	a b c d e f g h i l m t v x y z n o p q r s
	O P	a b c d e f g h i l m s t v x y z n o p q r
	Q R	a b c d e f g h i l m r s t v x y z n o p q
	S T	a b c d e f g h i l m q r s t v x y z n o p
	V X	a b c d e f g h i l m p q r s t v x y z n o
	Y Z	a b c d e f g h i l m o p q r s t v x y z n

In hanc formam parata tabella, quæ amico cognita sit, verba extrinsecus, quæ scriptum aperiant, vt in superioribus factum est, vtrinque nota capiantur, hæc quo magis ab hominum cognitione remota fuerint, tutiorem scripto cautionem præstant, quare ad hoc fugienda sunt prouerbia, quæ in ore vulgi versantur, ne si furtiui scripti species cognoscatur, modus inde pariter aliquo modo cognosci possit. Huius loci est referre superioribus diebus in hunc modum missam epistolam a sciolo quodam, qui Romæ agebat, cum eius admiratione eadem hora, qua literas accepi, me fuisse interpretatū, cuius rei causa fortasse esse potuit, quod dictum index scripti hoc erat. **OMNIA VINCIT AMOR**, quæ sententia prouerbij vice, nemini ferè non cognita est. Tabellæ itaq; huius, & indicis vsus sic se habet: Epistolæ verba in prima charta interpositis literarum spacijs per totum lineæ versum componantur, sic deinde & alij versus fiant, donec omne id quod scribendum est perficiatur, relicti tamen (vt in proximo capite admonitum est) iustis interuersus spacijs, quibus dictū est ad eandem rationem inseri possit. In hunc modum arca simul & clauis parata, ea tali ratione occludetur: Primum clauis prima litera in suo quærat alphabeto, ea inuenta deinde scripti litera in illius sectione requiratur, pro ea tum, si superius posita sit, inferior, quæ mutuo occurrit ex aduerso, si superius inferior assumatur, ea sic chartæ commissa, in alijs pari modo procedetur, donec tota epistolæ sententia perfecta sit. Res exemplo clarior liquebit. Epistolæ verba sunt hæc.

**BELLA FORTISSIME GESTA SVNT, ET BELLIS
PARTIM COMPOSITIS, PARTIM ETIAM CONFECTIS
PAX EST SEQVUTA, SED HANC FELICITATEM
DVICIS MORS TVRBAVIT.**

Post hæc dictum index statuatur.

CASTVM FODERAT LVCRETIA PECTVS ALGAZEL.

Illud in hunc modum sub scripti verbis disponatur.

BELLAFORTISSIMEGESTASVNTETB
 castumfoderat lucreti apectus
 ELLISPARTIMCOMPOSITISPARTIM
 algazelcastumfoderatlucreti
 ETIAMCONFECTISPAXESTSEQVVT
 apectusalgazelcastumfodera
 A SEDHANCFELICITATEMDVCISMO
 t lucreti apectus algazelcast
 RSTVRBAVIT.
 umfoderatl.

Vt vero clavis scripto eximatur, proposito tabellæ indicio sic fiet. C prima litera indicis in secundo sui ordine inuenta, primam scripti literam, quæ B est, & pro ea suppositam N indicabit, tum hæc pro B obscuræ epistolæ reponatur: In hunc modum totum occultè scriptum ex aperto elicitur: et hoc erit.

Nroop ndmhtbfntt fxbdu fech ve rrtxe eufgnp rgxichogul azaint rbtzp rlaopfl duf vda hyel dgq ltp hyiy fynufzdumoz rlynf plcm icfzrhum.

Modus hic quàm multiplicem scribendi varietatem suggerat, lector poterit intueri, vt nunquam ferè pro eadem litera eundem characterem positum agnoscat, amicus in interpretando eundem modum (vt in multis dictum est) seruabit. Scribendi hæc ratio cum proxima hoc commune habet, quòd dicto aliunde assumpto, vtraque occluditur, in hoc verò differt, quòd illa proprias scripti literas, hæc verò non literarum positione, sed substitutione etiam obscuratur.

Modus, quo dictio vna alteram significat.

CAPVT. XVII.

SVPEREST nouissimum scribendi genus, quo scriptum præter difficultatem, qua se satis tueri possit suspicione etiam carebit, quod quarto loco polliciti sumus indicare. Hoc absoluto, nil amplius erit, quò minus huius libri expectationi pro viribus satisfecisse videamur. Quæ pars quoniam inter cæteras maximè cautionem præstat, non immerito ea nobis in hunc locum reserua, vt recto ordine processum esse videatur: quare in arduis, maximisque rerum negotijs eius vsus præcipuè sibi locū vendicabit, vbi scriptū sua se obscuritate, & simulatione tuebitur. Id genus scripti, quemadmodum & aliæ res, plures sunt species, ex quibus nos aliquot, quæ præcipuæ videbuntur apponemus. Earum prima occurrit, quæ varijs fabulosisque verbis inuoluitur, quippe cum vocabula quædam amici sibi confinxerint, tunc inuicem loquuntur, quod & si literè intercipientur, quotquot ingenia fuerint, non solum tot applicabunt sensus, sed vnum tantum infinita quadrare faciet, & quanto subtilius inuestigabit, eò a re longius abibit. Nam de Apolline, Daphne, phætreis, corollis, & floribus enunciata, de regibus, ciuitatibus, telis, arcubus, militibus, & cladibus intelliget: euenietque vt epistolam scriptam si quis reperiat, verbis delusus, multa, eaque loqui faciet, quæ nunquam scriptor putauerat. Quare antequam vterius progrediamur, exemplum edocebimus. Apollinem itaque Regem vocabo, Galliam Scorpionem, hostes caudam, musas pro militibus, pro decade vnitatem, & obscurari pro interficere ponam. Iccirco si scripturi erimus:

„ Scito Regem consueto itinere ad suam se conferre urbem è Gallia longe, veritum hostium insidias ne prodatur, noscit enim cosibi fore infestos, sceptrum namque perdere,

33 perdere, ciuitatē de populari, & omnes in sui exitum con-
 33 spirare. Nonaginta milites, qui castrī portam custodiunt,
 33 necabuntur, eaque primo capta facile traducto exercitu
 33 ac strato ponte arx capietur. Classis enim secundo vento
 33 concitata, magnaque vi remigantum subibit portum.
 33 capientur mulieres, & homines, & ciuitas funditus erue-
 33 tur, vt nunquam erigatur. Ipse autem meo nomine ta-
 33 bellarium mactato.

In talem formam conuertemus.

33 Scito Apollinem signorū ordine Leonem subire, longe à
 33 Scorpione, suae vim caudae noscens, sensit enim alium suo
 33 lauro tēpora præcingere, & monte potiri: osculabuntur ta-
 33 citè nouē Musæ, quæ pendicibus præsunt, & facile ad fontē
 33 deuenient. Vnde montē totū perambulabunt, veniet enim
 33 rapacium auium turba secūda aura, sic flores, herbasque de-
 33 struet, fons ita exarescet, vt verear an alius vsquam poeta
 33 labra profluat. Tu verò pro me tabellionem osculator.

Quod si forte non familiarum, & necessariarum rerum, vi-
 delicet Apollinis, fontis, musarum, vel similiarum memi-
 nisse intuentes faciat omnes de rei suspitione sollicitos, po-
 terit idem ad familiares res traduci, vt minus dolum, vel
 fucum redoleant. Huiusmodi aliter exemplum.

33 Scito Marcelle dulcissime Fabricium Neapolim venturū
 33 longe à nemoribus, grassatores & fures timentē, cū bona
 33 sua hīc audiet subrepta, ancillulas amari, sic ad sorores &
 33 coniugē deuenturos, multi enim superueniunt, cū facilem
 33 rapinā audiet, sic domus, cōiux, & sorores dispergētur, vt
 33 nunq̄ aplius simul sint, tu meo nomine tabellariū amato.

Quotus autē erit quisque, qui si Castalij fontis, musarū, foro-
 rū, & coniugum mentionē factam audiet, putet præiorū, ciui-
 ratū, & arcium expugnationes ibi recēseri? Quis enim huma-
 norū cordiū latebras aperiat, & ea perspiciat, quæ sunt duo
 iniucē secreto collocuti, verbis nō exprimētibus? scio equidē

qui literas intercipient, sibi videre videri, dum talia perlegent, ibi somnia recenseri. Poterit si quis velit dictiones literarum elemento vel signo describere, dummodo absens exemplum habet, hoc scribendi modo omnes ferè huius ætatis homines vtuntur. Amantes etiam sæpe pluribus presentibus aut historiam, aut eorū amorem narrant, ac alienis nominibus de se & amica loquuntur, ne eorum amores deprehendantur. Paris apud Ouidium in epistola ad Helenam hoc testatum reliquit.

Ah quoties aliquem narraui potus amorem,

Ad vultus referens singula verba tuos.

Iudiciūque mei ficto sub nomine feci,

Ille ego, si nescis, verus amator eram.

& alibi.

Neūe aliquis verbis odiosas afferat aures,

Quam potes ambiguis callidus abde notis.

Etiam alio vti poterimus occultandi modo adhuc vsitatissimo, cuius regula talis est. Eiusdem typi duo parentur libri, cuius alterum amicus apud se, alterum nos domi contineamus, in hoc charta aliqua ex vniuerso erit eligenda, in qua scribere volumus, eiusque numeri prius consciū amicum reddamus, vel dierum mensis, & anni, vel alterius rei numero, qua habita, vbi nostram sententiam breuiter perstrinxerimus, in statutis illius paginæ locis, ea vel similia verba reperiemus: & tandiu paginas vel lineas permutabimus, donec totum scripto tali commutemus, quod vbi fecerimus, denuo à summo capite rem aggrediemur, & verbum eadem linea præcedens, vel subsequens, vel numero distans aliquo accipiamus, ac denuo scribemus, alia confurget epistola, sed diuersæ sententiæ. At cum sine ordine, & sine vera aliqua significatione veniet, sic eam accommodabimus. Multa inferemus verba, vt ordine aliqua significant, & vt superuacua noscatur ab amico, linea notabimus, vel signo aliquo in calce,

vel inter duas parentheses, accentu, maiuscula in primis litera, vel aliquo signo: reliqua verò verba permutare possumus, tempora, numerum, casus, personas, & genera peruertendo & accommodando, vt congrua magis confurgat oratio. idq; tandiu faciemus, dum totam confarciamus. Libri, quibus vti poterimus, verborum omnium generibus scateant, vt Cicerone, Plinio, Rhodigino, Ouidio & cæteris similibus. Sed exemplo res fiet clarior.

„ Africam absterreri clementia infantium audiui, foeminam
 „ indignam mulceri poena, generosissimum iracundia flagel-
 „ lari, generositatem solam in periculis spectari. Augusti.
 „ xvi. hora viii.

Si Plinium legimus octauo libro capite xvi. Basileæ ex officina Frobeniana impressum, id reperiemus sequentibus verbis peruertendo.

„ Vrbs eadem in supplices non (iratos) multorum profu-
 „ git, ea alloquitur verum cuique eorum vi maxima, &
 „ tuetur se, coacta potest capi.

Modus quo vna oratio sub alia bracteis perforatis occultatur.

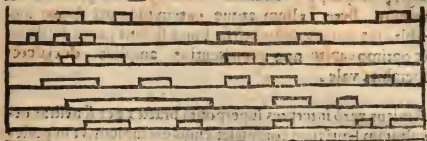
CAPVT. XVIII.

ALIVM quoq; docebimus modum scribendi cautissimum, qui nec cuiq; erit vestigabilis, nec videtem quenquam occulta fraudis conscium reddet, qui fenestrata erit lamina, & interpositis literis, & syllabis & dictionibus ociosis scripti partes hinc inde dispergentur. Ratio talis erit. Duæ ex ferro, vel ex stanno, vel plumbo, vel membrana bractæ comparentur, quarum magnitudo pro scripti quantitate esse poterit, quare expediet eam ad latæ chartæ magnitudinem æquari, ne si prolixius scriptum futurum sit, eadem lamina sæpius applicetur, eademq; sæper spacij mensura inter opor-

tunas literas interfit, vtranq; altera alteri supposita, & firmiter inherente, ne error sit, binis per latitudinem literis designabitur, inter quas iuxta corporis lineę intercapedo sit, quibus interuersus spacijs hoc facto lamina ex arbitrio passim incidatur, vt tantum insit vacuum, quantum ad continendas simul oportuni scripti partes esse velimus, hoc tamen inane spacium semper (vt significatum est) variabitur, vt modo maius, modo minus, modo literam vnam, modo syllabam, modo dictionem, modo eas plures capere possit, idque fiat, quousq; sic tota lamina hinc inde vacuetur. Ea in hunc modum formata typographi vtuntur, dū nigris impressis literis, alias rubri coloris inducunt, ne tota charta eo colore occupetur: Vtraq; confecta lamina, altera retinebitur, altera penes amicū seruabitur. Scripto itaq; quo angustius esse poterit, confecto (breuitas enim furtim scripturo maxime conuenit) bractę vsus talis erit. Ea papyro superposita & firmata, per fenestras & vacua literę inscribentur, dum totū id, quod scribendum sit, illis positum spacijs absoluat. Scriptum sublata lamina tale erit, vt verba hinc inde dispersa accipiantur, tum earum literarū quę caudatę, vel cristatę fuerint, cuiusmodi sunt p & d lineamenta sursum & deorsum protrahentur. Hoc peracto chartę inania ociosis literis, syllabis, & dictionibus complebuntur, ita tamen totius scripti nescius fuerit, vt verba perfecta sint, quę, quò magis simulata erunt, eò vt aliud longè diuersum dicere videantur, & eò meliora videbuntur, quò minus suspicionis habebunt, quare tandiū scriptum delebitur & accommodabitur, dum totum perficiatur, vt congrua & continuata orationis structura esse videatur. Vt verò interpreti paginę occultę scriptum reddant, quatuor punctis, quę signatę bractę finibus firmiter inherant, designentur. Sed vt exemplo res melius indicetur, nostrū scripti verba subiiciamus

MILITVM INFINITVS EST EXERCITVS, AC PROPRI

DIEM INIBVNT BELLYM, REXPLOITORES OMNES
 DEPREHENSIVNT, CAELTA PENAE DEDERE.
 Apertae bractae forma haec erit

Commisso super eam scripto, sic epistola partes positae in-
 teruallis dispergentur.

Militia tua se exercet **T**itus noster fami-
 liaris, ac **prope** modum in **diem inimicus**, propterea
 ama **bunt bene illum**, si is **exemplo** eorum, **rato** que
 modo **res omnes deprehendet**, ac **si sumunt** alij rem
 a **summo capite**, cum **penitentibus illis amplius deridere**.

Verum impletis ociosarum literarum spacijs, in vtrunq; sic
 prodibit oratio, duplicis orationis ex industria exemplum
 apposimus, vt commodius liqueret, quilibet ad omnia ver-
 ba seruatō etiam literarum nexu posse accommodari.

Gratæ **M**ilitie tuae fuerit litera, preserti **m** cum **infini**
 scrip **tus est** ludus, quo se **exercet T**itus noster fami-
 liaris, ac **prope** modum in **diem inimicus**, propterea
 ama **bunt bene illum**, si is **exemplo** eorum, **rato** que
 modo **res omnes deprehendet**, ac **si sumunt** alij rem
 a **summo capite**, cum **penitentibus illis amplius deridere**.

Idem aliter etiam sic. **H**onor **M**ilitiæ tuus fuit Carolus pater, nam cum **i**nfini-
to vic **t**us est, cum minima **e**xercitu inuitus parte hostis
fugit, ac **p**rope vltimum **d**iem iniurius peribit, ne-
c**a**bunt **B**ere illum, atque **e**xtemplo puer **A**rato pe-
ribit, **r**es omnes deprehensæ bonæ si sunt, ante Syllam,
& optimo **c**apite non **p**oenitentias amplius **d**ecidete
sperabit. vale.

Amicus verò interpres superposita bractea per fenestras oc-
cultatam sententiã conspiciet, cuius exemplum, vt in poste-
rum seruetur, ea amota alio transcribet. Poterit & hoc aliter
fieri in constituta cuiusuis libri pagina magis oportuna, ex
tantum literæ, syllabæ, & dictiones, quæ primæ occurrunt, &
ad id explicandum quod voluerimus necessaria sint eligan-
tur: quousq; tota epistolæ sententiã eliciatur, oleo deinde vel
cera pellucida charta comparetur, ea libri folio superposita,
omnia selectarũ partium emicantia spacia lineolis atramen-
to ductis designentur, hæc tamen charta mitti poterit, quod
si eam oleo vel cera pollutam mitti nõ libeat, eius loco alia
capiatur, quæ sub eam firmiter in hærente aliquo stylo ad in-
dicandas literas comprimatur, & earum deinde signa atra-
mento protrahantur, eam deinde interpres, vt diximus, vel
oleo vel cera pellucidam faciet, quæ supposita & firmata su-
biectas partes indicabit: Sic quod significatũ est agnosceatur,
hoc etiam ante circino vacua primum, deinde plena spacia
dimetiente efficietur, vel aliter vt commodius fieri poterit.

Abditissimus per synonima, vel paria
verba scribendi modus.

CAPVT. XIX.

Inter ceteras scribendi technas, quæ in vsum esse solent,
Inequaquam contemnendæ subtilitatis cuiusdam abbatis

Tritemij astus est, in quo absoluendo ingens ferè totum volumen simul absoluit, cuius rationem, ne quid instituto operi desit, à me prius cognitam, quàm alibi tractatam scirem, nolui prætermittere, tum quia res negligi minime digna visa est, quod ad euitandam suspicionem valeret, tum etiam quia id ipsum aliter nos & cōmodius, quàm ille sumus profequuti, nam quemadmodum is rem in religiosę orationis formam redegit, nos in epistolę modum magis oportunum, quod minus præterea suspicionis habebit, concinnauius. linearum præterea, punctorum, & aliorum signorum, quę in epistolis fieri solent, alphabeta adiecimus, vt scriptum angustius esse possit, ne semper pro litera verbum poneretur. Verùm in hoc nobis tanto breuiores esse licuit, quanto pauciores ille id genus scribēdi modos excogitauit. Vt ad rem itaq; accedamus. Proposito serię epistolę themate, cuius verba concinna tot numero sint, quot à nostro iudicio adiectis lineis, punctis, alijsq; id genus signis, quę in epistolis fieri solent, serię totius epistolę literarum numero plus minus videbuntur respondere. Nostrę sententię nos dictiones paulo plures quinquaginta induximus, quod cum numerum satis esse existimauius, qui cum lineis punctis, & alijs signis sexagenarium perficeret, tum cuiusq; verbi vicena tantum, vel vicena singula, vel bina & vicena synonyma vel paria verba, quod literarum numerus in alphabeto satis esse videbitur componantur, neq; enim vt aliàs dictum est, multum in furtiuis scriptis circa orthographię modum laboramus, dum in hoc interdum peccandi nobis licentiam permittimus, modo maius rerum discrimen euitemus, quam etiam merito excusationem in synonymis exposcimus, si proprietates & ratio latini sermonis seruata non fuit, quod ea res parum nobis debuit facessere, tum quia id ipsum nõ facile fuerat, tum etiam quia querimus potius quomodo quid vtcunq; significare possimus, quàm vt per propria verba recte explicemus: ea itaq;

synonima vel paria verba in ordinem pro epistolæ concinnitate disposita in tabulis, rite præpositis à latere literarum alphabeti characteribus, vt singulæ verbis paribus singulis ad hæreant referentur, donec id in omnibus dictationibus absolutum, & tota epistola suis partibus perfecta sit. Hoc factio prius religionis nostræ signum, vnde mos est scribendi initium sumi, mox principij notam, puncta, & alia non inopportuna id genus signa suis locis in epistola collocanda in vicinas pariter formas præpositis literis eadem simulatione variabimus, vt ne illa quidem ociosa sint, sed literarum potestatem furtim mutuentur. Tabulæ itaque eo ordine procedant, vt primum religionis nostræ signa, mox principiorum notæ, & post simulatæ epistolæ verba, & inter hæc puncta, alia quæ id genus disponantur, earum exemplum absoluto capite prosequemur. Sic confectis & ordine compositis tabulis scriptori in hunc modum uti conueniet, prima seriæ epistolæ, scilicet schedulæ litera in primo indice, vbi crucis signum variabitur, quæ sit, quæ in eius locum figura erit posita, pro ea simulato crucis signo primum epistolæ fronte suo loco collocabitur, mox in succedentis locum eadem potestas in sequenti tabula inuenta, cum appposito initij indice commutabitur, sic tertia in tertio tabularum ordine litera, & quarta in quarto requiretur, & scripto collocabitur, donec in hunc modum tota epistola perscripta sit. Verum videndum est, ne duæ literæ in eadem columna requirantur, neue aliqua tabella omittatur, quod vt commodius cuitari possit, proderit singulis primum seriæ epistolæ literis, mox etiam tabulis sigillatim numerorum nota apponere, quod si serij scripti literæ tabulis numerorum crunt æquales, tabellarum numero percepto epistolæ literas equari debere. Quod si tabulæ semel positæ non erunt satis, & repeti erit necesse, alia epistola in alia charta reponatur, ne suspicio sit in verbis paribus in eadem charta positis. Res vt liquidior fiat, exemplo comprobabitur

babitur. Quare nostri propositi verba sunt hæc.

HOMINIS IN ITINERE ORVIAM FACTVS EST,
CVM Q. DIV. PVGNATVM ESSEX, TERGA DE-
DIT.

Epistola, quæ verba occultabit, hæc erit.

Accepi literas tuas dilecte & charissime Põpeie Scuerine
idibus Feb, per Tiburtium tabellarium tuum, Illicõ percepi
voluntatem tuam, equidem gratulabundus prudenter pare
ui, præbui ea ratione tuo nomine Lelio creditori tuo mil
le & quinque aureos ex emptione, si quidpiam vacat,
exposito, & obtemperabo permotus suavi, iu
cundaque benevolentia amicorum tuorum
iube, sum certior de tuis rebus, vt simul
congratuler vel dolorem sentiam.

Vale. Datum Neapoli .5.

Februar. 1560.

Tuus fidelis Baptista Porta Neapolitanus.

Novi
Confer
Reser
Legi
Perlegi
Accepi
Vidi
Proposi
Relump
Sulcep
Percep
n

Vertical text or markings, possibly bleed-through or a secondary column of text, running down the center of the page.

Vertical text or markings, possibly bleed-through or a secondary column of text, running down the right side of the page.

Epistola, que verba occultat, hinc erit.

Variata tabella per numerum literarum.

a	Recepi
b	Aspexi
c	Percepi
d	Habui
e	Nactus sum
f	Cognoui
g	Concepi
h	Perस्पexi
i	Intellexi
l	Sumpsi
m	Assumpsi
n	Percurri
o	Suscepi
p	Resumpsi
q	Proस्पexi
r	Vidi
s	Accepi
t	Perlegi
u	Legi
x	Res്പexi
y	Cons്പexi
z	Noui

K H T F A E C E L H Y H b y e J e d x g y y

A V V T 8 8 0 U J P J m s 4 0 K T C L

4

5

6

a	literam	a	dulcis	a	et
b	epistolas	b	honorate	b	atq; etiam
c	syngrophas	c	amate	c	perinde ac
d	paginam	d	suavis	d	&
e	paginas	e	lepide	e	idemque
f	literulas	f	humane	f	ac etiam
g	schædulam	g	probe	g	ac
h	schædulas	h	spectate	h	atque
i	epistolium	i	dilecte	i	aque ac
l	tabellam	l	magnanime	l	atq;
m	scripturam	m	iucunde	m	que
n	scriptum	n	magnifice	n	q;
o	chyrographum	o	ornate	o	que
p	chartas	p	honeste	p	q;
q	chartulam	q	exculte	q	q;
r	chartam	r	docte	r	q;
s	epistolam	s	prudens	s	&
t	literas	t	prouide	t	atq;
u	tabellulas	u	sincere	u	et simul
x	chartulas	x	mansuete	x	simul ac
y	tabellas	y	ingeniose	y	ac simul
z	syngropham	z	optime	z	simulet

7		8		9	
a	Illustrissime	a	Fabricius	a	Portanen
b	familiarissime	b	Vincentius	b	Pennafosi
c	charissime	c	Baptista	c	Caracciolo
d	amplissime	d	Federicus	d	Seuerus
e	felicissime	e	Iacobus	e	Leone
f	splendidissime	f	Petrus	f	Carafa
g	excellentissime	g	Alfonse	g	Valla
h	celeberrime	h	Franciscus	h	Belle
i	clarissime	i	Antonius	i	Seuerus
l	munificētissime	l	Cæsar	l	Vise
m	acutissime	m	Hieronymus	m	Benignus
n	grauissime	n	Pompeius	n	Capua
o	integerrime	o	Dominicus	o	Profectus
p	benignissime	p	Scipio	p	Marate
q	clementissime	q	Nicolaus	q	Milinus
r	modestissime	r	Carolus	r	Venusinus
s	eruditissime	s	Nute	s	Vicinus
t	solertissime	t	Albertus	t	Venetus
u	morigeratissime	u	Ioannes	u	Poeta
x	præstantissime	x	Alexander	x	Senensis
y	gratissime	y	Augustinus	y	Tarusinus
z	amicissime	z	Ptolemæus	z	Mazzella

IO		II		I2	
a	pridie calendas	a	Ianuarij	a	Sempronium
b	calendis	b	Februarij	b	Tiberium
c	octavo idus	c	Martij	c	Tullium
d	sexto idus	d	Aprilis	d	Lucium
e	quinto idus	e	Maij	e	Liciscam
f	quarto idus	f	Iunij	f	Palemonem
g	tertio idus	g	Iulij	g	Simeonem
h	pridie nonas	h	Augusti	h	Ludouicum
i	quarto calendas	i	Febr.	i	Trebatium
l	sexto calendas	l	Octobris	l	Petreum
m	septimo calendas	m	Nouembris	m	Tyronem
n	nono calendas	n	Decembris	n	Tiburtium
o	octauo calendas	o	Quintilis	o	Thesum
p	decimo calendas	p	Sextilis	p	Artemidorum
q	undecio calendas	q	Septembris	q	Halyonem
r	duodecio calendas	r	Iul.	r	Petronium
s	decio 5. calendas	s	Ianu.	s	Quirium
t	idibus	t	Aug.	t	Sextum
u	tertio nonas	u	Mart.	u	Iosephum
x	quarto nonas	x	Apri.	x	Valerium
y	decio 3. calendas	y	Mai.	y	Franconium
z	quinto calendas	z	Iun.	z	Pontanum

13		14		15	
a	tabellionem	a	.	a	subito
b	libertinum	b	:	b	cito
c	seruum	c	.	c	extemplo
d	secretum	d	::	d	statim
e	tabellarium	e	::	e	illico
f	clientem	f	::	f	continuo
g	hospitem	g	::	g	confestim
h	libertum	h	.	h	mox
i	manumissum	i	?	i	euestigio
l	amicum	l	;	l	ocysime
m	verniam	m	,	m	mature
n	cōrбернаlem	n	:	n	prepropere
o	affiduum	o	?	o	raptim
p	delatorem	p	:	p	citius
q	nuncium	q	::	q	citissime
r	fidelem	r	,	r	velociter
s	domesticum	s	::	s	festine
t	mancipium	t	::	t	repente
u	missum	u	.	u	celeriter
x	intimum	x	.	x	presto
y	consciūm	y	.	y	inopinate
z	beneuolum	z	::	z	ex improuiso

a maufcolis hinc incipiendum

16

17

18

a	vidi	isido	a	rogatum	a	certè
b	inſpexi	ido	b	voluntatem	b	indubitanter
c	Intellexi	o	c	conceptum	c	nenipe
d	agnoui	o	d	deſiderium	d	nimirum
e	conſpexi	o	e	mentem	e	mediuſfidius
f	perſpexi	o	f	intentionem	f	ædepol
g	accepi	o	g	dictum	g	fanè
h	haufi	o	h	præceptionem	h	porrò
i	excepi	o	i	rogatum	i	planè
l	prouidi	o	l	optatum	l	profecto
m	animaduerti	o	m	cogitationem	m	enimuerò
n	noui	o	n	affectionem	n	quidem
o	percepi	o	o	propoſitum	o	dubio procul
p	penetravi	o	p	intentum	p	quippe
q	perpendi	o	q	poſtulatam	q	verum
r	concepi	o	r	animum	r	indubitate
s	inueni	o	s	deliberationem	s	pol
t	cognoui	o	t	iuſſum	t	me hercle
u	conſideravi	o	u	conſilium	u	equidem
x	didici	o	x	petitionem	x	cæterum
y	expendi	o	y	præceptum	y	perpol
z	habui	o	z	mandatum	z	clarè

19

20

21

a	cupidus	a	prudenter	a	obediui
b	avidus	b	vigilanter	b	obtemperaui (davi)
c	optans	c	sedulo	c	executioni man-
d	appetens	d	provide	d	ancillatus sum;
e	exoptans	e	perfecte	e	morigeratus su;
f	gliscens	f	deliberate	f	rem peregi;
g	concupiscens	g	singulariter	g	rem gessi;
h	gestiens	h	cahacriter	h	egi rem;
i	gratulabundus	i	hilariter	i	obsecutus sum;
l	anhelans	l	audacter	l	obediui;
m	ardens	m	integre	m	parui;
n	exardens	n	amice	n	executus sum;
o	inflammatus	o	amanter	o	perfecti rem;
p	incensus	p	facile	p	obediens fui;
q	exardescens	q	gratiose	q	providi madata;
r	præcupiens	r	attente	r	seruiui;
s	attendens	s	fideliter	s	inseruiui;
t	gaudens	t	excellenter	t	obsequens fui;
u	latus	u	optime	u	obsequitissimus
x	cupidus	x	gaudenter	x	morem gessi (fui;
y	desiderans	y	principaliter	y	parentis fui;
z	latabundus	z	præcipue	z	obsequiū presti-

a dedi

22

a dedi
 b adhibui
 c substitui
 d largitus sum
 e permisi
 f præbui
 g obtuli
 h prætuli
 i attuli
 l absolui
 m solui
 n retribuui
 o consignauui
 p ob signauui
 q exposui
 r contibui
 s elargitus sum
 t donauui
 u porrexi
 x concessi
 y misi
 z tribui

23

a ea ratione
 b ea causa
 c eam ob rem
 d proinde
 e sic
 f quapropter
 g ideo
 h itaq;
 i igitur
 l quamobrem
 m ea propter
 n ea de causa
 o ob eam rem
 p iccirco
 q propterea
 r eam ob causam
 s quas ob res
 t quo circa
 u qua re
 x ex hoc
 y hanc ob rem
 z inde

24

a te iubente
 b tua causa
 c tuo nomine
 d tua gratia
 e iussu tuo
 f mandatu tuo
 g nutu tuo
 h tuo obsequio
 i tuis verbis
 l tuo iussu
 m tua gratia
 n tuo consilio
 o tuo mandatu
 p tua voluntate
 q tuo libitu
 r te monente
 s te volente
 t tuo commodo
 u te mandante
 x tuis literis
 y tui amore
 z te præcipiente

25		26		27	
a	Philippo	a	fideli	a	centum
b	Vincentio	b	amico	b	duobus centum
c	Antonio	c	sodali	c	septies mille
d	Ioanni	d	familiari	d	quatercentum
e	Fabio	e	conforti	e	tercentum
f	Flaminio	f	collega	f	bis centum
g	Petro	g	socio	g	octies mille
h	Francisco	h	contubernali	h	bis mille
i	Iacebo	i	amabili	i	ter mille
l	Marcello	l	beneuolo	l	quater mille
m	Mario	m	protectori	m	quinquies mille
n	Octauio	n	custodi	n	quinquies centum
o	Decio	o	coſeruatori	o	duo millia
p	Ferdinando	p	domestico	p	ſex millia
q	Alfonſo	q	participi	q	ſeptem millia
r	Mutio	r	commenſali	r	ſexies centum
s	Simeoni	s	coniuncto	s	mille
t	Lelio	t	conſocio	t	noſcies mille
u	Valerio	u	creditori	u	decies mille
x	Aurelio	x	tutori	x	vndecies mille
y	Metello	y	amiciffimo	y	duodecies mille
z	Selcuco	z	intimo	z	tredecies mille

28

29

30

a	décem	a	denariolos	supellectili
b	duodeuiginti	b	corónatos	domo
c	quādraginta	c	argēteos déarios	uenditione
d	quatuor	d	uincias	familia
e	quinque	e	argēteos nūmos	cenſu
f	nouem	f	aureos nummos	patrimonio
g	ſeptem	g	obolos	prouentu
h	ſex	h	trientes	redditu
i	duo	i	nummos	hereditate
l	vnum	l	ſextertia	penſione
m	vndecim	m	talenta	fratēnis opibus
n	duodecim	n	nummalos	redditiſus
o	quatuordecim	o	aſſes	re priuata
p	quindecim	p	ſextertios	re paterna
q	duodetriginta	q	denarios	re tua
r	vndeuiginti	r	aureos denarios	publico prouctū
s	viginti	s	aureos	dotali pecunia
t	octo	t	carolenos	emptione
u	triginta	u	minas	legata pecunia
x	quinquaginta	x	libras	erario
y	ſeptuaginta	y	florenos	bonis tuis
z	ocingenta	z	numos argēteos	trapezita

Q. 2

31

32

33

a	::	a	aliud	a	remanens est
b	.	b	nouum negotium	b	remanet
c	,	c	quicquam nouum	c	reliquum est
d	;	d	aliqua res	d	reliquitur
e	::	e	aliquid	e	restat
f	.	f	quæpiam	f	residet
g	,	g	quicquam	g	residuum est
h	::	h	aliud negotium	h	residens est
i	.	i	alia res	i	superest
l	?	l	nonnihil	l	est præterea
m)	SI m	noua res	m	vacat
n	::	n	quæ res	n	est insuper
o	,	o	aliquid noui	o	adiungitur
p	:	p	quid	p	superat
q	.	q	quicquid	q	adhuc extat
r	::	r	aliquid nouum	r	neccsarium est
s	:::	s	quidpiam noui	s	desit præterea
t	:	t	agendum aliud	t	deest etiam
u	.	u	quidpiam	u	super extat
x	?	x	negotium aliquod	x	etiamnum deest
y	.	y	aliquod negotium	y	excedit
z)	z	aliud officium	z	superadditur

SI
MANUSCOPIS INCIPENDUM

34

35

36

a	iubero	a	obsequar	a	laqueatus
b	dicito	b	parebo	b	inductus
c	impera	c	inferuiam	c	coactus
d	præcipito	d	obtemperabo	d	deuinctus
e	quarrito	e	morem geram	e	commotus
f	imperato	f	amicum præstabo	f	ductus
g	iube	g	obsequiû præstabo	g	adductus
h	dic	h	rem faciam	h	constrictus
i	quære	i	rem exequar	i	permotus
l	pete	l	perficiam	l	illaqueatus
m	petito	m	satisfaciam	m	irretitus
n	ostendito	n	iussum exequar	n	vinctus
o	flagitato	o	vsui ero	o	astriectus
p	exposce	p	satisfacere cõabor	p	deuinctus
q	exposcito	q	obedire conabor	q	constrictus
r	postulato	r	inferuire cõabor	r	captus
s	cerciore fac	s	obtepare cõabor	s	motus
t	fac ut intelligā	t	obsequi cõabor	t	comnotus
u	rogato	u	parere cõabor	u	submissus
x	scribe	x	prouidebo	x	nodatus
y	roga	y	amicum geram	y	desriectus
z	cõmunefacito	z	prouidere cõabor	z	coarctatus

374

a vnica cupul
 b singulari bni
 c rara subroo
 d insigni niub
 e magnifica oo
 f praxtanti pb
 g praxcellenti
 h proba rino
 i excellenti q
 l sincera palli
 m recta rino
 n integra rino
 o praxigni rino
 p minifica rino
 q pura rino
 r facili rino
 s pia rino
 t modesta rino
 u suauit rino
 x dulci rino
 y fida rino
 z ornata rino

3878

a a et cupuldo
 b b & odoraq
 c c r rino
 d d & rino
 e e nec minus rino
 f f rque ac rino
 g g perinde ac rino
 h h atque rino
 i i atque rino
 l l atque rino
 m m nec non rino
 n n eademq; rino
 o o perinde atque rino
 p p que rino
 q q ac rino
 r r atque rino
 s s veluti rino
 t t simul & cupuldo
 u u simul ac rino
 x x & simul rino
 y y ac etiam rino
 z z sicut rino

3944

a oportuna rino
 b amabilitatib
 c solida rino
 d benigna rino
 e nobilitat rino
 f perspicua rino
 g dilucida rino
 h aqua rino
 i i recta rino
 l l dulci rino
 m m clara rino
 n n generosa rino
 o o insigni rino
 p p conspicua rino
 q q manifesta rino
 r r eleganti rino
 s s praxtanti rino
 x x indubiat rino
 u u iucunda rino
 x x beneuola rino
 y y dulcissima rino
 z z familiari rino

40

41

42

a	humanitate	a	tua,	a	iube
b	probitate	b	animi tui,	b	facito
c	bonitate	c	morū tuorum,	c	iubeto
d	virtute	d	maiorū tuorū,	d	placeat
e	sinceritate	e	parentū tuorū,	e	iubeat
f	urbanitate	f	germāorū tuorū,	f	animo sit
g	benevolentia	g	generis tui,	g	voluntas sit
h	comitate	h	familie tue,	h	cordi sit
i	gratia	i	ppinquorū tuorū,	i	commodum sit
l	caritate	l	Indolis tue,	l	animo sedeat
m	pictate	m	patruū tuorum,	m	efficito
n	integritate	n	amicorū tuorū,	n	perficito
o	liberalitate	o	cognatorū tuorū,	o	pariatur animo
p	societate	p	filiorū tuorum,	p	conficito
q	largitate	q	filij tui,	q	videatur
r	magnanimitate	r	matris tue,	r	ferat animus
s	equitate	s	affiniam tuorū,	s	finito
t	lenitate	t	patris tui,	t	fac
u	beneficentia	u	pnepotū tuorū,	u	ferat mens
x	equabilitate	x	sororis tue,	x	tibi placeat
y	modestia	y	natorum tuorū,	y	ferat cor
z	facilitate	z	heredum tuorū,	z	ferat desiderū

incobueg

43		44		45	
a	consciū	a	pertinentibus	a	coniūctim
b	clarior	b	filijs	b	vnā
c	apertior	c	negotijs	c	tecum
d	dilucidior	d	consilijs	d	et ipse
e	admonitus	e	arcanis	e	iūctim
f	commonefactus	f	secretis	f	amicis
g	exploratus	g	domesticis	g	nobiscum
h	scientior	h	necessarijs	h	ego etiam
i	clarus	i	agnatis	i	ipse etiam
l	perspicuus	l	fratribus	l	merito
m	præclarus	m	amicis	m	simul
n	non obscurus	n	familiaribus	n	familiariter
o	certus	o	parentibus	o	optimo iure
p	non nouus	p	genitoribus	p	iure
q	certior factus	q	natis	q	inuicem
r	edoctus	r	germanis	r	simul quoque
s	imbutus	s	fororibus	s	simul vnā
t	certior	t	proximis	t	ego quoque
u	scientissimus	u	rebus	u	ipse quoque
x	clarissimus	x	liberis	x	affatim
y	certissimus	y	cogitationibus	y	legitime
z	notior	z	consocijs	z	multum

a gaudeam

46

a gaudeam
 b gaudio afficiar
 c læter
 d exulter
 e congratuler
 f iucunder
 g lætitia afficiar
 h voluptate fruar
 i voluptate afficiar
 l gratuler
 m voluptate pfruar
 n solatio fruar
 o solatio pfruar
 p lætificer
 q cõgaudeã
 r solatio afficiar
 s lætitia fruar
 t lætitia pfruar
 u iubilem
 x gaudio fruar
 y iucũditate afficiar
 z gaudio pfruar

47

a doleam
 b dolore afficiar
 c mœeream
 d tristitia afficiar
 e trister
 f sim in dolore
 g sim in tristitia
 h contrister
 i sim in mœerore
 l mœerorem sentiam
 m mœerorem patiar
 n tristitiam sentiam
 o affligar
 p conturber
 q afflicter
 r condoleam
 s dolorem sentiam
 t perturbẽr
 u angar
 x doloribus afficiar
 y mœerore afficiar
 z fleam

48

a
 b
 c
 d
 e
 f
 g
 h
 i
 l
 m
 n
 o
 p
 q
 r
 s
 t
 u
 x
 y
 z

a maufcolis incipiendum

R

49	50	51
a viue foelix .	a Exaratum .	a Venetijs .
b valeas .	b Conſcrip .	b Cātane .
c bene ualeas .	c Confectum .	c Romæ .
d ſoſpes ſis .	d Deſcriptum .	d Mantuæ .
e vale .	e Conſcriptum .	e Corcyre .
f cura valetudinē .	f Dat .	f Patauij .
g diu vale .	g Perſcriptum .	g Meſſanæ .
h valetudinē cura .	h Obſignatum .	h Panhormi .
i foelix viuē .	i Perſcriptæ .	i Mediolani .
l valetudini cōſule .	l Scrip .	l Placentiæ .
m Dij te ſoſpitent .	m Deſcrip .	m Papiæ .
n inferui valetudini n	n Exar .	n Vercellis .
o valetudini inferui o	o Perſcrip .	o Alexandria .
p valeto .	p Datæ .	p Siracufis .
q indulge valetudi-q	q Obſignatæ .	q Leontij .
r diu valeas . (ni r	r Scriptæ .	r Caietæ .
s diu valeto .	s Exarate .	s Senis .
t incolumis ſis .	t Datum .	t Neapoli .
u bene vale .	u Deſcriptæ .	u Salerni .
x bene valeto .	x Obſign .	x Capuæ .
y incolumis viuē .	y Confectæ .	y Patauij .
z multum valeas .	z Inſcriptæ .	z Aquileiæ .

	52	53	54	
a	1	a	1559	a
b	2	b	1540	b
c	3	c	1541	c
d	4	d	1542	d
e	5	e	1543	e
f	6	f	1544	f
g	7	g	1560	g
h	8	h	1546	h
i	9	i	1547	i
l	10	l	1568	l
m	11	m	1549	m
n	12	n	1550	n
o	13	o	1551	o
p	14	p	1552	p
q	15	q	1553	q
r	16	r	1554	r
s	17	s	1555	s
t	18	t	1556	t
u	19	u	1557	u
x	20	x	1558	x
y	21	y	1559	y
z	22	z	1545	z

57
 208
 165
 112
 85
 32
 173

	55		56		57
a	21 c L S M 8 L P 2 J J S 8 e 3 T 1 7 3	a	focius	a	Fabricius
b		b	feruus	b	Pantheus
c		c	amicus	c	Ioachimus
d		d	fidelis	d	Paulus
e		e	conscijs	e	Baptista
f		f	dilectus	f	Scipio
g		g	familiaris	g	Bernardus
h		h	famulus	h	Cæsar
i		i	vernalis	i	Philippus
l		l	amatus	l	Ambrosius
m		m	adamatus	m	Nicolaus
n		n	comes	n	Pompeius
o		o	intimus	o	Albertus
p		p	minister	p	Petrus
q		q	consors	q	Hieronymus
r		r	collega	r	Dominicus
s		s	contubernalis	s	Andreas
t		t	consanguineus	t	Antonius
u		u	frater	u	Claudius
x		x	affecta	x	Augustinus
y		y	nepos	y	Dionysius
z		z	procurator	z	Franciscus

58

a Carafa
 b Seuerinus
 c Galeotus
 d Porta
 e Hercules
 f Danielis
 g Sforza
 h Fracastorius
 i Delphinus
 l Balena
 m Anifus
 n Triuignus
 o Galeopsis
 p Silenus
 q Sinesius
 r Valla
 s Berofius
 t Perufius
 u Dilectus
 x Pyronta
 y Valerius
 z Burghetta

59

a Panhormitanus
 b Venetus
 c Germanus
 d Romanus
 e Patauinus
 f Veronensis
 g Cremonensis
 h Mantuanus
 i Neapolitanus
 l Genuensis
 m Suesfanus
 n Surrentinus
 o Perufinus
 p Senensis
 q Bergoma
 r Mediolanensis
 s Vicentinus
 t Placentinus
 u Cordubensis
 x Hispanus
 y Calaber
 z Appulus

60

a
 b
 c
 d
 e
 f
 g
 h
 i
 l
 m
 n
 o
 p
 q
 r
 s
 t
 u
 x
 y
 z

R 13

Vt scriptum multiplici dolo perple-
xum fiat, vt & inuolucrum sub
inuolucro lateat.

CAPVT. XX.

ANTE QVAM huic materiae extremam manum impo-
nam, inuentum maxime utile huc afferre non pige-
bit, in quo scriptum huiusmodi fiet, vt non vna sim-
plici, sed multiplici doli perplexitate inuoluatur, vt si pri-
mus cortex, quod minime credibile est detractus sit, multo
maior mox de cætero labor superfit. Quis autem ne pri-
mum quidem inuolucrum detrahi recte posse non videat?
dum id vtrunque detectum est, adhuc maxime obscurum
recte ne an perperam cortex primus sublatus sit, admonere
non possit? Inuolucra ex arbitrio complura esse poterunt,
quæ vt recte ad occulte scriptum penetretur, tolli
omnia necesse est, ea vel quæ à nobis tractata sunt, vel nota
ua, vel hæc cum illis commixta simul esse poterunt. De
earum ratione nihil à nobis dici necesse est, quod enim de
singulis præceptum est, idem & de coniunctis sentire debe-
mus: De vsu verò nihil occurrit, quod dicam amplius, nisi
quod in hac multiplicis inuolucri perplexitate consideran-
dum est, qui dolus præponi, & qui postponi recto ordine
debeat, aliqua enim primum, aliqua post collocari tum
oportebit, tum etiam commodius erit. Res nullo pacto
commodius, quàm exemplo indicabitur. Sit igitur hoc,
quod occulte scribendum sit.

PVELLAM HODIE AMATAM DEFLORAVI.

Hæc sententia si per aliquam verborum similitudinem velanda
sit, quod in primo libro docuimus, tali ratione exprimetur.

„ Urbem hodie variam depopulatus sum.

Hanc rursus sententiam si per ordinem verborum certi Pliniani scripti velim occultare, in hunc modum prodibit oratio.

„ Apparuit mihi ante felicem arborem.

Hoc ipsum tertio si alphabeto in quinque literas contracto obscurandum sit, hæc literæ apponentur.

a a d b d b a a d d e c c a e b e c c a b d e a a a c d e b b a
b b b a c b c a a c b a c c a a d d a b d a d d b a c c.

Eas quarto si clavis artificio velim occludere, has literas designabo.

z n t r s u y s p o x p s u t n t n s u o x n z q p s q n y o o
z x n n s r r t y u n y t p q u s p r z t u q x z z s r.

Quas si quinto verbis punctis & lineis literarum loco positis latere velim, hæc epistola concinnabitur.

L Perlegi chartam tuam prudens & simul gratissime Nupte Marate octauo calendas Apri. per Artemidorum domesticum tuum. Repente noui iussum tuum, quidem attendens optime perfecisti rem; concessi ea de causa te precipiente Alfonso domestico tuo mille, et duo detriginta nummulos ex bonis tuis, si Aliquid noui superadditur, scribe & iussum exequar, uinctus pia atque eleganti lenitate natorum tuorum, ferat mens sim non obscurus de tuis cogitationibus, ut ego quoque lætificer vel afflicter, Diu valeto. Data Caietæ 22. April. 1557.

L tuus affecla Franciscus Burghetta Vicentinus.

Quæ si postremo ad apertas bracteas referenda sit, in alium modum talis epistolas fiet.

¶ Perfectus legitimusque fuit charissime Tamerlane tuus
 ordo scribendi. Nam prudens & doctus Simon multa lau-
 davit, & gratissime legit. Nunc te Marcus Arcus, & Octa-
 vius Strocaliendas aptiori laude prosequuntur per omnes
 artes, ut mihi Dorumus, qui domi est mihi, cum de tua
 humanitate ageret, retulit. Si penes te noui aliquid esse
 cupis, iussum tuum exequar, idemque attendens optime
 perfecteque perficiam rem. Concessum iam est eadem
 causa pro te præcium Pienio Te Alfonso, & Socrati
 domestico tuo, qui mihi ille, & duo alij petierunt, De-
 tribus & quadraginta aureis nummis nihil scribam, cum
 nullos adhuc ex bonis, optimisque tuis amicis, vidimus,
 qui aliquid noui de his dicerent, Si super his nil additur,
 scribemus etiam, ut iussum exequamur, Vincentius pri-
 maria quamuis, atque eleganti stili lenitate laudes nato-
 rum tuorum proferat, attamen quia pessimus, nec non ob-
 scurus autor est de tuis rebus, cogitabis quibus rationibus
 laudat, ne ut ego sic lætificentur inimici, vel afflictentur,
 Diu valebis tu, & omnes si quod dixi à te, & omnibus
 fuerit obseruatum. Caius Emilius Tarentius 222 scrip-
 sit versus, Aprilius autem 21559. ¶ Sed tuus Ascen-
 tius & secum Nicolaus Franciscus Burghum combussit & ta-
 li incendio Vincentium supra narratum interfecerunt; quic-
 quid habuimus scripsimus.

Hic ordo componentis seruabitur, qui interpreti propo-
 sterus erit. Huiusmodi non nulla amicorum scripta cum ma-
 xima eorum admiratione interdum sum interpretatus, ita
 ut non defuerint, qui propterea me artem habere, qua ma-
 lis spiritibus imperare censuerint.

De Clandestinis nuncijs .

CAPVT . XXI .

NON minus quàm in animi sensis occultandis , diuersis quoq; modis in mittendis recipiendisq; cautè nuncijs vetustas vsa est, quibus nec ad id rudior nostra ætas etiam alios induxit: eos recensere nõ pigebit, ne quid sciens præteream, quod de eo genere vsquam meminerm: ne cum occasio postulauerit, aliorum nobis exempla suppetere possint, quare nõ inopportunum erit hanc materiam tres in præcipue partes distribui, vt de literis primum; mox de tabellarijs, tertio de eorum itineribus loquamur. De literis sermo erit, quemadmodum illæ occultari consueuerint, & inscribi demonstremus, de tabellarijs verò rursus, vt de homine habitum & figuram mentiente verba faciamus: de itineribus, vt interceptorum insidiæ, quemadmodum interdum vetari possint doceamus, quarum rerum exempla, quæ nobis interlegendo in veterum historijs licuit cognoscere, hoc in loco distincta in medium afferemus. Primum itaq; occurrit Theophrasti sententia; in qua is admonet, inciso viridis & adhuc virentis ligni cortice, & intus tantum euacuato, quantum literas capere possit, & postmodum alligato, illud iusti temporis lapsu, natura cum literis oclusum remanere. In hunc modum ille religiosus ex hominum industria præceptionibus, ligno inclusis admiratos populos trahi potuisse meminit. Sed hoc ex Theophrasto potius ad rei similitudinem induxi, quàm vt ad præsens remedium facere posse admonerem, diurni siquidem temporis ad id successione opus esset. Potest hoc tamen recte in sicco ligno, velut abiete quilibet in hunc modum non incommode imitari, communi albo glutine rimis coalescentibus. Potest & hoc in ouo perfici, vt illud delicate acuta cultri cuspidè apertum; mox apposita chartula glutine ex oui albumine, cerussa & cera cõfecto occludatur.

Idem & infracto marmore, vt partes coalescant prodesse poterit. Fiet & hoc in pomo, vt schædula intus reponatur, vt quo minus fieri possit hiatus appareat. Huc spectat Acontij factum referre, qui in sacro Dianæ templo pulcherrimo pomo inscriptis versibus legentem, & astantes, ante Cydippes puellæ pedes proiecto, & nemine id deprehendente elusit. quamuis hoc ille supra pomi corticem effecerit, in pomo verba hæc erant inscripta.

Iuro tibi sacræ per mystica sacra Dianæ
 Me tibi venturam comitem, sponsamque futuram.
 Visus est enim is legentē eo iusiurando cogere sibi amicam, & coniungem fore. Huic loco Polycrates fœminæ astus affinis est, ea siquidem dum in Milesiorum castris patrium & solemne festum ageretur, omnibus somno, vinoque oppressis, nacta temporis oportunitatem, vt id fratribus nunciaret, sic perfecit. Diognetum Erithreorum ducem rogauit, vt sibi aliquam bellariorum partem liceret ad fratres transmittere, quò permittente, plumbeo libello in placentam coniecto mandauit ferenti, fratribus suo nomine diceret, vt eam ipsi soli comederent, quod cum ille retulisset, fratres aperta placenta, libellum, qui erat inclusus reppererunt, & quod in ea scriptum erat exequuti sunt, armis per noctem hostes festo inebriatos & sine cura consopitos adorti, & voti compotes effecti. Aliter Harpagus, qui (vt Herodotus ait) literas in exenterato lepore inclusas, simulato pastoris venatu, ad Cyrum misit. Idem etiam præstabant indumentorum latebræ, vt suspicio euitetur, & in sinu, & pedum soleis furtim gestentur, in hunc propositum Ouidius sic in arte amandi.

Conscia cum possit scriptas portare tabellas,

Quas tegat in tepido fascia lata sinu.

Cum possit solea chartas celare ligatas,

Et victo blandas sub pede ferre-notas.

Campani verò dum aliqua Pœnis nunciare quærerent, & vndique à Romanis, à quibus obsessi erant custodiae agerentur, ornatum quendam virum pro transfuga miserunt, qui occultâ baltheo epistolam habens, simulata fugiendi occasione ad Pœnos pertulit. Alij verò aliter interioribus vaginarum inscriptis nuncios destinarunt, & rem indetecto dolo indicarunt. Nec defuerunt, qui eam cautionem affixis characterum lincamentis in membris quæsiuerunt, vt Ouidius in hanc sententiam.

Caueat hoc custos, pro charta conscia, tergum

Præbeat, inque suo corpore verba ferat.

Huc Istixi factum pertinet, qui clandestinum nuncium ad Aristagoram missurus, serui caput deradit, & mox characterum stigmata impressit, domi retento donec capilli excreverent, & deinde misso, nulla re amplius significata, nisi vt Aristagoræ diceret, sibi rursus caput deradendum, pro nuncio vsus est. Sunt & hac tempestate, qui tabellas aliquo esculentore inuolutas, cani gluciendas præbent, vt ex eius postmodum interfecti visceribus nuncius exigatur, nec quicquam demum præteritur, quod eam cautionem facere possit. Eadem hominis cura in tabellarijs militis habitum & figuræ permutationem perquisiuit. Huiusmodi itaque Harpagi factum occurrit: Is Herodoto autore Cyro occultum animi consilium proditurus, cum hoc impeditis itineribus aliter non posset, fidissimo domestico, venatoris habitum mentito & leporem habenti, in quo exenterato tabellæ includebantur, in Persidem perferendas tradidit. Huc vaftrum Iosippi consilium spectat, cuius iussu internuncij custodum & excubantium manus neglecti, velleribus loca contecti præteribant, vt si quando conspici possent, canum similitudinem mentirentur, quod factitatum est, donec eam

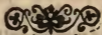
fraudem vigiles persenserunt, vallemq; cinxerunt. Nec satis hoc humanæ curiositati fuit, nisi etiam sibi de itineribus consuleret, ne nuncij in custodum & in interceptorum manus peruenirent, quare terrestri relicto itinere, suam etiam flumina viam præbuerunt, sed ne interim scriptū aquis posset aboleri, (Frontino autore) plumbeis lamellis inscriptis milites Saltellam amnē tranantes, ad brachia alligatis vsus est. Lucullus verò, vt idem Frontinus refert, vt Cyzicenis à Mithridate obsessis, suum aduentum indicaret, impeditis hostium præsidio faucibus, quæ modico ponte continenti iungebantur, maritimum iter quæsiuit: gregarius siquidem miles ad id destinatus, inflatis duobus vtribus insidens, vbi literæ includebantur duabus regulis inclusis, simulata maris beluæ specie per septem millia fluminis traiectum, ducis aduentum nunciauit. Sed ne id quidem satis esse visum est, verita enim hominis solertia, ne aut dolo, aut casu aliquo nuncius intercipi possit, & veritas sponte proderetur, aut res tormentis ageretur, vt ea possit extorqueri, viam etiam in aere quæsiuit, & sagittis interdum, nonnunquam auibus tabellariorum vicarijs vsa est, vt ea aduersus interceptores per cælum securitatem præstaret, in eum modum, vt Herodotus ait, ab Artabazo & Timoxeno factum est, quoties alter alteri quicquam vellet nunciare, charta siquidem pedi sagittæ complicata, aptatis insuper pennis, ad constitutum locum cum sagitta mittebatur. Huc pertinet Cleonymi Lacædæmoniorum regis exemplum: Hic Trezenem urbem obsidens, ad multas vrbis partes vndique expeditos iaculatores dispositos mittere sagittas iussit, eis inscribens. VENIO; VT CIVITATEM IN LIBERTATEM ASSERAM. Vnde euenit, vt appositis scalis conscendens exercitus mœnia, ciuitatem euertret, & diriperet. Cæsar vero audiens Ciceronem à Gallis obsessum oppugnationē ferre diutius non posse, militem misit, qui noctu epistolam iaculo alligatam

supra murum emitteret, quod cum is fecisset, repertam epistolam cum sagitta ad Ciceronem custodes attulerunt, in ea hæc verba notabatur. CAESAR CICERONI FIDVCIAM OPTAT, EXPECTA AVXILIVM. sic repente Cæsar venit, & intereisa oppugnatione hostes reppulit. Sed vt id per aues præstari possit, proderit columbas, hirundines, vel alias huiusmodi aues domesticas habere: hæc siquidem alio, quoties necesse sit, translatae suspensis collo literis, vel pedibus annexis internuncie reuertuntur, & ad cognata deuolabunt, his nuncijs cum celeriter aliquid significandū erat interdū ventas vsa est. Hircius consul, Frontino teste, ad Decimum Brutum, qui Mutinæ ab Antonio obsidebatur, columbas diu tenebris inclusas, fameque affectas è propinquiore, quatenus poterat, mœnibus loco emittebat, illæ lucis & cibi avidæ altissimis ædificiorum partibus euolantes insidebant, easque Brutus excipiebat, sicque de rebus gestis certior fiebat, quare disposito semper locis ijsdem cibo reuocabat eas. Hinc Plinius: Nil vallum & vigil obsidio, atque retia amne prætenta profuere Antonio per coelū eunte nuncio. Ea ratione vno, eodemque die ex Olympia Aeginæ Thaurosthenis victoria ipsius parenti nunciata est, quamuis alij per spectrum effectum asserant, alij etiam aliter Taurosthenem cum proficisce retur columbam à pullis adhuc madidis & inuolucris abduxisse, eamque cum vicisset, purpura amictam remisisse, que summa cum festinatione ad pullos properans eodem die è Pifa in Aeginam aduolauit, cuius rei Aelianus autor est. Nec desunt, qui id hirundinibus quæsiuerunt, vt è nidis abductas pullis relictis ad domestica remitterent. Asserunt etiam nonnulli trans mare ad ortum columbas esse, quæ per medios hostes interclusa via nunciorū officio fungentes, minorum literas sub alis breui tempore longissime deportent. Quod fortasse Iuuenalis sensit, cum diceret.

„ tanquam è diuersis partibus orbis

Anxia præcipiti venisset epistola penna.
 Memoria etiam in vetustissimis historiarum monumentis
 proditum est, Aegyptium regem fuisse Marrhem nomine,
 qui cornicem mitem ac omnino cicurem educauerat, qua
 pterophori, & cursoris vice, quoties aliquid nunciandum
 erat utebatur, ea siquidem ceu planè rationis compos epi-
 stolam gestans, quo opus erat transuolabat, callide noscens,
 quo dirigendus impetus, vbi insidendum, & interdum quie-
 scendum foret. Hæc humanum ingenium ad cauenda peri-
 cula sibi solertius quæsiuit, sed eadem ingenij calliditate,
 quasi suis semet telis confodiens irritatur. Oppugnante
 Christiano exercitu Ptolæmaidem, cum in hunc modum
 nunciam columbam obfessis Saladinus destinasset, hortatus
 vt firmo animo forent, sperata sui aduentus festinatione, ea à
 nostris intercepta est, contrario alligato nuncio dimissa, vn-
 de euenit, vt desperato illi auxilio, nihil amplius expecta-
 rent, sui deditionem facerent, vt nullo modo in rebus huma-
 nis securitatem, sed fraudem esse posse existimarent. Hactenus
 huius voluminis materiam vtcunq; pertractauimus,
 nonnulla, quæ ad eam rem pertinere videbantur,
 fortasse ex industria omisimus, alia ad hæc re-
 ferri possunt, quæ si non prouectis satis
 erunt, postmodum fortasse plura da-
 bimus, siquidè hæc nunc rudi-
 bus, & omnino imperitis
 scripsimus, nunc ad
 tertium volumē
 transeamus.

FINIS LIBRI SECUNDI.

143

IOAN. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI DE FVRTIVIS

L I T E R A R V M N O T I S

L I B E R T E R T I V S .

P R O O E M I V M .

V N C ad alterã & difficillimam operis partẽ accingamur , de interprete instituendo , vt quod solum de toto opere videtur esse reliquum hoc volumine prosequamur . Sed iam audio dicet aliquis : Vnde nouus hic Apollo , vel Oedipus , qui occulta animi sensa , & enodare ænigmata profiteatur emicuit ?

Diuini potius , quàm humani est ingenij hominis internã perscrutari , parumq; ferè inter Deum , hominemq; distaret ; si oclusas animorum cogitationes intellectus assequeretur humanus . Ingenue fateor multa esse posse furtiua scripta , quæ se interpretaturum quenquam polliceri , furorẽ ac delirium plane existimarem . Quotusenim quisq; crit , qui hoc innumeris penè dolis , ac infinita scribendi multitudine citra insaniã iactare audeat ? vt si orthographiæ ratio obseruari nõ queat , latentem aliquo modo sensum possit eruere ? huiusmodi erit , si quis præter scribendi normam dictiones ex arbitrio ad significandas literas confingat , vel res per diuersa vocabula significauerit , quorum nisi interpres ab autore fuisset admonitus , nullo modo sensus haberi potuisset , quàm obscuritatem nonnullæ Ciceronis ad Atticũ epistolæ habent : id genus crit etiam si uno caractere exprimantur , & alia complura , quæ non nisi Deo opt. max. interprete , qui se intimis

animorum recessibus insinuat videntur indigere. Quare ijs omissis, ea nos tantum interpretari hoc volumine pollicemur, in quibus ratio literarum, & syllabarum contextus aliquo modo possit obseruari, quorum complura genera esse possunt, verum nos ex ijs, quæ crebrioris vsus, & præcipua videbuntur, etiam solitis perplexa linuolucris prosequemur, tum ad latinam, tum ad vernaculam linguam, quo commodius fieri poterit accommodabimus, quorum ratione cognita, lector similitudine quadam ductus, reliquorum facile possit cognitionem aucupari. Sed antequam eorum tractationem aggrediamur, qualis absolutus interpret esse debeat, & quæ eum primo scire deceat explicemus.

Notarum interpretem qualeme esse conueniat.

De Notarum Interpretibus. CAPVT. I.

Proscire itaq; locus, vt boni & absoluti interpretis conditiones doceamus, vt statim cognoscatur, qui carum omnino expers sit, ad hoc non facile perferri, & proinde quò magis ijs erit innixus, eò dexterius & feliciter in hac doctrina profecturus. In primis itaq; acutissimum cum natura esse expedit, vt si ingenij præstantia multum in vniuersis disciplinis adferat adiumenti, in hac præcipuè arte suas vires natura possit ostentare, vt quod prouerbij loco vsurpatur, Queniadmodum aurum igni probatur, sic in mathematicis disciplinis ingenium experiri, id aptius ad hanc disciplinam transferri videatur. Singularem præterea quadam animi caliditate, & solertia præditum esse conuenit, & omnis profus negligentia expertem, vt vasum animum per inimicas insidias & fraudes possit circumagere, dolos perferutari, ijs obuiare, & omni demum ingenij vigilantia aduersos à se conatus amouere. Ipsa siquidem disciplina non modica ingenij præstantia videtur indigere, quapropter verè liberi & per-

perspicacis ingenij hanc facultatem semper esse existimaui, & eorum, qui ea delectantur, soleo præ cæteris acumen admirari, & verè ingeniosos appellare, vt ad omnes disciplinas facile idoneos esse existimem. Talem itaq; eum natura esse conuenit, arte verò nō minus instructum, & primum in multarum rerum, vtpote armorum, negotiorum, & militaris præsertim scientiæ peritia versatum, vt hostium, inimicorumque astus percallere, & euitare non incommode possit. Ad hæc accedet multarum linguarum peritia, earum præsertim, quæ magis in vsu esse solent, & quarum cum gentibus commercium nobis esse possit, vt cuiusuis id genus idiomatis illi scriptum possit interpretari. Præterea orthographiæ, literarum, syllabarum, & contextus orationis nequaquam expertem esse conuenit, quod in primis solet esse necessarium: In orthographiâ loquor de exquisita, & absoluta scribendi ratione, tamet si non adeo orthographiæ confidendum sit, vt non debeat experiri, vtrum illa sit omissa, quod ex industria posset euenire. At si multas exquisite linguas percallere nimis arduum videretur, latinis saltem literis sit instructus, tum quod ea lingua vtcunq; adeo hac tempestate communis est, vt ferè non minus vsitata, quàm omnibus vernacula sit, tum quod ea commodius ad cautionem admittitur. Sunt & aliâ fortasse, quorum nō ignarum eum esse expediat pro rerum varietate, quæ possent euenire. Sed ad hæc postremo additur peculiaris nostri operis vsus, vt qua cura & diligentia is in scripti interpretatione esse debeat, & se quò pacto in opere moderetur, intelligat. Circa hæc mens & cura nequaquam oscitantis queritur, vt obiter scripti dolus expendatur, sed maxima attentio, summaque diligentia, vt animus ab omni cura, & cogitatione vacuus, omnibus postpositis in ea solum re indaganda elaboret, vt omnem conatum constituat: non tamen si res intensiorem aliquando curam, & tempus exposcit, continuanda attentio, & in ea mens

nimis anxie torquenda, nimia enim diligentia, & diuturnus mentis labor stuporem ingerit, vt minus postea ad hæc ingenium habile sit, & nihil proficiat: Morbos præterea maxime conciliat, & maior sæpe numero ex mentis conatus agritudo, quàm ex corporis laboribus solet prouenire, vt mihi, si quando in perplexiores notas incidebam, interpretanti sæpe contigit, cui toto ferè die in his consumpto, vix septima vel octaua hora præterijisse videbatur, vt vesperam non nisi per tenebras, & luminis abscessum cognoscerem, vnde interdum in longa mentis attentione, quasi apoplexia correptus stupidus & immobilis, vt Diogenes fixis oculis Solem contemplans, videbar permanere: quare labor erit in aliud tempus differendus, vt res successiuis horis commodè pro negotij oportunitate peragatur. Verùm in his doli species attendenda, nisi etenim ea cognoscatur, frustra de cætero labor infumitur, cum ignorato occultationis artificio, nullo modo rei occultæ velamentum possit auferri, sumpto à Medicis exemplo, à quibus nisi morbi causa primum perspecta sit, ægro corpori frustra subuenitur. Vnde nobis etiam de doli specie cognoscenda, legitimas visum est suis in locis hoc volumine obseruationes tradere, ex quibus proprios agnoscendi cuiusque doli modos interpretari aucupetur: neque id contemnendum aliquo pacto duximus, in quo maiorem difficultatis partem positam esse perspeximus. Cognita itaque velamenti specie, omni animi moderatione & conatu elaborabit, vt abstrusus omnino sensus reseretur, nec prius quiescat, quin vero è latebris dolo eruto, inimicos conatus irritauerit, vt de eo in posterum sibi tuto consultum esse persentiat. Locus postulabat, vt aliquot literarum discrimina succederent: Sed quoniam instant nonnulla adhuc de interprete dicenda, ea primum prosequamur.

Quæ nouisse interpretem conueniat, antequam ad scripti interpretationem accedat.

CAPVT. II.

FERTIVI scripti interpretandi regulas tradituro, operpretium videtur à rudimentis, quæ ad id aditum præstant, & multum conferre videntur, non tamen omnino necessaria auspicari, vt nihil, quod ad optimi interpretis institutionem spectare possit omissum esse videatur. Primum itaque proficiet idiomatis scripti notitiam habere, diuersis enim modis omnes loquuntur, & scriptum contexunt, eadem res etenim apud Hispanos, Germanos, Italos, & alios pro locorum longinquitate, aliter, atque aliter vocitatur, vt illos hi, hos illi non intelligant, vnde non ipsa modo locutio longe alia est, verum sæpe etiam scribendi ratio multum varia. Diuerse enim Germani, Itali, & Hispani scribunt, quemadmodum loquuntur, & pronunciant, quibus enim diuersus est sermo, pronuntiatio pariter & scriptura necesse est sit diuersa. Nam si Ethrusci, Hispani, vel Germani verba pronunciant, nos qui Neapolitani sumus audita reddere velimus, quantum bone deus discriminis inter nostram & eorum prolationem esse videbitur, vt etiam sæpissime vix magno cum labore aliena verba pronunciemus, nescio quo patrij sermonis spiritu difficultatem ingerente, ita vt suus cuiq; sermo à natura largitus esse videatur. Dalmatæ V ante L syllabâ inchoante, vt *VLA* s' *DLA* vs vnico spiritu pronunciant, quod à nobis nisi absoluta idiomatis cõditio habeatur, neq; proferri recte, neq; scribi poterit. Germani eandẽ literã V geminãt. Hispani verò in dictionũ calce sæpissime S pronũciant, vt ferè eorũ verbum nõ reperias, quin ea litera occurrat. Appuli ita pronunciant, vt multorũ verborum initio SC loco I prænotent, si enim IOANNEM proferre velint, proinde proferunt, ac si

SCIOANNEM scriberent, & PROIRE SCIRE. Neq; solum extere nationes, vt pote quas magna longinquitas differrinat, sed vicina & agnata sermone, prolatione, & scriptura inter se differunt, sic sua cuiq; populo locutio, suusq; struendarum syllabarum ordo & compositio est: Nam vt de cognatis & affinibus vocabulis loquamur, quod Itali, quemadmodum Latini *A V D I* dicunt, Florentini *O D I*, *A V* in *O* conuerso pronunciant, Veneti verò *V* in *L* commutato: sic & de alijs innumeris. Suntque dictiones & nomina familiaria apud multos ex parte diuersa & corrupta. Siculi *IACOBVM* diminutiue *IACOPELLVM*, *IOSEPHVM*, *SEPPEM*, & *HIERONYMVM* *MOMMVM* dicunt, & apud alias gentes huiusmodi mille talia, que non sine obscenitate vero oblitterato sermone proferuntur: fitque sapenumero, vt in vno vocabulo, quod apud diuersas nationes comune sit, diuersus sonus pro gentium varietate reperitur. Hec noster Pontanus notat, nos vt ostenderemus pro nationum, & populorum diuersitatibus locutiones etiam variari, ipsamque literarum potestatem & ordinem aliter, atq; aliter se habere hæc apposuius. Neq; solum id in diuersis nationibus & populis fieri mos est, sed etiam apud eosdem in diuersis ætatibus & temporibus successiue non soni modo, & scripturæ, sed etiam vocabula permutentur, quare nisi etiam interpret cognito idiomate vti tum in loquendo, tum in scribendo possit, nequaquam scripti poterit sensum elicere, eo enim ignorato facillime scripti interpretatione frustrabitur. Maxime præterea profuturum censeo si eius, qui scripserit, non solum de moribus, sed etiam de nomine cognitio habeatur: nam si sagax ingenio pollens, & in hac versatus disciplina sit, paulo altius ad interpretationem exordendum, mentis acies erigenda, & subtiliori via, vt mos est, occulti scripti sensus indagandus, at contra si rudis ingenij, & hebetis fuerit, cõtempis orthographiæ præceptis leuiori

animo, & mente remissiori procedendum, vnde si hominis disciplinam mores, verba, nomina, & loquendi formulas illi peculiare, occultandi que sensus modum omnem, etiam scribendi ingenium interpres agnoscat, non parum profuturum puto: Sæpè enim fieri solet, vt ingeniosi alicuius scriptum segnis & oscitantis existimatum interpretantis conatum facile frustretur, quemadmodum & ex aduerso, si ingeniosi & subtilis illud putemus, quod ab homine sordidi, & rudi perfectum sit. Quare non parum expediet scribentis ingenium cognosci, vt facilius eruditus, an inconditus scripti sensus sit intelligatur. Si de eius nomine cognitio habeatur, suo loco requirendum, si habebitur, ex eius notis characteribus facilius de reliquo scripto notitiam venabitur. Ad hæc tractate rei & cognitio accedit, quam & habere multum intererit, eamque poterit tum ex scribentis, tum eius ad quem scribitur negotijs, vel vtriusque commercio nancisci, ratio est, quod cognita materia, facillime communia verba, quæ ad eam rem spectant interpres poterit conijcere, quod pro vnoquoque eorum locorum verbo ex characterum numero, similitudine, & dissimilitudine in suis locis obseruata, non multo cum labore cognoscetur: fietque interdum, vt vna agnita syllaba, ne dicam verbo, de cætero parum negotij futurum sit, nam totius inde scripti ex earum literarum prodicione in alijs verbis dolus detegatur. Exempli causa si de bello res agitur, literarum numerus eius verbi, vel aliorum ad eandem rem facientium queretur, quod si eiusmodi verbum haberi possit, in quo eadem litera geminetur, comodus id esse poterit, obseruato repetitæ literæ ordine, vt res certior interpretationis non frustratæ securitatem præstet, quæ geminatio si plurium literarum fuerit, eo magis proderit. Verum literarum numerus in latino scripto circa casuum flexum variandus est: In vnaquaque materia plura erunt verba communia, quæ eam quasi necessario consequuntur vt in amore.

AMOR, COR, IGNIS, FLAMMA, VRI, VITA, MORS, MISERATIO, & SÆVITIA, locum habent, & in bello MILES, DVX, IMPERATOR, CASTRA, ARMA, PVGNARE, & huiusmodi reliqua. Huc accedent & rerum deflexa vocabula, & horum vnum cognitum verbum non multo cum labore multorum postmodum verborum, & totius denique scripti notitiam referare poterit, eoque modo præter tabularum rationem, vocalium & consonantium discretionem, & alia interpretatio laborem adimere poterit. Non parum insuper expediet, nuncium auctoris, vel periti notarij manum perscriptum esse: nam si vel interceptus perperam scriptus, vel ab aliquo, qui notandi rationem ignorauerit profectus sit, facile fiet, vt turbato scripto omnis interpretandi via obstruatur, siquidem si characteres omissi sint, vel transpositi, vel commutati, puncta præterea non rite disposita, vel commutata, vel relicta verborum interualla, vel eorum partes interpositis spaciis discretæ, vel alio quouis modo, dolus permutatus, interpretem is non parum perturbabit, vt interdum facile decipiat. Vt igitur rem paucis colligam, idiomatis scripti, scribentis, & eius ad quem scribitur, & materiæ da qua agitur notitiam, & emendatam scripturam ad interpretationem non parum posse adiuuare dicimus, licet ea, vt dictum est, non sint omnino necessaria, sed ad commodum maxime conferre. Sunt & alia, quæ etiam interpretæ præstaret agnoscere, quæ ne sermo prolixior sit omitimus.

Distincta literarum nomina, quibus sæpenumero suis oportune locis vti debemus.

CAPVT. III.

PRIMUM itaque literarum discrimina statuemus, & noua quædam ijs indita nomina declarabimus, quibus sæpe in scriptis perscrutandis vtemur, cum enim noua

essent, quæ scribenda erant, nouis etiam vocabulis appellanda esse visa sunt: hæc tamen obiter percurremus, nam de literis subtilius disputare, alterius esset facultatis & tēporis, ne de furtiuis literarum notis interpretandis præcepta tradens, grammaticam videar profiteri. De literis tractaturi: Literam compositæ vocis partem minimam vocabimus, vt A, B, C. Nec me aliquis incuset, si literæ vocabulo interdum pro elemento abutar, cum illud apud vetustissimos rei grammaticæ scriptores vsitatum videam, & indifferenter positum: Vnde dari mihi volo, vt literam & elementum, cum sæpe in dicendo res significanda occurrat, vtroq; modo dicere liceat, vt itaque, vnde digressus sum redeam: Literæ, quibus in scribendo vtimur sunt vna & viginti. A B C D E F G H I L M N O P Q R S T V X Z. Sed H potius aspirationis nota est, quam litera. Reijcimus K à prioribus & nostris iamdudum relegatum, nam vt Diomedes ait, vt superuacua vtimur, & in scribendis tantum Kalendis vetustis finos latinos vsos comperio, eam Saulius magister primus romanis literis adiecit, vt in sono duarum literarum H & Q discretionem faceret, quod si nonnullorū sententiæ fides habenda est, nullus apud nos vsus esse debet, cum in latinis dictionibus omnino careamus, quod si eam græcorum verborū vsus interdū admittit, eam satius est græcis literis annotari. Q nonnulli eximunt numero literarum, eaq; de causa vtendum censent, quod sequens V ostendat, ante aliam vocalē in eadem syllaba positam. Græcum quoq; Y è nostris expungimus cum satis sit notarijs eius sonū expleri per I; sonus enim vtriq; characteri communis est. X & Z ideo ponimus, quod apud latinos illud, hoc apud vulgares frequētiore vsus esse solet, nos quia de vtroq; sermone verba facimus, eorum duximus meminisse debere. Sed his, cæterisque grammaticorum controuersijs, si quæ sunt reiectis, quia videntur ad suscepti operis propositū parum pertinere, ad

explicandam nostrarum literarum partitionem veniamus. Literarum itaque numerum primum in consonantes & vocales diuidimus: Vocales quinque sunt, A, E, I, O, V, quae sic dicuntur, quod plenam, absolutamque vocem habeant, reliquae vero omnes consonantes ita dictae, quod cum vocalibus sonent, ac per se nequeant voces proferre. Has rursus omnes excepta Z in semiuocales & mutas diuidemus: Semiuocales sunt septem F L M N R S X, hae omnes a vocali incipiunt, & in se terminantur, sed ut plerisque latinorum placuit, F muta potius, quam semiuocalis est: id nostra parum referre iudico. Mutae autem, quae a se incipientes in vocales terminantur, sunt septem B C D G P Q T, & dicuntur mutae, quod exiguam vocem habeant, & mutorum sonum videantur imitari. E semiuocalibus liquidae sunt quatuor L M N R. sed de his haecenus. Nunc autem ad rem redeamus: Consonantum aliquae geminantur, aliquae simplices ponuntur, quae in syllabarum nexu sibi succedere possunt, hae sunt, B C D F G L M N P R S T & Z, sed vltima in vulgari sermone geminatur. Quae sibi non succedunt H Q X sunt. Rursus consonantium aliquae in finibus, aliquae vero in initijs & medijs. Finales hae B C D L M N R S T X esse cum vocalibus, reliquae reliquis locis constitui possunt. Aliam praeterea consonantum diuisionem assignando, in duas partes diuidemus, videlicet in frequentes & raras, harum tamen aliquae magis & minus frequentes, sic magis & minus rarae sunt. Frequentes nominamus, quod frequentius, raras vero quod parcius in scriptis soleant euenire. Frequentes sunt C F M N, frequentiores L R S T, rarae D G H P, rarissimae B Q X Z. Sed ne me aliquis dictis carpat, quod rarissimas eas vocauerim, quae crebrius aliquo in scripto interueniunt, vel ex aduerso. Literas frequentiores & rariores esse dicam, vel sui natura, vel aliunde. Ex sui natura cum plerumque, vel raro in scripto soleant occurrere. Extrinsicus vero

verò cum aliquis continetur sermo in epistola, vtpote de AMORE, vbi AFFECTVS, AFFECTIO, VAV, HEV, & ijs similia repeti oportet, etenim si id euenit, non ex hoc F & H frequentissimas esse colligetur, sermo enim in epistola contentus aliquando frequentissimas rarissimas, & rarissimas frequentissimas faciet. D rara esse solet, & interdum sæpe in scripto repetitur, vt in

Diues Druse dabis domibus donaria diuum.
quemadmodum T in vulgatis versibus.

O Tite, tute tali tibi tanta tiranne tulisti.

Et tuba terribili tonitru tarantara trusit.

Sed quoniam satis elementorum tractationi fortasse tribuimus, nunc reliqua, quæ ad commode interpretandum spectant prosequamur.

Simplex commutatæ figuræ modus
quomodo deprehendatur.

CAPVT. IIIII.

DVPLEX occultandi scripti genus esse proximo volumine indicauimus, alterum quod adhibita diligentia, & certa ratione potest interpretari, alterum quod Apolline solum ænigmatû autore, ne dicam Deo opt. max. interprete videntur indigere. Quare hac parte intermissa, illam prosequamur. Rationem autem, quæ in transponendis characteribus consistit, non esset inopportunum prætermittere, tum quia ijs, qui se ex alicuius operis præceptionibus in alijs scripturæ inuolucris exercuerint, facilius videtur, quàm vt demonstratione opus sit, tum etiam quia in libera hominum transponendi scripti voluntate minime certa ratio tradi posset. Verùm ne rem omnino intactam relinquamus, id solum admonuisse satis erit, vt primùm experiatur, an eo dolo charta contexta sit: Characterum itaq; contextus

per omnem ordinem requiratur, modo in tertijs, modo in quartis quibusq; literis, vel alio ordine, modo à dextro in sinistrum, modo à sinistro in dextrum, modo in secunda linea, modo in tertia & quarta, vel aliter, modo in versuum initio, modo in fine (quehæradmodum alio volumine suo loco significatum est) donec vnus tantum verbi notitia eruatur, quod vbi feliciter tentatum videbitur, pari ratione & ordine seruato, si eiusmodi solus sit, in cæterum procedi poterit. Hæc ad eam fraudem detegendam talis occulti scripti satis esse videntur, proximum est vt de agnoscenda simplici permutati characteris occultatione modos præbeamus. Notarum itaq; numerus, series, seu cōtextus, scripti partes discretæ, & characteres in fine collocati iudicia præbent. Characteres itaq; diuersi primum distincte numerabuntur; eos non plures viginti vno, vel vt summum duobus & viginti esse oportet, nam si plures sint doctus erit obscurior, & adiectitios & ociosos esse cognoscemus, minor numerus diffiniti non potest, siquidē notarius obscuritatis causa facile in scripto potest paucioribus vti literis. Ijs prætermissis, quas rariores & minus crebras esse diximus: tum literarum cōtextum obseruabimus, quæ pauciores characterum formæ quinarium nō excedentes, crebrius interueniant, ita vt nulla sit dictio, in qua vnus ex illis character non incidat: Scripti præterea discretio huius generis esse poterit admonere, dum scripti partes disijunguntur, vbi recte ne, an perperâ illæ discretæ sint, finalium literarū numerus indicabit, quas proximo capite recensuimus; nam si eiusmodi literæ scriptum terminantes plures erunt, quàm diffinitum est; argumentum alterius immixtæ fraudis habebimus. Verūm quia characteres pauciores esse posse diximus, operæ pretium est videre, si numerus diminutus sit, quænam literæ addeptæ sint, ratio itaq; hæc est. Si literæ vna, & viginti sint (vt à maiori numero fiat deductio) Y fuisse sublatā agnoscemus, si viginti X, si vnde viginti Z, si duode viginti Q, si decem

& septem B; si sexdecim G, sic & de reliquis seruatō literarum ordine; quas vel minus, vel magis raras appellauimus, vt altera alteri succedat. Verūm ne quis interdū frustra tentata me in hoc ipso fortasse vanū appellet, hoc quemlibet admonitum volo, me de re tam implicata, præsertim autorem, qui neminem habuerim, quem sequi poterim, præceptiones eas tradidisse, quæ & plerunq; sic soleant euenire, & sic natura esse demonstrantur; vnde res ex coniecturis ducenda fuit, alioquin non inficior fieri, vt interdum res aliter, quam ex præceptiones admonent possit euenire, verūm in nihilo vanum deprehendi, diuini potius, quam humani esset ingenij. Hoc nolui prætermissum, rem de cætero plerunq; sic se habere benignus lector intelligat.

Consonantes quot modis in simplici permutati characteris scripto à vocalibus dignoscantur.

CAPVT V

QUÆMADMODUM igitur pueris, vt legere discant elementa primum dignosci oportet, mox syllabas connecti, deinde verba colligi: pari ordinis ratione interpretem procedere necesse est, quare oportunum erit à præmissis, hoc est à consonantium, & vocalium inuestigatione ad earum potestatem indagandam pertransire, vt vbi nam eas inquiri oporteat ostendam, atquia contexta & parvtriusque inuestigandi ratio est, altero enim cognito, statim alterum in notescit, ideo earum inter se discrimen primum visum est hoc capite comprehendere. Accurata itaq; debemus diligentia circa hæc insistere, vt recte scrutari & discernere discamus, omnē enim de hac re præceptionē super his cōstitimus, totaq; nostra hic innititur cognitio, vt si in his iniquo hallucinamur, statim in ipso limine cogamur deficere, tū postmodū errore exerescēte, vt de implicata interpretatiōne

omnino desperandum, vel in ea maxime elaborandum sit, error enim, qui initio fit, deterior, quam qui in progressu esse solet, diligentius ergo interpres rem initio perpendat. Sed earum distinguendi rationes plures sunt. Nemini itaque dubium est literarum ex notis vocalium & consonantium constare, sicque consonantes vocalibus inniti, ut literarum nexus aliter effici non possit, nam sicut membra absque nervis nequeunt adsistere, pari modo sine vocalibus consonantes constare non possunt, vocales enim spiritus vim obtinent, & consonantibus sonum impertiunt, cum ergo ita socientur, si alteras nouerimus, alteras etiam statim cognosci oportebit. Prima igitur ratio est, ut toto orationis ambitu, literæ, quæ frequentissimæ occurrant videantur, quæ si numero quinque sint obseruemus, & sic frequentes erunt, ut nulla dictio sit, in qua magis, vel minus crebro pro literarum numero reponantur, eiusmodi notas vocales esse cognoscemus. Cæterum positionis ordo erit, ut vel syllabam præcedant, vel primam literam sequantur, vel secundæ succedant, vel tertiæ, rarissime & ferè nunquam quartæ, ut fit in ERICHTONIVS & ABSTRVSVS, quod si sermo vulgaris, & Italicus erit, nouissimos dictionum characteres, præsertim in soluta oratione, vocales esse admonebimur. Possumus & alia ratione eas literas venari: nempe si ea quæ siuerimus elementa, quæ rarissime in scripto reponuntur, quas vix tertio, vel quarto quoque versu repetitas offendemus, eas consonantes has Q X Z esse cognoscemus, eæ enim quoties obuiauerint, vocalium sequelam nunciabunt: Hoc etiam plerumque H præstabit, quo fiet, ut ex harum ductu, illarum sequelam nanciscamur, vel è conuerso. Tertius modus erit, ut disiunctos & singulares characteres obseruemus, qui dictione in constituent, eos enim vocales has A E I O esse necesse est, quæ quatuor erunt, ut fit in latino sermone in A IOVE PRINCIPIVM, in E PATRIA EXTORREM, in I SEQVERE ITA.

LIAM, & in O'VTINAM. Quartus erit, vt aduertamus an eę dē characterū formę dictiones vel inchoent, vel terminēt, eas enim proculdubio vocales esse dicemus: nunq̄ enim fit, vt dictio à geminis ijsdē cōsonātibus inchoetur, vel in easdē geminatas desinat: vt fit in VVLTVS & IIDEM, & IVDICII, & EOO, & huiusmodi alijs. Quod verò in dictione VVLTVS vtramq; VV vocalem appellamus, velim lector intelligat (vt sæpius dictum est) à nobis huius disciplinæ causa orthographiam contemni, neq; enim, quamuis alio ea litera fungatur munere, curamus propterea nomen permutare. Sed hinc germanicum idioma, & barbara alia excludi censemus, in quibus fit interdum, vt eadem consonantes dictionis initium faciant & finem. Ad hæc quinta ratio accedit, vt si in media dictione geminatas literas coniungi videbimus, in de præcedentem, & subsequenterem characterem vocales esse colligamus, quod ferè nunquam decipiet, vt fit in ACCOMMODO & OCCURRO: Infirmatur aliquando regula sequentē H, L, & R, vt fit in BACCHVS, & AGGLVTINO, & ATYRITVS, sed hoc rarò euenit. Poterunt tamen geminati & simul positi characteres vocales esse, quod ex præcedentibus, vel subsequentibus non erit difficile deprehendi, vt fit in CONICIO & DEESSE, & sic literas vtrinq; positas consonantes esse deprehendemus. Hoc tamen nouissime præstabit inter duas similes characterum formas dissimilem vnā inspicere, fit etenim plerunq; vt similes vtrinq; posita, vocales sint, vt in MISERERE, licet interdum etiam character dissimilis interpositus vocalis sit, vt IIVIMVS. Frustratur tamen etiamnum regula, fitq; vt tres characteres consonantes sint, vt in INITE, hoc tamen rarius euenit. Vnde regula minime contemnenda est, tamet si incidat, vt aliquando locum non habeat, nullæ enim ferè de re aliqua præceptiones afferri possunt, quæ interdum non frustrentur, neque generalia per particularia debent infirmari, sufficit

nanque vt multo frequentius præsent, quàm decipiant; quod etiam de cætero sciendum est.

Quot modis distinctas consonantium potestates venari possimus.

CAPVT. VI.

CONSTITVTO duplici literarum discrimine, & vocalibus à consonantibus discretis, sequitur vt distinctas earum potestates aucupemur, sed id ipsum primum in consonantibus quaeremus, tum quia consonans plerunque vocali præponi solet, quod quasi natura videtur præcedere, tum quia ex vna consonante alterius & consonantis & vocalis notitiam vt plurimum, eius natura edocente, aucupamur, quod ex vocalibus consequi non possumus, quemadmodum enim aliquam consonantem certa vocalis necessario sequitur, & posito consonantium numero poterit vnaquæque diffiniri, obseruatus enim earum literarum ordo in syllaba, non parum adiuuabit, non fiet pari modo, vt vocalis certa, consonantum, quæ præcedunt, vel subsequuntur nobis possit notitiam distinguere, vt igitur ad institutum accedamus, plures ad hanc rem poterunt præceptiones adiuuare. Primum itaque characterum figuras obseruari conueniet, quæ frequentiores, quæque minus frequentes in scripto apponantur non ignorare, singularum repetitam positionem numero indicante, tum admissio literarum ordine, quemadmodum magis vel minus crebro solent plerunque ex sui natura scripto interuenire, singulæ figuræ distinguantur, de quibus licet superius facta sit mentio, non grauabor tamen eas literas iuxta seriem rursus apponere, Ordo igitur se habet huiusmodi. **S T R L M N C F P G H D B Q Z X**, quarum vnaquæque quanto præcedit, tanto frequentior est. Non inficior tamen, secus posse euenire,

eaque de causa plures rationes afferuntur, vt si vna regula
 frustretur, alia non decipiant, & alia alias sustentent, qua-
 re omnes, si erit necesse tentari conueniet: huius rei fidem
 faciunt typographi, qui singulorum elementorum typos
 pro cuiusque vsu graduatim magis & minus frequenti, plu-
 res & pauciores habent, quod eorum elementorum vsus
 magis & minus crebro soleat interuenire. Huiusmodi præ-
 ceptiones remotiores sunt, quàm vt certa literarum cog-
 natio haberi possit, nunc ad magis propinquiores proximum
 est accedere. Succedit itaque ex consonantium numero tum
 in initijs, & finibus verborum, tum in ijs medijs, quæ vna-
 quæq; sit cognoscendi modus. Sed vt hoc in initijs primum
 exigatur, hæc erit obseruatio. Dictionis principio, vt sum-
 mum quatuor consonantes cohærebunt, vt accidit in PH-
 THIST, PHTHONGO, SPHRAGRIDE & similibus, mi-
 nor numerus non perscribitur, nam tres, duæ, & vna tan-
 tum potest vocalem præcedere. Si quatuor itaque vocalem
 antecédant, plerumque fit, vt duplicem, idest secundum
 & quartum locum index aspirationis sortiatur, nam & illa
 interdum posita semel, alibi collocatur, vt fit in SPHRA-
 GRIDE, ea enim interueniente, literarum numerus au-
 getur, cum scripturæ nihil præter sonum, quasi furtim
 præbeat. Sed crebrius dictionum principijs tres conso-
 nantes solent cohærere, quarum vt cuiusque potestatem
 venemur, hic modus obseruabitur: Earum primam ex
 his vnâ esse necesse est C P S T, harum enim
 consonantium natura duas alias subsequi permittit, qua-
 rum altera si erit aspiratio, vel prius, vel posterius ap-
 ponitur, vt in CHLAMIS, PHRASIS, THRONVS
 & PHTOLOMÆVS euenit, at S nullam patitur
 aspirationem statim subsequi, vt in SPHÆRA, quod
 in eo numero nulla fuerit aspiratio, tum primam S esse
 necesse est, hæc enim semiuocalis patitur mutam primum

deinde liquidam subsequi, ex mutis verò vnam ex his euenire necesse est, B C G, vt SCLOPVVS & STRAGES, verum de B & G latinum exemplum non habetur ex precipuis duobus liquidis, vt L vel R, vt SCRIBO, STRABO & id genus reliqua, è consonantibus verò hæ solæ C P T R statim recipiunt aspirationem, ratio est, quod cæterarum natura asperitatem non ferat, quod si duas consonantes verborum initia admiserit, ex his singulas primas esse oportet B C D F G P R S T, secundas verò L H R, sed earum nexus talis erit. B potest L & R admittere, vt BLASIVS & BRACHIVM. C omnes simul, vt CLARVS, CHRISIS & CREDO, D solum R accipiet, vt DRACO. F L & R, vt FLVMEN, FRANGO. Easdem G assumet, vt GLISCO & GRATIA. P omnes, vt PLYS, PHISIS, & PROBVS. R tantum H excipiet, vt RHENVS. T H & R accipiet, vt THAIS, & TRASO. S verò soli aliæ plerunq; consonantes supponuntur, vt TCF & P, vt STATVA, SCIPIO, SPHINX. De F latinum exemplum afferri nullum potest, sed eo sic vernaculi vtuntur. Solent illæ interdum & aliter connecti, vt B cum D quemadmodum est BDELLIVM, & C cum T vt CTESIAS, M cum N, vt MNESTEVS, G cum N vt GNARVS, C cum N vt CNEVS, sed huiusmodi verborum nexus & si qui sunt id genus alij rarius indicunt. De simplici consonante conuenit dicere omnes posse vocalem statim præcedere. G latinus sermo V, quæ præit vocali non patitur subsequi, quare VIDO, VERINVS, VALTERIVS, PRO GUIDO, GVERINVS, & GVALTERIVS dicitur, quod in patrio sermone non seruatur. G apud latinos aspirationem non recipit, sed apud vulgares non excludit. D aspirationem nunquam patitur subsequi. De consonantibus dictiones inchoantibus satis, nunc de alijs, quæ in medijs solent occurrere. In media dictione possunt quatuor simul esse consonantes,

quod

quod euenit, vel aspiratione, vel liquida, vt fit in ERICH-
 THONIVS & ABSTRVSVS. Si verò ternæ fuerint, quod
 crebrius euenit, primas aut has S & M femiuocales esse
 oportet, aut omnes mutas, quod si M fuerit, tum H sequi
 necesse est, si S eas, quas necessario succedere superius di-
 ximus: idem & de mutis etiam dicendum est, sed hoc erit, si
 eas consonantes syllaba simul coire patiatur, alioquin ille
 erunt, quæ coniungi non possunt, quemadmodum BC, &
 ex aduerso consonantes, quæ intra dictionem in syllaba co-
 eunt, eas esse cognoscimus, quæ possunt, & initio syllabam
 conficere. Prima igitur geminatarum consonantium cog-
 nitione se offert, omnes esse poterunt exceptis his H Q X & Z,
 sed hæc postrema in materno sermone geminatur, verum si
 geminatas alia consonans consequetur, illam vel alteram
 ex duobus liquidis L & R, vel aspirationem esse oportet,
 vt fit in AGGLVTINO, AGGREGO, & BACCHVS.
 Terminare verò dictiones tres consonantes possunt RB S,
 & R P S, vt VRBS, & STIRPS, sed has tantum dictiones
 esse cõperimus. Crebrius duæ vt ST, NT, NS, & RS;
 quemadmodum fit in EST, AMANT, AMANS, & ARS,
 raro in PS, BS, NX, vt STIRPS, SCOBVS, SPHINX.
 Finales verò literæ ut dignoscantur, hæc apud latinos crebrio-
 res esse solent DMNRST, in has etiam nonnunquam
 definunt BCLX. De vocalibus nihil dicimus, nam om-
 nes ferè dictiones in eis terminantur. In H terminantes di-
 ctiones duæ suppetunt latinis AH, & VAH, quæ detracto
 A supersunt de AHA, VAHA. Vulgares tamen nostri in
 vocales plerunq; dictiones terminant, finales verò consonan-
 tes paucas habent R L T H. Possunt & aliæ de agnoscen-
 dis primis, medijs, & extremis dictionum literis obseruatio-
 nes tradi; sed eas tum breuitatis causa, tum etiam quia hoc
 ipsum grammaticæ potius, quàm nostræ tractationis est, omit-
 timus. Hæc licet non nullis leuiâ, & parui momenti videri

possint, tamen quia à nostro munere nequaquam abhorre-
re visa sunt, non duximus omittenda.

Quot modis singulas vocalium po-
testates aucupemur.

CAPVT. VII.

DISTINCTA in hunc modum consonantium notitia, se-
quitur mox vt sic vocales cognoscantur: huius rei mo-
di aliquot afferri possunt. Primus itaque est, vt inde
initium, vnde ante in consonantibus auspicemur: Si ea-
rundem figurarum repetitio obseruetur, quæ crebrius, quæ-
que minus crebro in scripto reponantur, illæ ordine sic se
habent, vt E frequentissima sit, I mox minus frequens,
hac rursus rarior O, sic & hac minus frequens A, & V po-
stèa omnium rarissima. Primæ verò binæ in scripti repetitio-
ne tam quasi cognatæ sunt, vt vix possint diffiniri vtra cre-
brior soleat interuenire, idem & de binis alijs O & A re-
cte affirmabitur, quod obseruatis singulis in libris dictioni-
bus ediscitur, licet interdum res aliter contingat, nos enim
de eo quod frequentius est, non quod & aliter interdum fit,
loquimur. Hoc primum indicio habito, alia deinde obserua-
ri oportebit, vt si duæ similes vocales inchoent, & termi-
nent, vtramq; II esse cognoscamus, vt pluralitatem pronò-
minis, quod est IS innuat, quod si verbi initio eedem figuræ
sint appositæ, ambas vel I, vel V esse censebimus, vt est in
VVLYVS, & IIDEM, cuius rei certitudinis succedentium
mox characterum poterit obseruatio confirmare. Duplex
enim OO solum in dictione OONAE (insulæ in Sempten-
trionali oceano positæ) reperitur. Eiusdem raritatis erit ver-
bum inuenire, quod à triplici vocali initium sumet, hoc enim
nescio an in aliquo vocabulo, quàm in eo, quod est VVVL

reperitur. Hanc præterea vocalem esse cognosces, si eam rariorem vniuerso scripto. literam sequi conspexeris, quàm **Q** esse admoneri possumus, illi enim semper solent succedere. Plures ad hæc coniecturæ afferri possunt, sed eas prætermittere tam parui refert, quàm conuenit breuitatem sequi, neque enim interpretanti obseruare omnia, quæ de his dicta sunt erit necessarium, siquidem nimis molestum foret ad hæc cuncta experiri, vt satius esset in ambiguitate remanere, quàm in tanto labore tam anxie torqueri, ex paucis enim huiusmodi obseruationibus, facile fiet, vt nonnullæ cognitæ literæ, cæterarum nobis (quemadmodum alibi dictum est) siue regulis cognitionem trahant, quare omnis labor circa initia versabitur. Verùm nec adeo vni regulæ ad literæ cognitionem fidendum est, vt non debeamus experiri, an ex alijs eius certitudo confirmetur, alioquin parum fuisset profuturum multas ad id præceptiones tradere, nisi visum esset commodius vnam alterius nixu sustentari, & vnius certitudinem debere alterius experimento confirmari.

Quomodo traditis regulis vti conueniat,
tum de eo exemplum.

CAPVT. VIII.

NVNC quemadmodum ijs regulis vti conueniat, operæpretium est indicare, quod non modo superfluum non videtur, verùm etiam maxime vtile, imo verò interdum maxime necessarium; parum enim esset quempiam præcepta artis, & instrumenta habere, nisi eorū etiam vsus percalleat, neq; dubiū est eū, qui alicuius rei futurus est artifex, si alium artificem operantem videat, multo facilius ea, quæ didicit oculorum sensu, quàm ante auditu, & mentis agitatione percepturum, cum certior rerum notitia ex oculis, quàm

aliunde haberi possit, nam & certiora sunt ea, quæ per praxim, quàm quæ per præcepta, & canones tantum ediscuntur. Sed vt ad profosutum accedamus. Primum ex regulis, quas tradidimus, ecquid huius generis an alterius obscure scriptum sit, diligenter interpres obseruabit, quod vbi cognitum sit, ad hoc genus pertinere, elementa primum singula distinguet, & suam cuiq; characteri potestatem suppositis veris literarum formis substituuet, quod recte ne an perperam effectum sit, experimentum indicabit, aut etiam in eadem potestate integros & perfectos verborum sensus characteres explebunt, aut imperfectos corruptos & nihil prorsus significantes reddent, quod si ea cura minus dextere videbitur cessisse, iudicium in artis locum succedet, res coniecturis agenda, & in ijs est multum elaborandum, tentabitur an in paucis modo his, modo illis, nunc permutata potestate, nunc restituta res possit videri voto cedere. Si adhuc res animo non responderit, quærentur verba, in quibus vel nulli sint ijdem characteres, vel paucissimi, vt aliorum mox experimentum fiat, donec possit videri, an ex ijs aliqui opinioni conueniant, si ne hoc quidem proderit, dictiones tum paucissimis constatæ literis eligentur, vt i quas vel vna solum perficiat, vel duæ, tresue, aut ad summum quatuor, siquidem quæ huiusmodi sunt, inter paucas numerantur, & minor proinde labor erit ad certitudinem non multum vagari: cuius rei gratia nos tabulas confecimus, vt quoties opus sit, ea de causa quilibet ad eas possit recurrere, sic enim facile erit verba, si qua eiusmodi scripto reponantur intelligi, vnde characteribus primum aliquot cognitis, non difficile quis poterit aliorum mox notitiam consequi. Sed si ex aduerso prima fronte iudicium videbitur voto cessisse, vt non obscuro argumento sciri possit, ecquid veras notarum potestates fuerit venatus, ex antecedentibus vel consequentibus certitudinem nanciscetur, nam si laborem euentus mi-

nime sit frustratus, hoc integer & congruus verborum sensus indicabit, ipsa verò cognitorum characterum iunctura, reliquorum subiude poterit paulatim notitiam ingerere, qua in re minime labor fugiendus est, sed res tandiu tentanda, modo vt diximus literarum potestate permutata, modo restituta, donec quod clausum se sponte paulatim aperiat. Verùm ad hæc non parùm afferet luminis, si eorum, quæ circa rem sunt, quæque prius ab interprete sciri diximus præstare, cognitio accesserit. Initio igitur antequàm ad scriptum veniatur, nonnulla ex coniecturis nancisci licebit: Veluti quia de manu militis, ab exploratoribus epistola est intercepta, de re bellica inde tractatum esse arguetur, vnde verisimile est **BELLI** nomen non esse prætermissum, & exinde quatuor eius verbi literas, siue ex quinque, siue sex, siue pluribus ea dictio conflata sit, non deesse, si idioma latinum esse cognoscetur: nam si vernaculum illud sit, proprij verbi literas perquiri oportet, atqui ad hoc scripti prius rationem haberi est necesse, nam si illud ad hoc genus pertinebit, verbum illud si erit, facillime poterit obuiare, si verò alijs dolis inuolutum sit, maior ad inueniendum erit labor, & rem aliter, atque aliter pro scripti genere tentari oportebit. Sed vt dicta facilius intelligantur, exemplum adijciam: nam vt in declarationibus efficacissimum est, ita indisciplinis ad discendum aptissimum videtur, quod sic præcepta quasi experimento comprobentur, multa enim instantia iudicio, vel statim sepe decernuntur, quàm vel difficile est ante casum à magistro diffiniri, ne dum à discipulis percipi. Id obscure igitur scriptum erit.

ΕΣΤΥ ΚΑΠΟΚ ΤΣΤΥΑ Φ
 ΔΥΑΔ ΘΟΟΣΛΥΠΚΠΛΠ, ΛΥ
 ΠΤΠΥΑ ΤΛΤΥΚ, ΔΠΘ Φ
 ΚΠΑ ΛΥΓ ΤΛΤΠΟΛΣΟΤΥ
 ΑΣΤΥΠΥΑΣ ΣΑΣΠΥΤ, ΛΣΣΑ
 ΛΣΣΣΥΟΓΠΥΣ ΚΣΤΥ, ΛΥ
 ΤΛΤΠ ΥΠΤΠΔ ΛΣΠΥ.

Primum itaque variati characteres, quod non plures viginti
 conspiciuntur, crebrior præterea quinq; characterum repeti-
 tio, quæ vocalium præbet indicium, finales etiam literæ, quæ
 præscriptum numerum non excedunt, distincta tum partium
 series, & cætera demum, quæ ad huiusmodi scriptum spe-
 ctant, simplex permutati characteris genus esse non ambi-
 guis admonet coniecturis, idioma verò latinum esse ex fi-
 nalium literarum numero deprehenditur: quia verò magna-
 tes ab epistolis in arduis præsertim negotijs notarios scrip-
 turæ peritissimos habent, sperandum est proinde orthogra-
 phiæ rationem minime fuisse prætermittam: Cæterum an-
 tequam ad elementorum notitiam veniatur, tentari potest
 ex ipsa materia an aliquod recte scripti verbum possit intel-
 ligi, vt ea ratione aliqua inde literarum notitia deueniat.
 Quoniam itaque (vt dictum est) conijci potest de bello agi,
 quod epistola vel belli tempore, vel à milite intercepta sit,
 vel alia id ratione cognoscatur, proinde non erit admodum
 difficile perquirenti aliquo scripti loco eius verbi sex literas
 inuenire, prodente hoc præsertim geminatæ literæ, quæ
 oportuno loco collocantur indicio, eoque modo ex ipsa
 materia priusquam ex scripto trium primo figurarum, quasi

certam notitiam deprehendi: nam de ijs non dum prima fronte satis poterit constare, nisi ex consequentium positio-
 ne certius notitia confirmatur. His itaque in vniuersum co-
 gnitis superest rem ipsam proprius attingere, vt singulorum
 elementorum potestas dignoscatur. Vocales igitur pri-
 mum in medijs dictionibus, & interdum in earum finibus
 quaesiturus (latinus enim sermo in terminationibus potest
 decipere) has figuras quia creberrimae repetuntur O A
 N E I vocales esse conijciet. Huc accedit, quod rationi
 bus eadem raris characteribus, quoties occurrunt videntur
 adherere, nec obstat, licet interdum etiam illis nonnullae
 consonantes proxime possint sociari, nam de eo potius iu-
 dicandum est, quod frequentius euenit, quam quod rarius,
 hoc etiam praestat, quod proxime generatos characteres ex
 utroq; latere cernuntur assistere, sunt & alia, si qua ad rem
 spectant, quarum illae inditijs prodantur, vnde colligi licet;
 eas non nisi vocales esse: cum per omnes simul regulas de
 illis opinio confirmetur. Vocalibus in hunc modum a con-
 sonantibus discretis, proximum est sua singulis munera assi-
 gnare: Sed vt hoc in consonantibus primum (vt dictum est)
 oportunius exigatur, duplici ratione perfici potest, repetitio-
 ne, & plurium coniunctione, tum in extremis verborum par-
 tibus, tum etiam in ijs medijs, si repetitionem sequimur, hoc
 modo qualemcunq; earum distinctionem nanciscemur.

Φ L V Σ Z O X D K I Δ I Ω Z Γ
 B C D F G H L M N P Q R S T X

Possent tamen etiam edocente regula aliter, atq; aliter singu-
 lorum potestas diffiniri, quamuis ne satis quidem tantum sit
 illis fidem habere, solet enim sepe decipere, quemadmodum &
 hoc loco indicabitur: verum ne hoc ignoretur, quoniam pacto
 aliter possit potestas variari, earum repetitio obseruabitur,

quæq; toties indifferenter repetentur, vna pro alia sumi poterit, potior tamen semper maioris, quam minoris frequentia, nisi aliter experimentum demonstret; rationem haberi conueniet, quod nobis tradendi exempli gratia, alioquin quatenus magis placet, regulæ fidei habenda est. Ad huius distributionis exemplar interpretæ posset suam etiam aliter variare, sed eam distinctionem si vterius progredimur, posterioribus regulis in aliquibus videbimus infirmari, exinde itaq; experimentum in futuro opportunum erit primum ad faciliores obseruationes recurrere, vt si per eas satis possit proficere, maiorem laborem effugiat. Quoniam itaq; dictio est, quæ quatuor literis conflatur, quarum tres, quæ in fine collocantur, consonantes sunt, cum eiusmodi vnâ tantum dictionem, quæ **V R B S** est agnoscamus (nam **S T I R P S** & si totidem habet in fine consonantes, sex tamen constat literis) eam esse oportebit; quemadmodum in tabulis apud dictiones totidem literarum est videre, vnde non modo trium consonantium, quæ in fine sunt, notitia elicitur, **I Φ U**, sed etiam vocalis **Α** quæ illas præcedit. Huc accedit, quod ex his literis prima in nona dictione consonans præit; quæ siquidē omnium rarissima est, **Q** videtur fungi potestate, quod magis verisimile est adueniente in ea dictione aliarum eiusdem verbi literarum notitia, quod vocales sint, ex quo licet affirmare, characterem, qui quinto loco ponitur, in dictione, in qua **B E L L I** nomen ponitur, **V** potestatem habere, vnde etiam concludi licet, vltimum, qui hunc sequitur, non alium esse, quam **M**. De prima consonante, mox per aliam geminatam in quinta dictione iudicium confirmatur, quod alioquin dubium esse posset, an **L** potestate fungeretur, nam certum est vocalem ibi non esse. De alia mox consonanti, **B** iudicium confirmatur verbo, quo **B E L L I** nomen notatum coniecimus, in quo etiam de **L** notam talem **L** vidimus. Quod verò dictio est, quæ tribus literis conflatur,

tur, quarum postrema scripto rarissima, cum semel tantum incidat succedit vocali, quam hucusq; V esse deprehendimus, dubius esse non debet nouissimam X esse, nam quæ inter rarissimas est, aut H, aut Q, aut X, aut Z esse existimatur, atqui Q primum & Z è numero eximuntur, quia nunquam in fine verbi collocantur. H præterea non esse ex literarum ordine deprehendimus, ea enim potestas in fine dictionis apud latinòs in verbo tantum VAH reperitur, quarum media A est, non V: Vnde superest dicere, non aliam esse, quàm X, & primam vel D, vel L, vel N, vt vna ex dictionibus tribus sit DVX, LVX, NVX: Sed quia vel cognitum est de re bellica agi, vel magis consentaneum de re magni momenti, quàm parui, credibilius erit de DVCE ibi, quàm de NVCE, vel LVCE mentionem factam esse. Vnde hætenus colligi licet harum literarum veram notitiam, quarum potestatem suppositis nostris literarum formis indicabimus.

T A I X Δ Z U Q T
B D E L M Q R S V X

Ex his & huiusmodi alijs coniecturis, habita etiam de cætero, vt commodius fieri poterit consonantium notitia, & aduocatis ad hoc præsertim tabulis, cum opus erit, mox ad vocalium distinctionem transitus fiet: nec quicquam referet, non omnibus adhuc consonantibus cognitis ad vocales deuenire, ex ijs enim aliarum poterit consonantium elici coniectura, quemadmodum ex consonantibus etiam vocales cognosci posse superius demonstratum est. Vocales itaq; in hoc scripto duplici modo nancisci licet, repetitione, quod omnibus conuenit, & quod rarissimam figuram, quæ ad huc Q videtur fungi potestate, character sequitur. Sed de V satis vidimus factam fidem, non minus etiam de E posset

videri constitisse, sed eas cum alijs prosequemur, vt etiam de illis opinio certior habeatur. Hæc igitur nota **A** quia omnium creberrima est, quod decies octies repetitur **I**, vel **E** potest videri, sic & **Π** quia vna minus vice scriptum ingreditur, vtriusq; non minus videtur sibi potestatem vendicare vtraq; enim potestas plus minus solet frequenter occurrere, & modo hæc, modo illa (vt dictum est) crebrius interuenire. Mox quia **Ο** sexies conspicitur, **A** potestatem representat, postremo quod **Θ** & **Ϝ** quinquies tantum recensentur. **O** & **V**, quæ omnium rarissimæ esse solent, potestatem indicant. Hoc singulorum characterum arguit repetitio, nouissimus verò quia rarissimâ figuram sequitur, quam ad huc **Q** esse deprehendimus, etiam nûde eo quod dictum est, fidem magis auget, quo certius videri potest in verbo, vbi de **BELLO** fit mentio, dictionem **BELLVM** positam non **BELLIS**. Vnde etiam de **M** litera certior notitia elicitur, quæ & tali figura **Π** designatur, & **E** vocalis, quæ per eum characterem demonstratur, & in **V** potestate etiam alibi errorem non esse; & in ea dictione, quæ septimo loco ab vltima locatur, ex eadem vocali initio & calce verbi posita, mediani geminatam **C** esse colligemus, quæ nisi de **S** nobis constaret, pro ea etiam posset haberi, ex eadem vocali in dictione duarum literarum, quæ sexto loco ab initio ponitur, & quarto à fine reperitur, alteram figuram **T** necessario esse conijcimus, nam neq; **S**, neq; **X** esse ex superioribus licet existimare. Eiusdem præterea vocalis ex cognitarum consonantium indicio secunda se scripti dictio manifestabit, vt **MEDIAM** proculdubio ibi notatum esse intelligatur, quod vt certius videri possit, dictio, quæ nono ordine collocatur, accedente priorum literarum notitia, tutiorem fidem facit, vt verbum sit, quod causam reddit **QVIA**. Sed de his vocalibus aliunde etiam poterit constare, vt opinio certius confirmetur. In septima præterea dictione ex cognitis

characteribus facile erit asserere, secundum characterem, qui
 solus superest, vt verbum intelligatur, non aliam, quàm N
 potestatem habere, vt dictio perfecta sit INITE. Et ex huius
 inde cōsonantis notitia in verbo tertio loco posito primam
 vocalem, nihil præter O esse venari licebit, vt NOCTEM
 dictionem perficiat, quæ vocalis nouissima primum in ipso
 scripti limite prima literam de qua ibi tantum restat dubita-
 re P esse, mox quarto loco etiam primam, non aliam, quàm
 H esse manifestabit. Huius rei opinionem verbum tertio lo-
 cō positum, quo HODIE significatur significabit. Quid ter-
 tiodecimo loco scriptum sit, eadem ratione facillimum erit
 affirmare, nam vt integer verbi sensus sit, primus character
 non aliam, quàm F potest habere potestatem, vt FORTI-
 TER verbum innuat, cuius opinionis penultimum verbum
 fidem faciet, quo finis significatur. Superest demum ex toto
 scripto eius tantum characteris O potestatem venari, qui in
 quinta dictione geminatus, non alterius potestatis iudicium
 præbet, quàm G, vt AGGREDIMINI verbum significetur,
 vbi neq; alia functione potest sensum perficere. Ex his om-
 nibus coniecturis singulis characteribus licet sua munera ad
 exemplum subscribere, illudque ob oculos ponere, vt in-
 terpretando ad eius iudicium recurratur, sic res statim non
 infelicitè cedet: & se totum occulte scriptum referabit.
 Experimento liquet laboris summam, vel in vnus tantum
 characteris notitia versari, nam ex vno cognito, plurium in-
 de facile trahitur cognitio, & mox ex pluribus facillimum
 est occultas omnium potestates eruere, siquidem aliq; ex alijs
 cognoscuntur, nec minus aliarum notitia ex alijs dependet,
 quàm in cathena anuli, in qua mutuò connectuntur, vt si anu-
 lum quis permoueat, reliqui statim proximi moueantur, qua-
 re ad huiusmodi exemplar reliqua id genus scripta conuenit
 interpretari. Vnum verò illud restat dicere, quæ de hoc

scripti genere obseruationes traditę sunt, eas etiam ad sequętia in assignandis characterũ potestatribus debere accommodari.

Quomodo continuati scripti partes dirimantur.

CAPVT. IX.

SEQVITVR vt à simplici scripto ad continuatum transeamus, vt ordo secundi libri seruetur, de quo vt in proximo factum est, quemadmodum primum eius partes dirimantur tradi debere rationem opportunam videtur, nam de eo cognoscendo nihil est quod dicam, ipse enim oculi factis hoc per se indicabunt, vt non alio magistro opus sit, nempe si scriptum nusquam, vel nullis interuallis, vel incis membris, periodis, alijsque lineolis, sed tantum versibus sciungatur, quod si quando euenit, hoc scripti genus proculdubio esse censetur, res clarior est, quàm vt vel exemplo videatur indigere, sed iam quot, quibusque modis dolus hic auferri possit, & scriptum detegi, superest indicare. Prima ratio videtur, vt aliquę ex his dictiones IN, ET, VT, CVM, QVIA, QVONIAM, & huiusmodi alię, quę frequentius solent in scriptum ingredi, in simili plurium characterum coniunctione per totum scriptum dispersę requirantur, eę inuentę & diligentius obseruatę, vt integre includantur, quatenus similes sunt, transuersis lineolis ab alijs partibus seponentur; hoc præstabit, vt non modo eas tantum partes disiungamus, verum etiam vt designemus proximarum dictionum confinia, eadem enim ratione, & præcedentis finis verbi, & subsequęntis initia decernetur; neque hoc tantum in huiusmodi dictionibus, quas pauciores absoluunt literę, verum etiam in alijs, quę ex pluribus constant, conueniet obseruare. Ad hoc etiam faciet si duplicatam consonantem ex vno latere vocalis, ex altero consonans comitetur: quare ad hoc proximis regulis, quibus vocales à consonantibus di-

gnoscuntur, uti oportebit: si illud itaq; sic erit, inter similes, quæ geminantur diuidentem lineam interponi conueniet: tamen si hoc etiam deciperet, succedente liquida, ut fit in *AGGLVTINO*, & *ADGREGO*, sed hoc parcius solet euenire, & si quando fit, consonans ex sequenti latere comitatur, nam & si præcedenti adhæret, (regula nanq; decipiet) ad cautionem proderit aliarum regularum accessio: nam quod pluribus modis nihil dissidentibus confirmatur, etiam si vna repugnet, rarum habendum est: hæc ratio usum præstabit in assignandis tantum dictionum principijs & finibus. Præterea si quatuor, quinque, sex, vel septem simul consonantes sint, certum erit inter eas esse verborum discrimina, nam non potest dictio in plures, quàm in tres consonantes desinere: vnde si septem cohæreant consonantes (quod rarissimum erit) in tertium cadet discretio: nam à quatuor potest inchoari, sed hoc rarissime fit, ut in *VRBS PHTHISIS*: si sex numerus dimidiabitur, ut est *VRBS STRABONIS*, licet etiam posset, partitio in secundam cadere, ut in verbo *AMARENT PHTHISIM*, sed si quinque fuerint, primum verbum prima, secunda, vel tertia terminabitur: si quatuor nihil potest diffiniri, nam à totidem incipi dictionem demonstratum est. Sed verisimilius erit, verborum inter eas nexum esse, quod eiusmodi verbum vix alterum aut tertium erit inuenire, alioquin vel prima, vel secunda illud terminabitur. In plurium vocalium coniunctione, tam difficile est partium terminationem dare, ut nullo penè modo iudicium satis possit constitui, siquidem *I* vel *V*; quæ consonantium sibi potestatem vsurpant, crebrius repetitæ multis cum vocalibus connecti possunt, ita ut earum sequela, vel vigesimam posset transilire. Verùm sicubi tam numerosa vocalium coniunctio obuauerit, præstabit, ut earum occursum, post primam statim vel alteram ad summum tertiam cognoscamus: quàmuis hoc modo non satis possit earum potestas diffiniri. Ex simi-

lum verò vocalium continuatione dictionum initia & fines
 tuto licebit deprehendere: vt si eiusmodi quatuor conspi-
 ciantur in secundam cadet partitio, vt frequentius fit in I,
 vt IUDICII IDEM, parcius in O, vt EOO OONAE
 insulæ, in A posset etiam occurrere, sed exemplum de ter-
 minatione non suppetit. E non plures duabus esse pos-
 sunt, V non plures quatuor, vna semper dictionem ter-
 minante, quare minime posset recte decerni, an in paucio-
 ribus partis discrimen debeat constitui, nam in VVULA
 tres sunt in initio vocales, sed eiusmodi non est aliud ver-
 bum inuenire. Hæc sunt, quæ ad partium segregationem
 occurrunt posse obseruari, quæ si ad id aut parum, aut ni-
 hil ex notarij vasritia præstaret, huic difficultati poterit esse
 adiumento: primum duas tantum, mox tres, inde quatuor,
 demum plures characteres ab initio accipere, perinde ac si
 totidem literarum verbum futurum sit, & iuxta proximas
 regulas suam singulis potestatem tribuere, donec res sæpius
 tentata, foeliciter respondeat, vt integer verbi sensus ma-
 neat: sic & postmodum de cætero fiat, vel si hoc ad id non
 satis videatur esse præsidio, vel frustra laboratum sit, id pro-
 ximæ rationes poterunt præstare, quàmuis quoquomodo
 ad eas recurrere postmodum fuisset necessarium: nam
 hæc ad partium tantum discrimen faciunt. Ad hoc
 scripti genus si per tempus licuisset, earum volu-
 men tabularum cum alijs, quæ sunt in quarto
 libro editurus, quod adhuc est in mani-
 bus inchoatum, illud, si posthæc pote-
 ro paulisper animum ab instanti-
 bus rerum impedimentis auo-
 care, propediem abso-
 lutum emittam.

Quomodo continuatum scriptum possit
interpretari exemplum.

CAPVT. X.

EXPOSICIT locus vt, quod in superiori scripti genere
præstitimus circa interpretandi modum, hic etiam ser-
uemus. Sed quia nonnulla de cura & diligentia, quæ
in omni forma scripti ab interprete habenda est, proximo ca-
pite diffusius pertractantur, nunc ea relinquemus, restat tan-
tum enodandi id genus scripti exemplum tradere, nam ea,
quæ ibi dicta sunt, ad hæc etiam referuntur. Exemplum
itaque quod proponitur tale est.

ΣΑΥΠΥΟΘΙ ΙΥΓΟ ΙΟΚΠΙΛΟ
ΣΙΔΠΥΣ ΠΠΥΣ ΓΔΥΣ ΟΥ
ΟΦΥΠΥΔΥΔΥΣ ΠΥΣ ΟΥ
ΔΥΟΥΔΥΣ ΒΥΣ ΒΥΣ ΠΥΣ Ο
ΑΥΣ ΒΟΔΥΟ ΟΥΔΥΣ
ΟΙΔΥΠΥΣ.

Passim itaq; scriptum oculis percurrenti, quod primū chara-
cteres, qui proximi sunt initio: Δ Α Ι Υ proxime finem
reponuntur, censendū est illos dictionē perficere, quare oportu-
nū erit lineolas in ambarū partiū terminis, quatenus simi-
les sunt designare, vt ea verba integra ab alijs sequestrentur,
simulac præcedentibus fines, & subsequentibus initia tribuan-
tur, quia verò hæc dux consonantes υ υ ex superioribus
regulis obseruatē geminari conspiciuntur, & nulla ex præce-
denti latere vocalis comitatur, credere par est; in ijs medijs
verborum esse confinia, quapropter linea oportebit inter-
secari. Quia rursus sex consonantes Σ Π Δ Δ Σ Ι

nulla interposita vocali se inuicem sequuntur, & ex ijs duæ geminatae sunt, necessario vtrinq; conijcitur inter eas verborum diuisionem fieri; & mediam sectionem interutranq; geminatam cadere. Diuisis in hunc modum, quatenus licuit, per peculiare regulas scripti partibus, & lineis interpositis, superest proximas regulas ad eius interpretationem iuxta eum modum accommodare, nam quantum ad hunc locum res spectare videbatur prestitimus, de cetero mox ad ea, quæ dicta sunt lectorem remittimus. Aptata igitur sua singulis characteribus potestate, sic arcanum scriptum referabitur.

PERDITASVNTBONAMINDARVSINT
ERHTVRBSSSTRATAHVMIESTESVRI
VNTTOTQVOTSVPERFVEREVIVIPR
AETEREAQVAEAGEDASVNTCON
SVLITO.

Verum ne cui superuacaneus hic partes dirimendi labor videatur, quod ex superioribus characterum potestatem nancisci liceat, admonendum volo, hac ratione multo melius & facilius, quam aliter hoc scripti exemplum enodari.

Quomodo perperam scripti partes liceat
deprehendere, & interpretari.

CAPVT. XI.

SUCCEDIT tertius obscuri scripti modus, vbi præter characteris permutationem, non aliud ad difficultatem, quam male assignata verborum confinia accedunt, vt series eorum, quæ tractata sunt in secundo volumine seruetur, cuius tum deprehendendi, tum interpretandi rationes locus exposcit indicari: verum de vtroq; pauca dicenda subueniunt, hoc itaq; scripti genus literarum, quæ verba solent inchoare,

inchoare, & terminare, de quibus huius voluminis initio dictum est, indicio prodi satis erit. Interpretando verò modus seruabitur, vt assignati primum fines, ac si non essent negligantur, vnde commodum erit epistolam ommissis ijs spacijs continuatam transcribere, atq; verba perinde atq; in proximo scripto continuata possint interpretari. Quare exemplum afferre aliquod minime videtur oportunum.

Qua ratione scriptum ociosis characteribus inuolutum deprehendatur, & illi ab alijs dignoscantur.

CAPVT. XII.

SEQVITVR vt agnoscendi scriptum ociosis characteribus inuolutum, & eos characteres dignoscendi, modos præbeamus. Indicium itaq; primum finalium literarum numerus dabit: nam si plures illæ sint, quàm exiguntur, ociosos prima fronte tot ibi characteres esse argui posset, quot eum numerum excefferint. Sed huic regulæ nõ satis est fidendum, posset enim numerus non excedere, illis in dictio num finibus adiectis, & posset pluribus superare, quàm verborum terminationes terminarent. Posset ad huiusmodi coniecturam quòquomodo accedere, si consonantes & vocales mutuum inter se nexum non seruabunt, vt nimium distent, & longius separentur: Sed hæc difficillima erit obseruatio. Tutior tamen & facilior ratio erit, vt figurarum discrimina obseruentur, nam si illæ plures viginti, vel duabus & viginti conspiciantur, numeri excessus hoc scripti genus esse indicabit. Cæterum quibus modis id genus notæ dignoscantur, superest nunc videre. Obseruabitur ergo primum, an aliqui similes characteres, se mutuo sociantes in scripto iterentur, quod fieri solet in verbis communibus, quæ sæpius repetuntur, vti ET, VT, IN, AD, CVM, NAM, QVIA, QVONIAM, & huiusmodi alijs nam si obuiauerint, obseruabitur.

an intra eorum numerum aliqui medij inferantur, quod si erit, interiectos proculdubio vti ociosos & vanos designari, & excludi oportebit. Potest etiam dici, vt hæc adiectio etiam extra numerum similium characterum obseruetur, vel ante, vel post, nam licet interdum deciperet adiectione, & commutatione literarum, quæ fit in verbis analogis, & ethimologicis. Potest autem initio adiectione decipere, vt est in dictionibus OS & HOS, ARS & MARS. Commutatione vt fit in verbis DOS & MOS, quæ similia sunt. In fine autem adiectione, vt ESSET ad ESSE, & commutatione vt AMAREM & AMARES, quod prouenit ex casuum inflexione. Potior tamen frequentioris vsus, quàm rarioris habenda est ratio: siquidem credibilius est verba repetita ex illis esse, quorum natura est, vt crebrius repetantur, cuiusmodi sunt, quæ supra memorauimus, quàm ex eorū numero, quæ minus crebro solent incidere, cuiusmodi sunt hæc, quæ possunt initio & fine adiectione decipere. Quare nec minus hæc obseruatio poterit vsum præstare, nam sicubi interdum eius causa lapsus sit, ex alijs regulis poterit facile error emendari. Verùm tutior ratio est, vt medijs dictionibus, nam vtrunq; & hoc modo posset euenire, vt fieret adiectio causa numeri, vt fit in AMARENT & ad id, quod est AMARET, & aliter in MONS & FRONS, ad id, quod est MOS & FONS, & cōmutatio causa analogiæ, vt fit in FRONDIS, & FRONTIS. Alia ratio est, vt vocales obseruetur, hoc vero fiet, si qui magis repetuntur characteres dignoscantur, eos verisimilius est vocales esse, quarū natura est, vt frequētius scriptū ineant. Ijs in hunc modū à ceteris discretis, supererit ex cōsonantiū geminatione ociosos characteres venari, nā qui geminatas præcedent cōsonantes, cum vocales nō sint, proculdubio erit affirmare ociosos esse. Potest idem dici de ijs etiam, qui sequuntur, sed ratio deciperet in liquidis L & R; quarum notitia si elici poterit, nihil erit amplius, quod dubium faciat. Ad hoc etiam con-

feret, si obseruatis characteribus, qui magis frequentes obuia-
bunt, reliqui, qui minime primum de numero literarum
eximentur, nam licet regula possit decipere, vt pro ijs ocio-
sis consonantes minus frequentes tollantur, tum ex alia-
rum consonantium & vocalium notitia, in interpretando
facile per coniecturam error corrigetur.

De hoc scripti genere interpretando exemplum.

CAPVT. XIII.

SED vt hæc facilius intelligantur, adhuc exemplum affe-
ram, vt superiorem ordinem sequamur, ne quid ad mate-
riæ obscuritatem luminis deesse videatur. Exemplum
erit quod in eodem loco superiori volumine adduximus.

ΣΕΙΣ ΚΑΠΟΚΒ ΛΣΥΛΑ ΦΣ
 ΔΥΔ ΘΕΘΟΖΛΠΚΠΛΠ ΛΥΕ
 ΠΠΥΛ ΑΤΛΛΚΣ ΔΠΘ ΦΣ
 ΛΠΛΧ ΛΓ ΧΤΛΠΠΟΛΖΟΛΩ
 ΥΟΖΥΠΥΛΖΙ ΣΛΣΠΛΠΥΑ ΛΕΣ
 ΣΙΑΦ ΛΛΖΕΖΚΟΠΠΥΧΣ ΛΖΤΔ
 ΗΛΥ ΣΤΑΠΠ ΥΠΠΠΔ ΛΠΥΗ

Hic si characterum terminationes sequimur, decipiemur,
quod ex consequentibus regulis, & experimento licebit vi-
dere: siquidem vnum tantum ociosum deprehendemus, nam
verbum, quod in hac desinat, vix vnquam est in vsu, & huius-
modi vix alterū, aut tertium reperitur, & proinde numerus
minime liqueret, quia verò cōsonantiū, & vocalium nexum
obseruare perdifficile est, cā cōiecturā omitto, quare superest

certius argumentum ex numero figurarum deprehendere, ex his igitur quod duoderriginta numerentur, liquido apparet, octo vel decem ociosas esse, sed credibilius est octo esse, duarum enim literarum Y & Z rarissimus est vsus: in hunc modum hoc scripti genus per coniecturas licet cognoscere. Porro dignoscendi eiusmodi characteres habebitur coniectura primum, quod in sexta dictione, quæ eadem videtur cum ea, quæ est quarta ab vltima post similes hæc figura E, & ante alteram diuersa huiusmodi H. Vnde existimare par est vtramque ociosam esse. Octauo præterea loco characteres sunt aliquot dictioni duodecimæ à prima, & tertię ab vltima similes, iuxta quarum primam talis character est initio A prope alteram rursus initio diuersus in hunc modum X, & apud tertiam huiusmodi alius S. Vnde colligi potest eos vanos & superfluos esse, nisi verba eadem non essent, nec idem æthimon, sed dissimilitudine, quæ est cum reliquis, in calce primæ dictionis nihil potest affirmari propter casuum inflexionem, quæ variatur. Ex vocalium insuper obseruatione, conijcitur in septima dictione, characterem qui sequitur primum, & alium, qui penultimus est, quod neuter vocalis esse videatur, ociosos esse, siquidem ambo geminatam sequuntur consonantem, quæ est vocalium natura, alioquin penultima figura potest videri esse liquida, characteres sunt F & I. In quarta etiam dictione, quod proxime geminatam consonantem vtrinque figuræ apparent, quod vocales non videntur, iudicare planè est, primam, quæ hæc est B superfluam esse, nam altera creditur esse liquida. Ex alijs coniecturis colligi par est, has omnes figuras in toto scripto ociosas esse E H A X S F I B.

Ijs de medio sublatis, scriptum perinde ac si character esset tantum permutatus interpretabitur.

Quomodo reliquis occultandi dolis huiusmodi
scripti sit occurrendum.

CAPVT. XIII.

VT diximus solent magnatum scribæ compendiosum scriptum sic accommodare, vt perpauca toto scripto videantur, & verba quemadmodum in vna significatione, sic in alijs eadem figuræ diuersis potestatibus figuræ, sibi pariter respondeant; huiusmodi dolis sic erit occurrendum. Si pauci videbuntur vniuerso scripto characteres, eis frequentissimarum consonantium & vocalium potestates ascribantur, quibusuè in scribendo minus carere possumus. Præterea si ambiguus erit sensus, literæ quæ hanc ambiguitatem parere possunt sunt I & E, A & O, B Q, P F, D C, & huiusmodi reliquæ, quas plerunque rarius & crebrius solere syllabis & dictionibus interuenire, superius memorauimus, harum enim altera alterius vice fungi potest, vt infra patebit exemplum. Sriptum sit tale.

Λ υ Δ Χ Λ Ζ Π Κ Χ Δ Χ Λ Ζ Κ Λ Δ

Nos si substitutis characteribus priorum potestas assignabitur, dicet ET Q VERIMVS VERMES, at si Λ i, υ s, Ζ n, Π e, Δ t, Χ c, potestas assignetur, dicet IS Q VI NECVT VINCIT, & multum diuersa prodibit oratio, sic & multæ poterunt eisdem characteribus accommodari sententiæ. Poterit autem vera cognosci, vbi nullus literarum incongruus ordo, vel inordinata verborum compositio conspicietur. Multi sunt quoq; doli, vt superius recensuimus, quos omittimus; cum facilius quàm scribi possit ab huius disciplinæ parum exercitatis possint interpretari. Nunc ad alia transeamus.

De orbiculari simplici scripto, & rationes quibus deprehendi possit.

V
 CAPVT. XXXV. De orbiculari simplici.
EXPOSITIS rationibus quibus permutatus character cum reliquis fraudibus, quæ inde possent emanare, quasi cum tota familia tolleretur; proximum est, ut eorum, quæ in secundo volumine tractata sunt, seriem prosequamur, idem in scripto, quod orbiculare dicitur; quia ad Rotam componitur præstare: quapropter quemadmodum superioris generis sunt formæ primum de simplici, unde & reliquæ emanant, dicendum videretur. Sed scripti primum quomodo deprehendantur rationes & coniecturæ, oportuum erit iudicare. Primam itaque coniecturam dabit plurium similium characterum se inuicem sequentium concursus, tum principio, tum in fine; tum in medijs dictionibus, quod orthographia non patitur, nam neque à geminatis consonantibus inchoari, nec in easdem geminatas cadere; nec plures duabus medias habere verbum aliquod contingit, porro trium vocalium initium in verbo tantum *V V L A* reperitur. Cæterum inchoari, mediari, & finiri etiam à duabus tantum euenit, alioquin plurium concursus ex rotæ reuolutione, & ex inde potestate permutata prouenire consentaneum est existimare. Huius rei pariter argumentum dabit plurima modo in vno versu figurarum repetitio, modo earundem rarissimus occurfus, ut vix interdum ad tertium, vel ad quartum versum semel repetantur. Solet enim ad coniecturam accedere finalium characterum numerus si plures sint, quàm ratio permittat, quæ omnia nusquam in alio scripti genere solent euenire.

Quomodo hoc scripti genus interpretetur.

CAPVT. LXVI.

HVIVSMODI coniecturis scripti genus affecti, sequitur characterum potestatem aucupemur. Porro hoc scribendi genus, quia multo difficilius, quàm superius videtur, multo etiam cautiorem, & sagaciorẽ interpretationem exposcit, nihil enim híc, ex his, quæ ibi obseruari expediebat poterit adiuuare: sed longè aliæ quærentur rationes, & multum diuersa est via interpretandi. Non enim híc prius vocales & consonantes ex repetitione proderit discernere, non ex consonantium geminatione comitantium vocalium notitiam confirmare, vel liquidarum sequelam deprehendere, non ex initijs & finibus, & verborum interpositionibus consonantes & vocales dignoscere, non ex frequentia & raritate, non denique ex alio argumento, quod in superiori scripti genere poterat adiuuare, singularem licebit hic characterum notitiam venari, sed alias coniecturas, aliâque argumenta ad id quæri conueniet, nam licet (quod non fit) characterum potestatem semel hoc modo acquiri posset, nec dum tamen res satis esset adiumento in tam crebra muneris permutatione, vt vix vel in longa epistola eadem alias potestas restituatur. Primum ergo diuersorum characterum, qui in epistola sunt, haberi numerum oportet, vt inde quantitatis nostrarum literarum notitia eruatur, nam licet hæc coniectura posset frustrari, quia tamen rarò aliter prouenit, nullo modo est negligenda: quemadmodum enim character vnus plures potestates repræsentat, fit pariter vt totidem characteres, non plures, quàm vnus literæ potestatem obsoluant, eoque modo plurium functionum excessus, quæ modo vni characteri tribuuntur, mox plurium characterum diuersitate, vno tantum fungente munere pensatur, nec repugnat quod significantes interdum

notæ significatarum literarum numerum excedant, vel ex aduerso, vt pote si vna figura trium literarum, quæ initio sunt, potestatem habeat, quemadmodum fieret in DEFICIO, & mox earum quælibet DEF vnus, vel duorum tantum characterum figuris signaretur, & aliter vt si vnus character duas habeat potestates, vt esset in primis literis verbi DEBEO, quarum quælibet tribus characteribus notaretur, siquidem in alterutris numerus diminutus, alias in alijs characteribus adimpletur. Vnde est colligere, sic ferè semper euenire, vt mutua pensatione nostrarum literarum numerus characterum quantitati respondeat. Ad hoc itaq; scripti genus, vnus primum modus afferri potest, cuius tamen nixu, tota interpretandi ratio sustentatur. Initio igitur partes quæri, & seligi oportet, quas peculiari aliqua re magis conueniat notari, vt pote si vel plures ibi characteres vna similes tum initio vel fine verborum, tum in ipsis medijs concurrant, vel terminent præcedentia, & inchoent proxima, vel certè tertio, aut quarto loco, aut aliter, modo non nimium distent, aut in alias dictiones transcant repetantur, nam sic difficilius esset verbi coniectura, super quo tota interpretandi moles innitetur, vnde si initio peccatur, in toto etiam progressu errorem sequi necesse est, vt vix vlllo pacto ab eo inde liceat extricari, quare verbum ad hoc facilitate aptum quærendum est, in quo inueniendo tanto cautiolem, & sagaciorlem esse conuenit, quanto si in eo peccatur maior inde labor potest prouenire. Eiusmodi erit, si iuxta alphabeti seriem tot statim proximæ literæ succedant, simile seruabitur in spacijs, vt si similes distabunt, mediarum literarum numerus consideretur, & verbum quærat, in quo literæ sint, quæ pari ordinis intervallo in alphabeto disponantur: ac similes in scripto procedunt, & tot ibi mediæ numerentur, quot hic dissimiles videbuntur, ea, quo pluribus constabunt literis, eo maiorem utilitatem importabunt: nam prima fronte plurium
inde

iade similitum poterit haberi notitia. Verum eiusmodi si plu-
 ra fuerint, poterit ex consequentibus indicari, quod ex illis
 potissimum scriptum sit, hoc characterum ordo & numerus
 præstabit. Sed vt res clarior fiat, de singulis subijciam
 exempla. Primum itaq; plurium similitum initio, occurfus
 erit, vt fiet in tribus literis verborum DEFICIO, & STV-
 DIVM, nam vtrobq; literæ vixta alphabeti ordinem se sta-
 tim sequuntur, verum ne inter utrumq; ambiguitas sit, nu-
 merus & ordo similitum controuersiam dirimet, intra ipsas
 verò dictiones VT ONOPHRIVS, & FASTVS, in fine
 VT DAMNO, & PASTV, distabunt verò similes vt fietet
 in dictione LENO, & in verbo AVIDVS, ibi enim pri-
 mum L tantum distat ab N, & rursus N ab O ordinis
 elementorum ratione, quantum similes inter se distarent, &
 hic tantum interest inter A & D, quantum inter similes
 in dictione LENO, vna E media collocatur, & rursus in
 dictione AVIDVS, duæ literæ V & I, inter easdem con-
 spicientur. De similibus, quæ verba præcedentia terminent,
 & proxima inchoent figuris, exemplum erit in verbis ARS
 TVA, vbi quod quatuor literæ, quæ primam A sequuntur,
 alphabeti ordine sibi mutuo succedunt, in tali scripto simi-
 libus illæ characteribus notabuntur. Hæc sunt, quæ pro to-
 tius interpretationis fundamento primum constitui oportet,
 vt super eo tota interpretandi moles construat. Initio
 itaq;, siue quæ assimilantur figuræ simul concurrant, siue in-
 termissis spacijs distent, cognito ex his, quæ dicta sunt, vno,
 aut altero verbo sua singulis characteribus literarum pote-
 stas supernotabitur, & quoties mox illi characteres rursus
 obuiuerint, obseruabitur, tum superiorum notitia alphabe-
 ti series, quasi ducto filo ex ea litera sumpto initio, eousq;
 protrahetur, quousq; alia similis reperta sit quæq; litera in
 illam cadet, eius illi potestas assignabitur, eo tamen vsq; al-
 phabeti processus progredietur, donec ad nouissimum ele-

mentum peruentum sit, tum in numerando rursus à primo initium fiet, & idem postmodum ordo seruabitur, sed si dimi-
 nutus vsualium literarum numerus fuerit, earum potior ha-
 bebatur ratio, quas credibilius erit potuisse prætermitti, & ex
 aduerso vt potè quibus vel magis vel minus carere possimus:
 quæq; frequentiores & rariores esse soleant. In hoc tamen
 scripto nos X, magis quàm Z duximus relinquendum, idem
 mox per totum scriptum seruabitur, eadem etiam cura & di-
 ligentia in cognitis alijs eiusdem dictionum figuris erit pro-
 cedendum: & sua singulis similibus potestas in hunc modum
 assignabitur, quod si à tergo aliæ figuræ similes relictæ sint,
 cum ad eius ordinis postremam ventum erit, discisso ibi lite-
 rarum filo, eo redditus fiet, vnde antea factus est progressus,
 & exinde factò rursus initio ab ea litera còuerso tramite pro-
 cedetur, donec ad nouissimam similem veniatur, eiusmodi
 totum scriptum erit videre, vt præter prima verba, quorum
 possit integra haberi notitia, alioquin vno, aut altero chara-
 ctere incognito, quod ex casuum inflexione proueniret, alio-
 rum nonnulli tantum characteres superposita potestate si-
 gnentur, illo in hunc modum parato, eodem penè ordine pro-
 cedetur, vt à faciliori interpretandi ratione denuo progres-
 sus fiet. Verbum itaq; eligetur, in quo plures characteres con-
 spicui facti sint, & ex cognita notarum potestate, & syllaba-
 rum nexu, reliquis solerti iudicij existimatione sua munera
 tribuentur, vt verbum fiet, quod esse verisimilius sit, quàm
 quoduis aliud. Hoc effecto eadem cura in reliquo erit proce-
 dendum, nempe vt ad similes semper eodem nostrarum lite-
 rarum tramite ductus fiat, idq; peragendum, donec totum,
 quòd erit clausum referetur. Ad hæc alia ratio accedit, quia
 raro euenit in scripto, præsertim paulo diffusiori, vt nõ idem
 verbum repetatur, obseruetur an aliquod huiusmodi cogni-
 tum sit, vel integrum, vel ex parte, hoc autem primum sciri
 poterit ex similibus coniectura, vt potè si totidem in illa

ditione similes, & idem interuallum, mox recto verborum nexu confirmari. Verùm prætermissum nolo, hæc, quæ dicta sunt nõ ad aliam, quàm ad simplicem Rotæ compositionem pertinere. Circa hæc in tali genere scripti erit interpreti diligenter attendendum, & nõ parum accurate elaborandum, nam si aut initio aut in progressu calculum deuiauerit, necesse est errorẽ sequi, perinde ac si labyrinthum ingressus, filiductum, quo regredi posset, vnde factus est aditus amiserit, ita vt quo alterius procedet, eo perplexioribus vijs implicetur, vt desperare proprius sit, quàm tot circumflexos aliquo modo posse nodos explicare.

De simplici orbiculari scripto interpretando exemplum.

CAPVT. LXVII.

SE D, vt clarius, quæ de hoc genere scripti dicta sunt, agnoscantur, ac simul vt ordinem hæctenus seruatum prosequamur, exemplum subijciam. Illud igitur tale sit.

Primum itaq; ut quæ in observationibus dicta sunt, suo ordine experiamur, viginti diuersos in epistola characteres agnoscimus, vnde conijcimus e numero nostrarum literarum aut X, aut Z fuisse sublatum. Initio igitur quia tertium verbum cæteris insignius occurrit, in quo tres primum similes statim sequuntur figurae, & mox quarta duobus interiectis spacijs illud videtur eligendum. Si per coniecturas verbum querendum est, quod ad hos characteres, seruata trium literarum analogia, quæ sese statim initio sequuntur, & mox alterius, quæ tertio ab vltima earum loco ponitur, accommodari possit, non aliud illis notatum videbitur, quam DEFICIUNT, DEFICIENT, VEL DEFICIENT, & STUDEBUNT, VEL STUDEBANT, literarum numero characteribus non repugnante, ex quibus alterutrum verum deprehensuri, ex consequentibus primum verbum scriptum agnoscimus, in altero enim non sequitur literarum nexus, quod ut palam fiat non grauabor indicare: nam si à quarta illus litera D, retrogradus literarum ordo ad aliam similem producat, quæ est in fine verbi Z, vel X potestas in illam cadet, sed ex prima clarius patet error, quam ut demonstrari opus sit, siquidem nulla dictio est, quæ ea litera terminetur, de altera verò dici potest, etiamnum in calculis erratum esse, nam verba, quæ in eam literam cadant, rarissima sunt, & ea proinde paucissimi vsus, vnde credibilius est alterum verbum esse, quam illud, cuius indicio ductu in rem rarissimam incidimus. Superest in eo verbo tertius character ab vltimo, V ne sit, an A potestatem habeat videre, quod ex figura licet agnoscere, siquidem ductus ad similes proximas, quæ initio sextæ dictionis sunt, illegitimum literarum nexum, vt L, M, N, sibi statim succedant, vt verbum sequi non posset. Idem dicendum erit, si ea litera, de qua ambigitur E futura sit, vt DEFICIENT verbum sit. Siquidem P Q R sese statim sequuntur, quod syllabarum nexus non patitur: ex his ergo

coniecturis licet citrà controuersiam concludere, non aliud
 ibi verbum notari, quàm DEFICIUNT. Cognitis in hunc
 modum pluribus characterum formis, restabit quasi iactis
 fundamentis omnem interpretandi ædificationem super-
 struere, hic igitur modus seruabitur. Initio quia primis fi-
 guris huiusmodi per totum scriptum aliæ duæ similes occu-
 runt, quarum altera secunda primæ dictionis est; altera pri-
 ma penultimæ, vnde diuerso tramite ad eas procedendum
 est, ad vnâ ipsius perducere primum, deinde ad alteram pro-
 gredi oportet, vt ante ad dextram, mox ad sinistram tam
 scripti, quam literarum ordinem spectamus, ab ea itaq; figura,
 quæ quarta est ab vltima cogniti verbi; literarum alphabeti
 ordo ad similem ducatur, quæ est in penultima, ab ea litera
 sumpto initio, quæ fuerit assignata, M potestas in eam cadet,
 quare illa supernotabitur, hoc cognoto caractere eodem
 facto redditus, vnde ante digressio facta est, & iterum factò
 initio ab assignata literæ potestate (quia ad alteram conuer-
 sus alphabeti ordo perductus, illam O habere potestatem
 indicat) ea supernotabitur. Succedit his proxime character,
 cui I potestas tradita est, ad primam sibi similem, quæ di-
 ctionem; quæ præcedit proximam terminat, ducto filo al-
 phabeti ordine retrogrado, cuius E potestatem indicabit,
 & pari ratione seruatâ, mox alia huic similis quæ nouissimæ
 primæ dictionis adhæret, V sibi potestatem vendicabit.
 Eundem ordinem sequuntur, quintum characterem dictionis,
 quæ decima collocatur, quod illi assimilatur, cui C potestas
 assignatur, R; & mox quartum penultimæ I esse deprehen-
 dimus. Eadem ratione tres figuras, quæ sextæ dictionis ini-
 tio ponuntur H I L, & quæ nono loco vltimæ sunt D E, & quæ
 tertio ab vltimo totidem R & T, & quæ demum penulti-
 mi ordinis nouissima est, E fungi munere videbimus. Quæ
 figura quia superius, & multarum proinde literarum noti-
 tiam parit, eam fecundam ex merito nuncupamus in eum

In medium per penultimam eius verbi figuram, similitum, quæ
 sequuntur poterit officium agnosci, vt primam quintæ di-
 ctionis à postrema T, mox aliam quartæ E vim habere co-
 gnoscemus, vltima quia nullius nobis noticiam detegit, quod
 illi similis nulla sit, à nobis sterilis appellatur. Explorata in
 hunc modum multarum literarum potestate aliarum dictio-
 num cogniti aliquot characteres conspiciuntur, aliorum ve-
 rò non. Post hæc igitur priorem ordinem æmulabimur, vt
 eam dictionem eligamus, cui plures nobis figuræ conspicuæ
 factæ sint, vt inde faciliorem verbi coniecturam assequamur:
 eiusmodi verbum erit, quod sexto loco ponitur, cuius
 trium, qui initio sunt characterum notitia habetur, si con-
 iecturam sequimur nullum aliud verbum ad eius literas,
 quàm vnum, cuius ethymon ab hilaritate provenit, serua-
 to literarum numero accommodari posse conspiciuntur.
 Verùm casuum inflexio circa penultimam literam ambigui-
 tatem faciet, quæ ex quinque vocalibus potissimum debet
 conseri, quod ex consequentibus licebit deprehendi. Pri-
 mo A non esse arguimus, quod in duas, quæ quartam ibi
 dictionem absoluunt, L M potestas caderet, quod est ab-
 surdum. Idem de E & O dicitur, siquidem inde eas-
 dem P Q, vel B C esse sequeretur. Ex his superes-
 set tantum de V, & I dubitare, quia satis non videtur
 constare: Siquidem quod vtrinque proveniret, stare po-
 test, vel verbum esse HI, vel TV. Sed hoc nihil obsta-
 bit, quo minus ad reliqua transitus fiat, nam eius figuræ
 raritas, quæ ambiguitatem parit, minus in reliquum im-
 pediet. Initium ergo progressus à nona figura, quæ terge-
 minam sequitur, & A retinet potestatem, fiet, ex ea pri-
 mum colligo superiori ratione seruata, illi similem, quæ
 initio statim sequentis verbi collocatur E vim habere,
 mox alias duas proximæ dictionis I & M, & deinde me-
 diam vltimæ V. Idem præstabit & alia figura, cui R mu-

rus assignatur, eius enim beneficio, primum decimi ordinis, quartam O, deinde vltimam proximæ T, postmodum conuerso ordine præcedentis vltimam M, & secundæ dictionis tertiam & quartam O P, & vltimam primi verbi, & eam quæ tertia est ab illa M & L cognoscimus habere potestatem. Restat tantum vltima, nam quæ præcedimus in ambiguo relinquinus. Eius itaque indicio tertiam dictionis, quæ quinta est ab vltima M, & vltimæ primam I, demum quintæ dictionis tertiam retrogrado ordine rursus I esse deprehendimus. Hactenus duarum dictionum beneficio multorum characterum notitiam habemus, proximum est huic ad alium verbum venire, quod vt integrum cognoscatur, vnus tantum literæ, quæ media est, potestas desideratur, eam ex coniectura supplere licebit, non enim alia, quàm A potest restitui, vt verbum integrum sit IAM. Noua huius characteris notitia quatuor similium munera detegimus, primum enim nouissimum O, mox duorum, quæ à tergo sunt S & T, & quintæ dictionis primum E vim habere comprehendimus. Hinc digressis proximum nobis videtur ad dictionem, quæ tergo inhæret, deuenire, cuius ad integram notitiam vnus tantum literæ deficit potestas, quæ nouissima est, illi non aliam, quàm O potest suppleri, vt ESTO verbum sit, huius figuræ beneficio C tantum literæ notitiam colligimus, quæ secundi verbi initio collocatur. Instant præterea duæ dictiones, in quarum vtraq; vna tantum litera superest, vt cognoscatur. Sed quoniam hæc, quæ dicta sunt, satis esse videntur vt reliquum interpretetur, & imponendus finis esset, nisi ambiguitas trium characterum restaret, proinde ne quid deficit ijs, quæ dicta sunt, propius videtur verbum capere, cuius indicio illorum notitia haberi possit, illud erit, quod quinto loco ponitur, integro enim verbo cognito ex structura

facile erit cognoscere, vtrum eorum, potius iudicandum sit, haecenus enim, vtrumque stare, posset, vt, HI, pronomen ad praecedens verbum referatur, & TV, ad illud, quod est ab eo quarto loco positum, ea itaque littera, quae verbo illi desit, quia non aliam vim, quam N, habere videri potest, vt ENIM aduerbium sit: tollitur ambiguitas ex eius littera, quae quintam sequitur in sexta dictione, & duarum, quae dictionem absoluunt, vt ibi, HILARIS, nomen sit, hic verò pronomen, TV. In hunc modum maiori scripti parte explicata, restat finem imponere, in reliquum enim idem modus seruabitur, res enim satis perspicua est, vt vel à quouis possit intelligi.

Quomodo continuati orbicularis scripti partes discernantur.

CAPVT. XVIII.

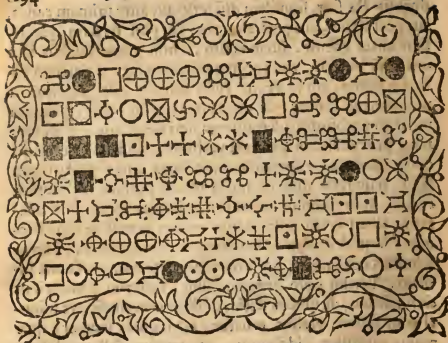
SEQVITVR vt de huius generis continuato scripto quemadmodum partes secernantur, non nihil afferamus, nam coniecturas tradere quibus illud cognoscatur non est opus, satis enim ipse oculorum sensus, vt superius in simili forma scripti dictum est, poterit indubitatum argumentum dare. In hoc, ad ea, quae ibi dicta sunt, lectorem remittere satis commodum videri posset, nisi propria nonnulla, quae ad hanc rem spectant praetermittere non videretur oportu- num, hoc itaque primum admonebo, vt quemadmodum ibi factum est, pari ordine procedatur, nempe vt similes inter se partes obseruentur, habita tamen analogiae ratione in permutatis characteribus, quibus idem videbitur significari. Hoc etiam similitum figurarum, quae se se statim sequantur observatio praestabit, praesertim si plures duabus

duabus illæ sint, siquidem discretio aut ante primam cadet, aut post illam, aut post alteram, aut post tertiam, parcissime aliter euenit. Idem etiam, si non plures duabus illæ sint dici poterit, vnde arguetur, aut inter eas partium esse discrimen, aut in prima verbi initium esse, aut illud in nouissimam cadere. Si verò plures tribus sint, primum mediam verborum discretionem fieri necessario colligetur, mox præcedentem primam verbum terminare erit magis consentaneum. Eiusmodi coniecturas aliter tractari non licet, nam recte diffiniri nullo modo possunt, proderunt tamen, licet luminis omnino claritatem secum non afferant, illam certe postmodum eorum beneficio nanciscemur. Siquidem cum ad experimentum ventum sit, si error admissus erit, nexus literarum cum stare non possit erit indicio. Verùm nolo prætermissum, sicubi in paucioribus dubitabitur, de quibus statim diffiniri non possit, vt minori cum labore veritas eruatur, ad regulas semper, quæ magis catholicæ videbuntur, vt parcius fallant debere recurri.

De continuato orbiculari scripto
interpretando exemplum.

CAPVT. XIX.

NVNC autem quomodo orbiculare continuatum scriptum interpretetur, exemplum tradere videtur oportu-
num, difficillimis enim in rebus nulli aut labori, aut diligentia parcere semper consentaneum existimauimus. Exemplum sit tale.

Primo tres sibi similes, qui videntur characteres etiam paulo post sequentibus verbis implicari, coniecturam nobis replicatę dictionis indubitatę prestabit. Primę ergo initium ex scripti initio, finis verò post characterē, qui similes illas sequitur erit, vt sit penultimus ter replicatus, idq; ex sequenti diuerso characterū ordine conijcimus, erunt septem literis dictiones, lineis ergo intercidimus, vt ab alijs separemus. Pręterea, quę secundam hanc sequitur dictionē ex illius primo & secundo duplicato caractere, etiam paulo post sequenti dictioni characterum analogiam congruere videtur, initium igitur ex inuentę iam dictionis fine, finis verò ex secunda dictione, cum duę similes sequantur, lineolis ab alijs sex illas literas sequestramus. Tandem duę similes, cum dissimili præcedenti & etiam sequenti, ter quater scripto replicari videntur, coniecturis quas sepe diximus, ab alijs eligemus, sic aliquibus iam

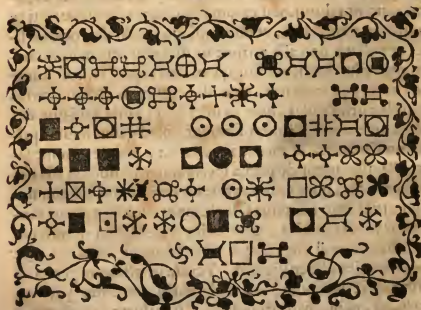
cognitis facile scriptum totum interpretabitur.

Duos esse modos orbicularis compositionis, quæ pluribus, quàm alphabeti numerus exposcit characteribus implicatur, tum primus quomodo deprehendatur, & interpretetur.

CAPVT. XX.

HIS, quæ dicta sunt, succedit auctior characterum numerus, quàm alphabetum habet, vt id etiam ad obscuritatem conueniat. Eius generis duæ formæ sunt, vt proximo volumine dictum est, altera enim est, cui id genus characteres à Rotæ dispositione accommodantur, altera in quàm aliunde asportantur, vnde in initio discrimen intertranque ex eorum effectu colligere est, quod prima, & si paucioribus figuris, quàm antea implicatur, nulla tamen earum munere vocabit, nec verbum aliquod pluribus, quàm exposcat ratio notabitur. Sed earum figurarum excessus rariore petitione pensabitur: verùm si aliquo modo illas ociosas licet appellare, non alia ratione sic dicentur, quàm ex numero, quòd plures in Rota sint, quàm vsus exposcat, licet immerito sic appellandæ sint, cum id nominis in aliam alterius generis potius cadat, quæ desides sunt, vnde falli non deceat dicere eos, qui aliter sentiunt, qui id genus figuras primi modi ociosas, & vacuas appellarint. Sed de nomine futis. Primum igitur de prima specie, quemadmodum illa deprehendatur, mox vt interpretetur coniecturas afferemus. Figurarum ergo numerus si legitimum excefferit, hunc modum satis explorabit, quot enim vicenarium numerum transilierint, vel binarium & vicenarium vt summum, tot ibi superfluos esse colligetur. Verùm vt alterum genus ab altero internoscatur, hoc obseruatio similibus partium præstabit, nam analogia in spacijs seruabitur, vt quatenus

possit obseruari, interualli similitudo sit, huius formæ scriptum esse deprehendetur. Possset idem etiam de numero characterum dici, nisi interdum casuum inflexio deciperet, non oberit tamen experiri an illo etiam hoc agnosci possit, nam si casuum inflexione numerus variabitur, id ex consequentibus deprehendi poterit. Deprehensa scripti forma ad interpretationem superiorum regularum vsus accesserit, perinde etiam est triginta vel quadraginta characteribus notari, ac si non pluribus, quam oportunis scriptum esset, sic eadem seruator characterum analogia: Id tamen interutrunq; modum erit discriminis, vt quod supra vigenarium numerum characteres excreuerint, tot retrogrado ordine distabit ab eo vera characteris potestas, in quo vti diximus debita ceciderit literæ potestas, idque in dictionibus paulo distantibus in proximis autem idem erit vsus, quem ante memorauimus. Sed hoc huius exempli experimento clarius liquebit.

Ex duodetriginta characteribus, qui dato scripto videntur, octo conijcimus esse desides. Prima dictione ut diximus *HOBSTIVM* dicit, *T* character in tertia ab hac dictione *M* dabit potestatem, si hinc octo literas in nostro alphabeto ante præterimus. *C* dabit, quæ vera erit characteris potestas. Vltimus character primæ dictionis *M* in secundo verbo sine literarum prætermissione ex proximitate *O* & *P* dabit. Res quia per se clara est, longioribus indulgimus verbis. Posset tamen ne fraus detegeretur numerus non excedere, ut eadem figuræ, quarum est usus alias vacarent, sed hoc in vtriusque scribentis & amici damnum verti posset, ut ne ille quidem, si nauus data opera non esset intelligeret, quod scriptum sit, quare qui hoc scripti genere vtiuntur, ne committant, ut quod vtriusque plurimi interest, amicus non intelligat hunc astum præternittunt.

Quomodo aliter orbicularis compositionis

modus ociosis characteribus inuolutus

deprehendatur & interpretetur.

CAPVT. XXI.

RESTAT huic affinis alter modus, in quo superfluous literarum numerus ociosus est, quod nullo literarum munere fungitur, sed dictionibus interpositus literarum & syllabarum nexum conturbat, quare de illo, quemadmodum eiusmodi figurarum numerus cognoscatur verba faciemus, mox quinam illi sint, videbimus. Primum itaque eius rei characterum numerus coniecturam dabit, nam quot legitimo numero supercreuerint, tot ibi superfluos esse arguetur: Hactenus poterit genus tantum deprehendi: verum superest videre quid sit, quod hanc à superiori specie discriminet. Hoc similitum partium observatio indicabit, si aliqua

illarum analogiam in interuallis non seruauerit, præstabit tamen in ea accurata uti diligentia, ne aliud verbum in eius locum sumatur, & similitudo decipiat, vel alius inflexionis casus sit, vnde posset prouenire analogiæ similium discrimen. Proderit ad hoc etiam duarum vel trium figurarum similitum, sicubi fuerint, quæ sibi statim, & aliarum postmodum, quæ spacijs relictis succedant nexum expendere, ex priorum enim similium concursu, quæ in verbi initio fit, & aliarum sequela in eodem verbo spacijs intermissis, siue plures duabus primæ sint, siue plures adhibito accurati iudicij examine deprehendi poterit, ut ille sequi & stare possit. Alibi enim vno tanto intermisso spacio, vel duobus poterit similis succedere, alibi verò fortasse non, quod in primis & nouissimis verborum characteribus facilius agnosceretur. Sic & de pluribus, quod rem ipsam expedienti palam fiet, sicubi igitur vel quia spacia plura, vel quia pauciora sint, non videbitur recte scriptum succedere, ociosos ibi characteres citra ambiguum interiectos esse colligetur. Sed huius rei difficilior est obseruatio, nam rarissime euenit, ut quot vis relictis spacijs alicuius verbi nexus sequi non posset, & supponetur certæ dictionis vel eorum characterum, certæ cognitio. Eius rei regulas tradere nimis laboriosum videtur, nam verba non pauciora magno oporteret volumine colligere, atqui hæc ipsa poterunt melius urgente casu acri interpretis iudicio decerni, quàm ante illum diffiniri, & satis explicari, hæc quibus in verbis huiusmodi characteres reponantur indicabunt. Caterum ut illi dignosci possint, superest videre. Primus ergo modus hic seruabitur, ut si quod verbum ex similium analogia cognouerimus, in quo characterem vnum vel plures desides videamur deprehendisse, & alibi verbum sit, quod nouissimo loco similem illis habeat figuram, ex ijs, quæ suspicionem habebunt singulis alphabeti series ad eam vsque perducatur, quod si in illam potestas cadet, quæ ver-

bum non possit terminare, cuiusmodi sunt B, F, G, H, P, Q, Z, eam, vt dictum est absque dubio vti frustratoriam à scripto repellimus. Hoc etiam liquebit si idem alphabeti ordo ad alias duas, pluresque similes initio verbi positas extendatur, in quas literarum potestas inciderit, quarum nexus statim sequi non possit, vt puta BC, FG, PQR, & similes. Hoc tamen fiet, si non alius præter eorum numerum, quem deprehendimus postea medius interponatur, nam sic facile fieret, vt etiam interiectis huiusmodi characteribus in illis nexus sequeretur, veluti si nullus eiusmodi character esset interpositus, licet hoc ex illis solum posset prouenire, hoc eorum numero reddente, inde colligi licebit, hunc etiam characterum numerum, qui intra illud spacium includuntur, habita tamen interualli ratione, intra maius enim spacium plures figuras interiectas esse propius erit credere, vt si duarum similium figurarum occurfus in proximo verbo ea ratione P & Q potestatem susciperet, quæ verbi initio stare nullo modo possint, quia duæ, quæ præcedunt, proxime N & O connectuntur, de illis primum sit iudicium. Quare ad interualli primum distantiam earum numerus extimabitur. Quod si etiamnum de earum numero dubitetur, aliarum similium sequela poterit ambiguitatem tollere, vnde partes ad hoc oportunas præstabit elegisse, in quibus propter similium analogiam non difficile sit verba interpretari.

Proximi scripti interpretandi exemplum.

CAPVT. XXII.

POTUISSEM exemplum prætermittere, vt hic modus ad superiorum formam deberet accommodari, ne totius illud inculcarè, quod minus videri potuisset necessarium, nisi illud rei difficultas quæsiuisset, illud tamen hoc erit.

Ex characterum itaque diuersorum numero, qui septem & viginti recensentur, septem prima fronte solum huiusmodi interiectos esse scriptum indicat. Deprehendendi verò illos modus primus erit, quòd ex similibus, & aliorum analogia, quam cum prima dictione parem sexta retinet, idem verbum vtrobiq; positum conijcitur, siquidem tres primæ figuræ, quæ præcedunt in vtraq; parte dissimiles sunt, & mox quæ sequuntur similes, vnum verò analogiæ discrimen est, quod figura, quæ inter eas est, vtrobiq; inseritur, in primo verbo post primam similem collocatur, quæ hæc est I, in altera ante tertiam V, vnde illas consentaneum est ociosas esse, & dictiones perturbare, & proinde ex toto scripto repelli debere, & in marginali loco seruari, donec ex illis, quæ consequuntur, certo licebit agnosci desides illas fuisse. Idem obser-

obseruatur in alij tribus partibus, quarta decima, & vndecim-
 gesima, vbi omnes ex tribus constare literis videntur, & ean-
 dem analogiæ habere rationem, dolum tamen esse in dua-
 bus vltimis, quod in decima ante similes talis figura S po-
 nitur, in vltima verò inter eas alia conspicitur H, vnde
 par est credere in illis dolum latere, quominus idem ver-
 bum ter repetitum esse videatur, quare oportunum erit, il-
 las, vt antea factum est excludere. Eadem ratione argue-
 tur verbum octauo loco positum, cum eo, quod quintode-
 cimo collocatur idem esse, quod non alia re vtrumq; differ-
 re videatur, quàm horum characterum interpellatione AC,
 quare cum illis paria fieri conueniet, restaret si septem sint
 huiusmodi characteres vnum tantum agnoscere, cuius noti-
 tiam, si per analogiam venari non possumus tentari prox-
 mum erit, an illum interuallo cognitarum partium possimus
 deprehendere. Si per coniecturas igitur verbum licebit eli-
 gere, quod analogia assentiente (de quibus facta est mentio)
 primæ & sextæ pari possit accommodari, **QVESTVS** vtro-
 bique scriptum esse par erit affirmare, vnde quod nouissima
 prima verbi figura eadem est cum prima sextæ dictionis si du-
 cta alphabeti serie ad eam similem potestas protrahetur R
 in illam, non Q potestas incidet, quæ litera, quia præce-
 dit proxime in alphabeto eam, quæ prima est in verbo **QVE-
 STVS**, colligi inde poterit eam, quæ superest vt cognoscatur,
 intra illud spacium mediam collocari, eamque pari ratione
 par erit existimare esse, quæ in tertia dictione primam fi-
 guram sequitur DR. Sublatis in hunc modum ociosis cha-
 racteribus, qui scripti interpretationem impediabant, cætera
 ad superiorum regularum per scriptum dissoluentur.

IOAN. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI DE FVRTIVIS

L I T E R A R V M N O T I S

L I B E R Q V A R T V S .

P R O O E M I V M .

BENE habet, difficillimam operis partem
absoluimus, & obscuras tum deprehen-
dendi, tum interpretandi notas videmur
modos satis tradidisse: nunc id solum vi-
detur restare, vt labor minor sit illis, qui
in hac disciplina non dum satis profece-
runt, nempe tabularum vsus, & canones
exponere. Quod vbi peractum erit, nil relinquitur am-
plius, quo minus huius operis titulo planè satisfecisse videa-
mur, si priores libri satis probe suo officio functi sunt, & be-
neuolos lectorum animos haectenus promeruerunt. Harum
tabularum vsus ad interpretandum non parum affert adiu-
menti, siquidem dictiones, in quibus vocalium & consonan-
tium variatur positio quaesiuimus: Vnde non modo in sim-
plici characterum permutatione inueniendi verba, quæ ad
scriptum accommodentur, verùm etiam in Rotæ reuolutio-
ne habendæ similibus analogiæ, vt querendis in verbis diffi-
cultas adimatur: Quorum nõ facile alioquin subesset recor-
datio. Vbi præstare conati sumus, vt pauca huiusmodi ver-
ba videantur prætermissa, & ea, quorum meminimus re-
cto essent ordine disposita: Neque enim diffiteor aliqua po-
tuisse prætermitti, quæ memoriæ non obuenerant: sed neq;
in omnium recordatione fuit mihi admodū elaborandū, id
nanq; nimis molestum fuisset, alioquin parū necessarium, cui
rei deesse nolimus, ne quid lectori relictum videretur, quod

ad praesentis operis vtilitatē & facilitatē spectare | otuisset .

Ratio vsus tabularum simplicis permutationis .

DICTVM est suo loco in interpretando vtile esse verba primū feligere, quæ ex paucioribus literis constarent, quæ illa inter rara numerētur: cuiusmodi sunt, quæ nō pluribus, quàm quatuor literis cōstātur, paucioribus tamē vel vna absolute solūtur, vt interpretādī initiū à facilioribus sumeretur, nā & verba prosequi, quæ plures habent literas, & mihi multo prolixius, & molestius fuisset, & interpreti fortasse parū vtile in iudicādo. Difficile enim admodū fuisset ex multiplici verborū numero propriū verbū accōmodari, quod si quis ex simili occasione hoc existimet necessariū, poterit ad harū exemplū suas tabulas cōficere, nā si in proximis mox tabulis eiusmodi verba recensēbimus, hoc præstabitur similitudinis analogiæ causa, alioquin labor prope immēsus futurus fuisset dictiones omnes annumerare, & proinde oportunitus lectōrē ad dictionariū remittere. Primū itaq; à singularitatis numero inchoabimus, mox ad pluralitatē ordine procedetur. Harū tabularū vsus & dictionum occursum nō minus proderit literarū aliquot potestatē ignorāti, quàm eas cognoscēti: nō diffiteor tamē cōsonantiū à vocalibus paratā habere discretionē, & priorē aliquā literarū notitiā præstare, nā hoc modo in paucioribus esset ambiguitas, & proinde minus oporteret vagari, & cōsequentiū opinio præsentīū notitiā magis firmaretur, vt certius iudiciū videri posset. Earum igitur vsus duplex erit modus, alter quē scētabitur, qui cōsonantiū & vocaliū cognitionē distinxerit, vel aliquā verbi figurā cognouerit, alter, quem scētabitur, qui nullā harū qualēcunq; notitiā haberet, sed à facilitate cōuenit inchoari. Si à cōsonantibus igitur vocales distreterē sint, & restet solā distinctā singulis characteribus potestatē assignare, verba ea quæretur, quæ seruata locorū analogia, vocales & cōsonātes retineant, vt si in verbo quatuor litera-

rum, prima & quarta figura cōsonantes sint, & duę medię vocales, dictio esse possit *DEVS*, in qua consonātes & vocales secūndū eandē analogiā cōcurrunt. In hac tamē proportione non ita facile potest verbi certitudo diffiniri, quōd eiusmodi plures possint cōsonātes & vocales variari, quemadmodū in tabulis videbitur: **Q**uare in simili analogia, vt minus laboris sit, aliquot characterū singularē paratā habere notitiā oportet, nam quo rarior, aut frequētior ea locorū proportio erit, per quę vocales & cōsonantes disponātur, eo certior, vel incertior erit quęsiti verbi cōiectura, vnde si vocalium, & cōsonantiū positio satis erit, vt eiusmodi analogia & ratio in vno tantū verbo reperiat, dubitandi omnis occasio tolletur, cū eius rationis proprietates vni tantū verbo cōueniat, huiusmodi erit, si in dictione quatuor literarū prima vocalis sit, quia in eū modū vna tantū dictio reperitur *VRBS*, dubitatio vltterius non procedet, quorū itaq; eiusmodi verbū in scripto occurreret, præstabit illud eligi, ex quo certior cōsonantiū & vocaliū etiā primo intuitu cognitio haberi possit. **Q**uod si nulla vocaliū & cōsonantiū discretio procedet, poterit nihilominus fieri cōiectura, licet sic illę disponātur, vt in eū modū plura verba sint, & proinde minor fuisset futura certitudo, hoc fiet ex similium cōiectura, veluti si in quatuor vnus dictionis literis prima & quarta eędē figurę sint, rursus secūda & tertia similes, vt puenit *ESSE*, *ECCE*, *SVVS*, & huiusmodi alijs dictionibus, quę insigniores, & quarū numerus quinarium vel senarium nō excederet, tū enim ad dirimēdā earū cōtrouersā frequētium, & minus frequētium literarū ratio vsū suppeditabit. Nos in his tabulis latini, & vulgati sermonis itali dictiones tantū reposuimus, nā idē in ceteris linguis præstare & prolixitate nimis molestum fuisset, & parū necessarium: quod si occasio postulauerit, vt idem fiat in hispano, vel gallico alioque sermone ad horum exemplar quibus eius idiomatis verba poterit inuenire, eaque in tabulis disponere.

TABVLA PRIMA

EX SOLIS VOCALIBVS CONSTITVTA

à è i ò

ex consonantibus non reperitur

TABVLA SECVNDATA

EX DVOBVS LITERIS, CONSTITVTA

Transpositio prima

prima & secunda vocalis.

ca ij

ci „io

co

Trāspōitio secūda ex cōsonātibvs nō reperit

Transpositio tertia.

Prima vocalis, secunda consonans.

id oh yt

ab en „il os

ac es in

ad et is

ah ex it

„al

„an

at

Transpositio quarta

prima consonans, secunda vocalis.

dà de „li do „fu

„fà „fè ni „lo tu

„la „le si „sò

„ma me

„lā ne

re

fe

te

TABVLA TERTIA

EX TRIBVS LITERIS CONSTITVTA

Transpositio prima
trium vocalium

aio	eia	„ iua	oua	„ vai
auc	eoö	„ iui	„ oue	via
aii	eua		ouo	vie
auo	<u>euc</u>			„ voi
				vua
				vuc

Trans. sec. ex trib. cös. no rep.

Transpositio tertia

Prima & sec. voc. tertia cons.

ais	<u>eam</u>	iam	vah
ait	eas	ijs	vim
<u>aut</u>	eat	<u>ius</u>	vir
	eis		vis
	eos		vix
	<u>cum</u>		vos
			vox

Trans. quarta cöuerfa præced.

pr. & sec. cons. tertia vocalis

„ fra	„ die	„ chi	pro
sta	„ tre		sto
„ tra	spe		

Trans. quinta

prima voc. sec. & tert. conson.

abs	<u>est</u>
ars	
arx	
<u>ast</u>	

Trans. sexta. con. præ.

prima, & sec. cons. tertia voc.

„ dai	„ bei	ci	noe	cui
„ fai	beo	dij	„ poi	duo
„ gai	dea	dio		fui
„ hai	dee	fio		„ hai
„ lai	dei	„ mia		hui
„ mai	deo	„ mic		hic
„ rai	„ lei	„ mio		qua
„ fai	mea	pia		que
	mea	pic		qui
	mei	pij		quo
	meo	pio		sua
	„ neo	„ ria		sue
	„ rea	„ rie		sui
	„ rec	„ rij		suo
	rei	„ rio		tua
	„ sci	„ sia		tua
	zea	„ sij		tui
		„ zia		tuo
		„ zic		
		„ zij		
		„ zio		

Trans. septima
pr. & tert. vocalis. sec. cons.

„aco	edi	ibi	„ oca	vna
acu	edo	ibo	„ oda	vni
ago	egi	ida	odi	vno
ala	ego	ima	„ odo	
alæ	eme	„ ime	ora	
„ ali	emi	imo	oro	
alo	emo	ira	„ osa	
ama	„ era	ire	„ oso	
„ ame	ero	iri		
„ ami		ita		
amo		ite		

ani
ano
ara
,,ari
aro
axe
axi
das
dat
fac
fis
fax
hac
has
his
hos
lac
mas
nā
pan
par
pax
fil
fit
tūa

	Transp. octava con. pr. prima & ter. con. secun. voc.		
,, deh	bis	bos	cum
dem	cis	cor	cui
des	cit	cos	duc
det	dic	,,con	dux
fei	hic	dos	fur
flex	his	hoc	lux
hac	nil	hos	mus
hem	nix	mos	nux
lex	fic	non	pus
mel	fis	nos	sub
nex	fit	nox	sum
per		ros	fus
pes			
res			
rex			
fed			
ser			

TABVLA QVARTA

EX QVATVOR LITERIS CONSTITVTA

Transpositio prima

Quatuor vocalium.

ania

iove

iovi

veie

veio

viua

viue

iuuo

viui

viuo

vua

Trans. sec. cō. pr. q̄tuor cōs. nō re-

Trans. tert.

(peritur

Tres primę voc. quarta cons.

aiax

eius

oues

viani

auem

tuam

ouis

vias

aues

ouum

vijs

auis

vuam

aias

oia

vuas

aias

oia

vuis

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

aias

oia

Tras. quar. c. p. tres pr. cōs. quarta

Trans. quinta (voc. nō re pitur

Dux primę voc. ter. & quar. cons.

cria

fluo

scio

grue

stia

grui

Trans. sep.

Prima voc. relique consonantes

cioc

boue

guai

dici

boui

queo

diua

coua

quia

diug

couo

caia

diui

doue

caia

diuo

giua

caia

giua

giui

caia

giui

niue

caia

niue

piua

caia

piua

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

caia

„haue
 laua
 maio
 naue
 nauī
 nauo
 raia
 raie

Transp. nona.

Pr. & vlt. voc. reliquę cōsonātes.

abba	ecce	igni	offa	vlmo
abde	ęgra	illa	olla	vltā
abdo	ęgre	ille	ollæ	vrbe
adde	ęgri	illi	olli	vrbi
addo	ęgro	illò	„onda	„vrla
agna	„elle	immò	„onde	„vrlī
agnæ	„ello	indi	„opra	„vrlo
agni	„ense	ipsa	orba	vrna
agno	erga	ipse	orbe	vrnæ
agri	„erge	ipsi	orbi	vrfa
agro	ergo	ista	orbo	vrfa
alba	erra	iste	orca	vrfi
albi	„erri	isti	orci	vrfo
albo	„erro		orco	vssa
alga	„erta		„orma	vsta
„alla	esca		„orme	
„alle	„esce		„orna	
„alli	„esci		„orni	
„allo	„esco		orno	
alma	„essa		„orfa	
almæ	„esse			
almi	„essi			
almo	esto			

alta	orfa
alte	orta
alti	ortæ
alto	orto
ambo	offa
anna	„ offe
anne	offi
anno	„ offo
ante	„ otto
ansa	

„ apre

„ apri

apro

arca

arcæ

arci

„ arco

arcu

argo

„ arma

„ armi

armo

„ arpa

arra

asto

haud

„ laus

„ beat

„ bect

„ deam

„ deas

Trans.decima. c. p.
 Pr. & vl.cons.reliqꝛ voc.
 dijs boas duas
 fiat duos
 fict suam
 suas
 suis
 suos

212
deis

DE P V R . V L I T . I N O T .

dcos
dcum
deus
meam
meas
meis
meos
meus
reor

suus

autē
autē
rele
autē
autē
autē
autē
autē
autē

Transpositio vndecima
pr . sec . & quar . voc . ter . cons .

„aita
audi
aula
aulæ
aura
aufa
aufo

iano
ioci
ioco
iuba
iulo
iuno
iure
iuro

yaca
vaco
„vada
yade
vadi
vado
vaga
vaga
vagi
vago
vale
yana
vaga
vani
vano
vafe
„veda
„vede
„vedi
„vedo
vela

7010

„ vele
 veli
 vclo
 vena
 venæ
 veni
 vera
 veræ
 veri
 vero
 veto
 vici
 vidi
 „ vile
 vili
 vina
 vini
 vino
 viri
 viro
 viru
 visa
 viso
 visu
 vita
 vitæ
 viti
 vito
 voca
 voco
 vola
 volæ
 voli
 „

Temp. vobis. n. p.

Primo. n. p. vobis. n. p.

Temp. vobis. n. p.

Primo. n. p. vobis. n. p.

vici
 vidi
 vili
 vina
 vini
 vino
 viri
 viro
 viru
 visa
 viso
 visu
 vita
 vitæ
 viti
 vito
 voca
 voco
 vola
 volæ
 voli
 „

Temp. vobis. n. p.

Primo. n. p. vobis. n. p.

Temp. vobis. n. p.

Primo. n. p. vobis. n. p.

Temp. vobis. n. p.

Transp. vndec. c. p.
Prima, sec. & quar. conf. ter. voc.

clam
cras
flas
flat
stas
stat

fles
spes
stet
flos

Transf. decima tertia
Prim. ter. & quar. voc. sec. cons.

abeo
abij
acui
acuo
adeo
alia
alij
alio
apio
aqua
aque
area
area
areo
arui
aruo
asia

egeo
egui
æque
equi
equo
cruo
exeo
exui

idea
ideo
ineo
obeo
obj
ocio
ocia
ocij
odio
olea
olei
oleo

Transp. decima quarta, c. p.
Prim. ter. quar. conf. sec. vocali.

dans
dant
hanc

dent
mens

hinc
frons
mons
post
hunc
tunc

mars

pars

abel

abis

acus

alam

alas

ales

alis

alat

alet

amem

amen

ames

amet

amer

amor

amas

amat

ames

apes

aras

ares

Trans. decimaquinta.

Prima & ter. voc. secunde cons.

ibam opes vras

ibas vres

ibat vris

ibis

ibit

idem

iram

irim

iras

item

itis

Transp. deci. sex. & vltima cō. pr.

Prima & tert. cons. secunda voc.

Quia multas in se retinent transpositiones facillioris intelligentia gratia, in plures partiemur.

Consonantes & vocales similes

bibi momo

toto

papa

rara

coco .

Vocales similes solum

„bara	bene	bibi	bolo	fuco
„cada	„berè	bini	bono	luco
cama	dente	cibi	colo	lusu
cafa	fece	diti	cono	luxu
dama	fede	fidi	dolo	
„darà	„fele	fili	domo	
data	ferè	fini	dono	
fabà	geme	„lidi	foco	
fama	„lece	„mifi	foro	
fata	lene	„nifi	homo	
gaza	„mele	„ridi	„lodo	
lata	nece	„rifi	loro	
laua	„pece	tibi	loto	
laxa	pene	vidi	modo	
maga	„pere		moto	
mala	pete		nodo	
nata	„refe		nolo	
pala	rete		noto	
„para	sape		„poco	
rapa	ferè		polo	
rara	teda		pomo	
rata	rela		pono	
„fala	teme		poro	
„fana	tene		roco	
„fata			rodo	
„rana			rogo	
			roto	
			„odo	
			sono	
			tono	

Consonantes similes. c. p.

o pape	o pcedi _c	o lbibo	o roce	i bubo
o irare	o pcedo	o dido	o nono	o rare
o rari	i ddedi	o iiq	o tota	o ruri
o raro	o iol	o oiq	o tati	o tuta
o ium	o iol	o iiq	o toto	o tute _c
o ium	o lom	o oniq	o iuu _c	o tuti _c
o ium	o lom	o iiq		o tuto
o ium	o lom	o diffiniles omnes .		o ien
o base	i ccla	o biina	o bona	o buco
o basi	o cali _c	o ciina	o coce	o cubo
o cado	o icalo _c	o ccing	o coda	o cudo
o cano	o ceno _c	o cito _c	o core	o curo
o cano	i capi	o dica _c	o cori	o dteo
o capi	o cara	o dice _c	o cofa	o dumo _c
o capo	o demi	o dici	o colf	o faco _c
o cara	o dena _c	o dico	o cote	o fugo
o cara	o fera _c	o dira	o coxa	o fumo _c
o cari	i heri _c	o diræ	o doli	o fina
o caro	o hero	o diri	o domi	o fure
o rato	o meto	o fico	o domo	o furo
o dabo	o inek	o fida	o doue	o fufe
o dame	o melo	o fide	o dofa	o fufic
o date	o meni	o fla	o dota	o gula
o fugi	o meno	o file	o dote	o humi
o fago _c	o nemo	o fino	o foce	o humo
o fame	o nero	o fine	o fora	o laca
o fate	o pela	o fina	o goda	o lucel
o fati	o peli	o fino	o gode	o ladi
o labe	o pelo	o libo	o gola	o ludo
o lati	o reca	o lima	o hora	o linnic
o lato	o reco	o limæ	o hora	o lumf
o laxo	o remi	o limo	o loca	o luma
o laxi	o remo	o nido	o loci	o lupn _c

magi	teco	nolo	loda	lupo
mago	tede	nito	lode	mali
mali	tela	pica	lodi	mulo
malo	тели	pico	lora	mura
mani	otelo	pila	lota	mure
mano	temi	pino	mola	muri
nasi		pira	mole	muta
naso	animo	rimo	mora	mute
nato		rima	mori	muto
pace		rima	noce	nubo
pari		rimo	noci	nuto
pali		risa	node	pura
palò		rise	nodi	pure
paue		rido	nola	puri
pate		rima	noli	puro
pati		rimo	noma	puta
pato		rima	nome	puto
rado		rimo	nomi	rubi
rami		rima	nota	rubo
ranæ		rimo	notæ	rude
rapa		rima	noti	ruga
rape		rimo	noto	suda
rare		rima	notæ	sude
rari		rimo	noti	sudi
raro		rima	noto	sudo
falel		rimo	notæ	tuba
fali		rima	noti	tubæ
falo		rimo	noto	tubo
fanè		rima	notæ	odil
fani		rimo	noti	idil
fano		rima	noto	odil
tace		rimo	notæ	idil
taci		rima	noti	idil

ale ... **ali** ... **poma** ... **pomi** ... **rode** ... **roma** ... **rosa** ... **ros** ... **rese** ... **rota** ... **rotæ** ... **soda** ... **sola** ... **foli** ... **sole** ... **soma** ... **soma** ... **sona** ... **zona** ...
Ratio vsus tabularum continuati scripti, in quo
characterum figura permutantur.

E RAT in animo ad hanc rem sex literarum, quæ varijs
 modis transponi possent, in tabulis nexum propone-
 re, quòd is numerus potissimus videbatur, nam plu-
 res literas eodem modo colligere nimis molestum erat, vt
 solum hoc opus vel in magnum volumen excresceret, pau-
 ciores verò parum fecundum. Verùm hoc etiam visum est
 fatis laboriosum, & parum necessarium: nam ad similia
 figurarum rationem multis modis poterat subsequi chara-
 cterum nexus, vnde labor futurus fuisset parum utilis inter
 tot literarum combinationes, quæ secundum similia:

analogiam in spacijs pari modo de vera indicare procederent, quare consilium hoc satius prætermittendum duxi, quam rem nimis molestatam aggredi, alioquin parum vtilem, in cuius rei loco binarum dictionum tabulas proponimus, vbi modo ex duarum similium figurarum positione altera prius verbum terminat, altera subsequenter initio ponitur, modo inter trium sequelam diuisio vel post primam, vel post secundam cadit. Idem seruabitur & in quatuor similium concursu, vt modo post primam, modo post secundam incidat partitio. Eas tabulas ritè & suo ordine distinximus, vt facile cuique obuiam fiat, quæ quoq; loco verborum partitio quærenda sit, vt lector facilius intelligat. Ad hoc visum est eadem ratione tabulas eorum verborum adijcere his, quæ insigniora viderentur, quod plures similes, & varias figuras pluribus in locis, modo bis, modo ter remaneant: quarum alie statim succedunt, alie verò interpositis alijs procedunt: quæ omnia & si cui minus vtilia poterunt videri, quod vel rem sic subsequi necessarium non sit, & sæpius aliter contingat, & inter plura eodem modo se habentia indicatu difficillimum sit, quod potissimum debeat eligi, quia tamen ea observatio ad rem pertinere visa est, prætermittendam non duxi: nam quæ hoc modo incerta se habent consequentium regularum iudicio poterunt confirmari, vt inter plura tollatur ambiguitas.

Vocales solæ, quæ principio vnius, & fine alterius dictionis esse possunt.

anima	atq;
ille	etiam
dei	iouis
ego	omnis
tu	vides

Consonantes solę, quę in fine vnius & ꝑcipio
alterius esse possunt.

hoc	caput	nos	sapientes
illud	dabit	et	tenet.
ah	habet		
nil	licet		
num	manus		
non	negat		
amor	rogat		

Cum similes tres vocales erunt, &
diuisio cadit apud secundam.

aucupij	iudico
iudicij	iaceo.
salij	iuno
eo	omne

Si apud primam.

tibi iisdem

Si quatuor vocales in medio.

Tiberij iij

eo oone

Si quatuor apud primam.

tu vuula

Tabula notabilium dictionum, in quibus

secunda, tertia, quinta & sexta duplicantur

abbassarfi	accurro	afferro
abbattimento	affatto	alletto
accommodo	effetto	appello
affessor	effettuato	immissum
afficco	errasse	accurro
afficcesco	immitto	offella
attollo		efferramenta

Tabula dictionum, in quibus secunda

& tertia duplicatur, etiam consonante sequenti.

„abbracciamento	agglomerò	efflagito
„abbracciare	agglutino	effleo
„abbreviare	aggrauo	effloreo
acclino	aggredior	effranus
accliuus	aggrego	offleo
accludo	applaudo	offringo
accresco	applico	offrisco
accredo	approprio	oppleo
affleo	apprinè	opploro
afflo	approbus	opprimo
afflictus	attribuo	opprobrium.
affluo	„ebbro	
affrico	ecclesia	

Si septem consonantes & apud
tertiam ceciderit diuifio.

vrbs phthifis

firps phthongus.

Si sex consonantes & apud secundam
cecidit diuifio.

amant phthifim

habent phthongum

fi in medio

vrbs strabonis

firps structuræ

Si quinq; consonantes & apud primam.

et phthifis

nec phthongus

amant strabones

diligunt structuræ

Si apud tertiam.

vrbs studij

firps brachij

Duplices consonantes cum duplicibus vocalibus
sequentibus.

alluio alluies annuus. sic & simil. dict. reperir poterūt

Ratio vsus tabularum orbicularis scripti,
& earum vsus.

EXPOSIT ratio, vt idem in orbiculari scripto, quod in simplici characterum permutatione exequamur, vt tabulas tradituri, in quibus similes figuræ huius scripti modo plures, modo pauciores varijs modis disponentur, earum nunc vsus indicemus, ne hoc ad solam mentis agitationem quis facturus facilius in errorem incidat: nam & difficile fuisset, eas dictiones memoria complecti, & lubricum in experimento labi, in quibus tabulis legitimum ordinem secuti sumus, vt primum duarum literarum verba, mox trium & inde quatuor poneremus. Rursus quemadmodum in illis variæ similes collocentur, plenissimam rationem trademus, vt rem expendenti clarius liquebit. His adiecimus plurium literarum verba, in quibus figuræ ternæ similes inicio medio & fine simul concurrunt. Adiunximus præterea binarum dictionum nexum, in quo figuræ, quæ priores dictiones terminant, quæq; mox sequentes inchoant assimilantur, vel eadem sunt, earum dictionum vsus in eo genere scripti adiumentum dabit, ad ea solum verbalinueniendum, in quibus, vt in suo loco proximo volumine dictum est, reliqua omnis interpretatio firmabitur, & innitetur. Earum igitur vsus occasio quoties obuenerit, habebit interpretis quo recurrat, vt faciliior sibi aditus pateat ad interpretandum, vbi tabularum sectiones interpreti, quo loco quæque dicitio quærenda sit, præfixo titulo indicabunt.

TAB. PRIMA

DICTIONVM DVARVM SIMILIVM LITERARVM.

ab de hi ,,il tu

TAB. SECVND. A. *omnibus omnino*

DICTIONVM TRIVM LITERARVM.

Transpositio prima

prima & sec. similis

abi „del hic tuæ

dea dem hij tui

dei des his tuo

deo det tua tum

Transp. sec. *omnibus omnino*

sec. & ter. similis

ede „ahi „chi

ode nil

Transp. tert. *omnibus omnino*

prima & vltima similis

„che iam „mio per „pur

„gai meo par pyr seu

Transpo. quint. non reperitur, alię vsu

(esse non possunt)

TAB. TERTIA

QVATVOR LITERARVM

Transpositiones. 1.2.3.4. omittimus,

quia inutiles.

Transp. s. prima & sec. similis, reli-

quæ dissimiles.

abbas abeo dedi demi deos hiat

abde deam deis demo „deue tuam

abdo deas dele dena „deui tuas

deus tuba

tube

tuta

tuum

tuis

sunt

TAB. PRIMA

omnibus omnino

Transp. sexta c. p.

abde, adde, arde, aude, cæde, cede, vide

abde	fede	se	se	actu	nutu
adde	fide	ode	ode	actu	ortu
arde	inde	ude	ude	actu	potu
aude	rade	vade	vade	actu	ritu
cæde	vide	vede	vede	actu	situ
cede	vide	vide	vide	actu	motu
vide	rude	vnde	vnde	actu	natu

Transp. septima omittitur.

Transp. 8. p. dissim. relique similes.

astu	estu				
------	------	--	--	--	--

Transp. nona prima & vlt. similes.

apud	feci	leuo	pons	vlla
basc	fili	libo	quot	vlt
bene	fimi	lido	styx	vnc
berc	fixi	limo	vada	vnd
buc	foci	lino	vaga	vola
bibe	funi	ludo	vana	vrna
bile	furi	lugo	veda	vrfa
bimæ	lago	lupo	vela	vrta
binæ	lato	olor	vena	vsta
bonæ	lauo	ofor	vera	
bouæ	laxo	pars	vifa	
fagi	lego	plus	vita	

. q. 2. & 3. Transp. decima

dabo	tabe	idem	file	vili
faba	tabo	ideo	fili	vile
fabe	adco	bili	filo	cc
fabi	idca	fila	nilo	
		Transp.	vndecima, non reperitur.	
		Transp.	decima ter. prima tertia	
			& quarta similis.	

ritu.

Transp. quartadec. c. p. omittitur.

Transp. quintadec. pr. & 3. similis, reliquæ dissimiles.

arca	lanæ	peræ	reti	sue
arcæ	lena	peru	rite	viã
arco	lene	pori	riti	viã
„bada	leni	poro	rota	vnam
coes	leno	pyra	rotæ	vras
coet	lino	pyre	roto	vrat
„crea	luna	pyro	ruta	vrat
erga	meos	pura	rute	vnam
„erge	nepa	puræ	faua	vras
ergo	„para	puri	faux	
hali	part	puro	faui	
halo	paro	rate	fxuo	
lana	„pera	rete		

Transp. sextadec. vlt. c. p. sec. & quar. similis, reliquæ dissimiles.

hanc	djem	aper	vrat	cuma
acie	fiam	epar	vret	cuna
acre	piam	aret	vrit	cura
ecce	pium	erat	auia	dura
agni	viam	erit	aula	„duca

agri	ambo	orat	aura	fuga
„ogni	immò	oret	ausa	fuma
„fura	iuba	luna	musà	pura
fusa	iura	mula	muta	puta
gula	iuaa	„mura	nuda	quia.

TAB. QVARTA

DIVERSARVM DITIONVM

Trium similium in principio dictionis.

stupa

studium

stupidum **M**aiuscolis illis literis addere poteris.

deficio **S**i fines ex libitu, & multè confurgent dictiones.

hilaris

Trium similium in fine dictionis.

pastu

gustu

fastu

& similia

danno

„nieghi

„prieghi

Duæ similes in fine, altera duæ similes

in principio sequentis dictionis.

ars tua

lux zachariæ **S**i dictionibus his diuersa principia & fines

est vxor **A**ddes, alia quoq; confurgent dictiones.

Duæ similes in fine altera principio
alterius dictionis.

de fago **P**ars talis tu zeno.

nil moros **E**st vltima adde etiam & alia cõpo-

vno paruo **D**ux zeno **N**untur nouæ dictiones.

hic dedit
illud efficit
ahellius
deum nouit

Vna similis in fine, dux principio
alterius dictionis.

A Egenus interpres principio & dictionum
non oportet sine multas addere literas poterit.

amor statuae
is tua
et vxor
lex zabolonis

Vna similis in fine, alterius
principio dictionis tres.

hic deficit
cur studes.

etiam si addes, nouas habes.

Hæc sunt, quæ hoc tempore de hac materia dici posse vide-
bantur, atq; huiusmodi in re prodenda satis anguste scrip-
sisse visi sumus, omnes enim, quos ad huc vi-
dere contigerit scriptores, quàm an-
gustissimè tetigerunt.

Neapoli, Apud Tob. Maria Scotum, 1763.

B⁴

